

GİRESUN
ÜNİVERSİTESİ . UNIVERSITY

SOSYAL BİLİMLER **ENSTİTÜSÜ** Graduate School of Social Sciences

İKTİSAT
ANABİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

Onur YILDIRIM
172001004

2020

GİRESUN

GENÇ İŞSİZLİK EKONOMİK BÜYÜME İLŞİKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Onur YILDIRIM

Giresun Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin İktisat Ana Bilim Dalı
İktisat Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı
Dr. Öğr.Üyesi Burcu YILMAZ ŞAHİN

Giresun
Haziran 2020

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Onur YILDIRIM'ın Genç İşsizlik Ekonomik Büyüme İlişkisi:Türkiye Örneği başlıklı tezini incelemiş olup aday 30.06.2020 tarihinde, saat 13⁰⁰ da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye(Başkan)	Dr.Öğr.Üyesi Burcu YILMAZ ŞAHİN	
Üye	Prof.Dr.Servet Ceylan	
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Adem KULAÇ	

ONAY

...../...../2020

Prof. Dr. Güven ÖZDEM

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim sürecinde emeği geçen tüm hocalarıma ve tez çalışmam sürecinde bana görüşleriyle her zaman katkı sağlayan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Burcu YILMAZ ŞAHİN'e en samimi teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında görüşlerime saygı duyan ve beni maddi, manevi olarak her zaman destekleyen annem Şaziye YILDIRIM'a ve babam Hıdır YILDIRIM'a fedakarlıklarından dolayı teşekkür ederim.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “ Genç İşsizlik Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

(Onur YILDIRIM)

ÖNSÖZ

Genç işsizliğinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin tespit edilmesi için yapılan bir çalışmadır. Çalışmada genç işsizliği kavram ve tanımları, ekonomik büyüme kavram ve tanımlarına yer vermenin yanısıra uluslararası kuruluşların genç işsizlik verilerine ve Türkiye'nin genç işsizlik verilerine yer verilmektedir.

Çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Elektronik Veri Sistemi(EVDS)'den GSYİH (gayrisafi yutiçi hasıla) verileri ve Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) verileri kullanılarak model tahmini yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda genç işsizlik ve ekonomik büyüme değişkenleri arasında uzun dönem ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın diğer önemli bulgusu gayrisafi yurtiçi hasılanın genç işsizlik oranının nedeni olduğudur. Diğer anlamıyla gayri safi yurtiçi hasıladan genç işsizlik oranına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi vardır.

Çalışmanın her aşamasında bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan tez danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Burcu Yılmaz Şahin'e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Günümüz toplumlarında önemli iki sosyo-ekonomik kavram vardır. Birisi işsizlik, diğeryse ekonomik büyümedir. Bu kavramlar, toplumları ve bireyleri doğrudan ilgilendiren ve normal şartlar altında politika yapıcılarının veya iktidar sahiplerinin geleceğini de etkileyen olgulardır. Her ülke için geleceğin teminatı olan genç bireylerin işsizliğiye bu bağlamlardan çok uzak olmayan toplumsal bir gerçekliktir. Nitekim genç işsizliği, bireyler üzerindeki ruhsal bunalımı tetiklemekte, uzun bir dönemdeyse toplumlarda karmaşaya neden olmaktadır. Uzun süren iş arama süreleri, kayıt dışı çalışma şartları ve sayılabilecek bir çok olumsuz koşullarda bireysel ve toplumsal ekonomik kayıplarla sonuçlanmaktadır.

Son dönemlerde ekonomilerde istihdamsız büyüme ile karşılaşılmalıdır. Gelişen dünyada her gecen gün fiziksel emeğin yerini aklın aldığı verimliliğin esas olduğu bir dönem söz konusu olmaktadır. Emek faktörü yerine sermaye ağırlıklı büyümelerin yaşandığı ekonomilerde istihdamsız büyümeler ortaya çıkmaktadır. Nitekim gelişen teknolojik yapılar fiziksel gücün yerini almaya devam etmekte ve katma değerde fark yaratan üretimler yapılmaktadır. Dünyadaki gelişmeleri takip etmekte geri kalan ülkelerde yoksulluk ve geri kalmışlıklık devam ederken ciddi oranda işsizlikte kendini göstermektedir. Artan genç işsizliğin nedenlerini değişen büyüme modellerinde aramak süphesizki yetersizdir. Söz konusu işsizliğin bazı mikro ve makro nedenleri de mevcuttur. Dolayısıyla çalışmada böylesi önemli bir konunun irdelenmesi amaçlanmıştır. Genç işsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin nasıl ve ne yönde gerçekleştiği çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla oluşturulan ekonometrik modelde genç işsizliği bağımsız değişken, ekonomik büyüme bağımlı değişkeni ifade etmektedir. Çalışmada değişkenlerin durağanlık özelliklerini tespit etmek için birim kök testleri uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre değişkenler farkında durağan çıkmıştır. Aynı seviyede durağanlık özelliği gösteren değişkenler için uzun dönemli ilişkinin tespiti için Johansen Eşbütünleme testi uygulanmıştır. Teste göre uzun dönemli ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değişkenlerin arasındaki ilişkinin yönünü tespiti için

nedensellik testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre gayri safı yurt içi hasılanın genç işsizliğin nedeni olduğu bulgusuna ulaşılmıştır

Anahtar Kelimeler: Genç işsizliği, Ekonomik büyüme, Johansen Eşbütünleme testi, Granger nedensellik testi.

ABSTRACT

There are two important socio-economic concept in today's societies. One is unemployment and the other is economic growth. These concepts are those that directly concern communities and individuals and, under normal circumstances also affect the future of policy makers or power holders. The unemployment of young individuals which is the guarantee of the future for each country, is a social reality not far from these contexts. As a matter of fact, youth unemployment triggers the psychological crisis on individuals and causes confusion in societies for a long time. Long job search times result in unregistered working conditions and individual and social economics losses in many unfavorable conditions.

Unemployment growth in economies has been encountered lately. Every day in the developing world, there is a period in which the efficiency that the mind replaces physical labor is essential. Unemployed growths occur in economies with capital-based growth instead of labor factor. As a matter of fact, developing technological structures continue to replace physical power and productions that make a difference in added value are made. While following the developments in the world, while poverty and backwardness continue in the remaining countries, it show itself in serious unemployment. Undoubtedly, it is insufficient to search for the causes of increasing youth unemployment in changing growth models. There are some micro and macro causes of this unemployment. Therefore, it was aimed to examine such an important issue in the study. . How and in what direction does the relationship between youth unemployment and economic growth occur is the main purpose of the study. In the econometrics model created for this purpose, youth unemployment means independent variable and economic growth dependent variable. In the study, unit root tests were applied to determine the stationary properties of the variables. According to the test result, the variables were stable, aware. For the variables that show the same level of stability, the Johansen Cointegration test was used to determine the long-term relationship. According to the test, it was concluded that the long-term relationship exists. A causality test was applied to determinet the direction of the realationship between the variables.

According to the test result, it was found that the gross domestic product was the cause of youth unemployment.

Key words: Youth Unemployment , Economic Growth, Johansen Conintegration Test , Granger Causality Test

İÇİNDEKİLER

Juri Üyeleri Onay Sayfası.....	i
Yemin Metni.....	iii
Önsöz.....	iv
Özet.....	v
Abstract.....	vii
İçindekiler.....	ix
Kısalmalar Dizini.....	xiv
Tablolar Dizini.....	xv
Şekiller Dizini	xvi
Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İŞSİZLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. İşsizlik Kavramı ve İşsizliğin Tanımı.....	3
1.2. İşsizlik Teorileri.....	5
1.2.1. Klasik İşsizlik Teorisi.....	5
1.2.2. Keynesyen İşsizlik Teorisi.....	7
1.2.3. Marksist İşsizlik Teorisi.....	8
1.2.4. Parasal (Monetarist) İşsizlik Teorisi.....	10
1.3. İşsizliğin Nedenleri.....	11
1.4. İşsizliğin Türleri.....	12
1.4.1. Friksiyonel (Arızı) İşsizlik.....	12
1.4.2. Konjonktürel İşsizlik.....	12

1.4.3. Mevsimsel İşsizlik.....	13
1.4.4. Teknolojik İşsizlik.....	13
1.4.5. Gizli İşsizlik.....	14
1.4.6. İradi (Gönüllü) İşsizlik.....	14
1.4.7. Gayri İradi (Gönülsüz) İşsizlik.....	14
1.5. Genç İşsizliğine İlişkin Kavram ve Tanımlar.....	15
1.5.1. Genç Kavramı.....	15
1.5.2. Genç İşsizliğin Tanımı.....	17
1.5.3. Genç İşgücü Tanımı.....	17
1.6. Genç İşsizliğin Nedenleri.....	19
1.6.1. Makro Nedenler.....	19
1.6.1.1. Toplam Talep Yetersizliği.....	19
1.6.1.2. Ekonomik Durgunluk ve Krizler.....	20
1.6.1.3. Demografik Yapı.....	22
1.6.1.4. Kalitesiz Eğitim Sistemi.....	23
1.6.1.5. Asgari Ücret Uygulamaları ve Ücret Politikaları.....	28
1.6.2. Mikro Nedenler.....	30
1.6.2.1. Gençlere Özgü Nitelikler ve Eğitimli İşsizlik.....	30
1.6.2.2. Gençlerin Çalışma İşverenlerin Çalıştırma Eğilimleri ve Toplumsal Sınıf Farklılıkları.....	32
1.6.2.3. Genç Bireylerin Deneyimlerindeki Eksiklikler.....	33
1.6.2.4. Emek Piyasasındaki Ayrımcılıklar.....	34
1.7. Genç İşsizliğin Etkileri.....	37
1.7.1. Psikolojik Etkileri.....	37
1.7.2. Sosyal Etkileri.....	37

1.7.3. Ekonomik Etkileri.....	40
1.8. Genç İstihdam ve İşsizliğin Özellikleri Sorunları.....	42
1.8.1. Genç İstihdamın Özellikleri Sorunları.....	42
1.8.2. Genç İşsizliğin Özellikleri.....	44
1.8.3. Genç İşsizliğin Sorunları.....	47
1.8.3.1. İşsizlik Süresi.....	47
1.8.3.2. NEİY (Ne İstihdamda Ne de Eğitim ve Öğretimde Yer Almayanlar).....	49
1.8.3.3. Gençler Arasında Kayıt Dışı İstihdam.....	54
1.8.3.4. Geçici İş Vakası.....	56
1.9. Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları.....	60
1.9.1. Aktif İşgücü Politikaları (A.İ.P.P).....	60
1.9.1.1. İşgücü Piyasasına Yönelik Verilen Eğitimler.....	61
1.9.1.2. Ücret Sübvansiyonları.....	61
1.9.1.3. Girişinciliğin Teşvik Edilmesi.....	62
1.9.1.4. Kamu Alanlarında İstihdam Yaratma Programı.....	62
1.9.1.5. Danışmanlık ve İstihdam Hizmetleri.....	63
1.9.1.6. Sosyal Tarafların Katılımının Sağlanması.....	63
1.9.2. Eğitim Politikaları.....	64

İKİNCİ BÖLÜM

2. EKONOMİK BÜYÜME.....	65
2.1. Ekonomik Büyüme Kavramı ve Tanımı.....	65
2.2. Ekonomik Büyümenin Ölçülmesi.....	66
2.2.1. Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH).....	66

2.2.2. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH).....	66
2.2.2.1. Harcama Yöntemi.....	67
2.2.2.2. Üretim Yöntemi.....	67
2.2.2.3. Gelir Yöntemi.....	67
2.3. Ekonomik Büyümenin Kaynakları.....	68
2.3.1. Ekonomik Büyümenin Kaynağı Olarak Nüfus (İşgücü)	
Etkeni.....	68
2.3.2. Beşeri Sermaya.....	69
2.3.3. Teknoloji.....	71
2.3.4. Doğal Kaynaklar ve Coğrafya.....	73
2.3.5. Fiziksel Sermaye.....	74
2.3.6. Kurumsal ve Kültürel Yapı.....	74
2.4. Ekonomik Büyüme Türleri.....	76
2.5. Ekonomik Büyüme Modelleri.....	77
2.5.1. Klasik Büyüme Modeli.....	77
2.5.1.1. Adam Smith'in Görüşleri.....	77
2.5.1.2. Thomas R. Malthus'un Görüşleri.....	78
2.5.1.3. David Ricardo'nun Görüşleri.....	78
2.5.2. Marxist Ekonomik Büyüme Modeli.....	80
2.5.3. Harrod – Domar Büyüme Modeli.....	81
2.5.4. Neoklasik Büyüme Modeli.....	83
2.5.4.1. Solow Büyüme Modeli.....	83
2.5.5. İçsel Büyüme Modelleri.....	85
2.5.5.1. AK Modeli.....	85
2.5.5.2. Yapararak Öğrenme ve Dışsallığa Dayalı İçsel	

Büyüme Modeli.....	86
2.5.5.3. Lucas Modeli Beşeri Sermayeye Dayalı İçsel	
Büyüme Modeli.....	86
2.5.5.4. Kamu Sektörüne Dayalı İçsel Büyüme Modeli.....	88
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. EKONOMİK BÜYÜMENİN İŞSİZLİKLE İLİŞKİSİ.....	90
3.1. Okun Kanunu Teorik Çerçevesi.....	91
3.2. Literatür Taraması.....	93
 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4. GENÇ İŞSİZLİĞİN BÜYÜME ÜZERİNE ETKİSİNE	
YÖNELİK EKONOMETRİK ANALİZ.....	99
4.1. Veri Seti.....	99
4.2. Ekonometrik Yöntem.....	99
4.2.1. Zaman Serilerinde Durağanlık ve Birim Kök Testi.....	100
4.2.2. Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (ADF)...	101
4.2.3. Phillips Perron Testi (PP).....	102
4.2.4. Johansen Eşbütünleme Testi.....	103
4.2.5. Granger Nedensellik Testi.....	104
4.3. Bulgular.....	105
SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA.....	113
ÖZGEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR DİZİNİ

ADF: Genişletilmiş Dickey Fuller (Birim Kök Testi)

AİPP: Aktif İşgücü Piyasası Politikaları

GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla

GSYİH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

ILO : Uluslararası Çalışma Örgütü

NEİY : Ne İstihdamda Ne de Eğitim ve Öğrenimde Yer Almayanlar

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

PİPP : Pasif İşgücü Piyasası Politikaları

PISA : Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı

PP : Phillips Perron (Birim Kök Testi)

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Gençlerin işgücüne katılım oranı ve cinsiyetler arasındaki fark (199200).....	17
Tablo 2: Türkiye’de 15-24 yaş grubu ve 15+ yaş grubu temel işgücü verileri (2000 – 2011).....	20
Tablo 3: PISA matematik test sonuçları.....	24
Tablo 4: PISA okuma test sonuçları.....	25
Tablo 5: PISA fen bilimleri test sonuçları.....	25
Tablo 6: Yıllara göre bazı OECD ülkelerinde genç işsizlik oranları(%).....	26
Tablo 7: Genç nüfusun eğitim durumuna göre işsizlik oranı (15 – 24) (%).....	30
Tablo 8: Bazı ülkelerde genç işsizliği ve yetişkin işsizlik oranları.....	43
Tablo 9: Avrupa ülkelerinde uzun dönem genç işsizlik oranları (2018).....	46
Tablo 10: Bazı ülkelerdeki NEİY oranları.....	49
Tablo 11: 27 ülkede kalıcı geçici olarak istihdam edilen gençlerin oranı(%).....	55
Tablo 12: Bazı ülkelerdeki AR-GE harcamalarının milli gelirdeki yüzdesi Ve kişi başına düşen yıllık milli gelir miktarı.....	70
Tablo 13: Çalışmada kullanılan değişkenler ve veri kaynakları.....	98
Tablo 14: Birim kök test sonuçları.....	104
Tablo 15: Var modeli ile gecikme uzunluğunu belirtme.....	105
Tablo 16: Johansen test istatistiği eşbütünleme testi iz istatistiği	106
Tablo 17: Johansen test istatistiği max. özdeğer istatistiği.....	106
Tablo-18: Johansen eşbütünleme denklemi.....	106
Tablo-19: Granger nedensellik test sonuçları.....	107

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Klasik istihdam dengesi.....	6
Şekil 2: Yoksul – aşırı yoksul çalışanların yaş ve bölgeye göre oranları.....	42
Şekil 3: NEİY göstergesinin bileşimi.....	49
Şekil 4: 2016 yılına göre kayıt dışı ve kayıt altına alınmış genç ve yetişkinlerin Oranı.....	53
Şekil 5: Ekonomik büyüme.....	64

GİRİŞ

Günümüzün en önemli iktisadi ve sosyal sorunlarından biri işsizliktir. İşsizlik sadece ekonomik bir kayıp değildir. Aynı zamanda bireyler üzerindeki psikolojik etkileri olan ve toplumsal bir takım olumsuz sonuçları da yansıtan psiko-sosyal bir olgudur. Bu anlamda işsizlik bireylerin ruh sağlığına, ülkelerin ve toplumların sosyo-ekonomilerine doğrudan etki eden önemli bir kavramdır. Bu kavram özellikle günümüz değişen ekonomi piyasalarında genç bireyleri de doğrudan ve hatta bazen yetişkinlere göre öncelikli olarak etkilemektedir. Bu süreci yaşayan 15-24 yaş grubu içerisinde olan ve iş aradığı halde iş bulamayan bireyler genç işsiz olarak kabul edilmektedir. Genç işsizliği yapısal olarak yetişkin işsizliğinden ayrılmaktadır. Nitekim ekonomilerde kriz zamanlarında öncelikli etkilenen grup genç bireyler olmaktadır. İstihdam edilme sürecinde de gençler yetişkin bireylere göre dezavantajlı olmaktadır. Bu ve benzeri özellikler yetişkin ve genç işsizliği bir birinden ayırt edici özelliklerin başında gelmektedir. Farklılıkların oluşmasında bir takım mikro ve makro nedenler söz konusudur.

Diğer bir önemli iktisadi ve sosyal kavram ise ekonomik büyümedir. Ekonomik büyüme iktisadi ve sosyal hayatı derinden etkileyen özellikle ekonomistlerin ve politika yapıcıların önemle üzerinde durduğu bir kavramdır. Dolayısıyla işsizlik ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki her toplum ve ülke için önem arz etmekte, politika yapıcılar için çok önemli temel politik değerlerinden birisini oluşturmaktadır. Nitekim günümüz ekonomilerinde büyümelerin yaşandığı halde istihdam yaratılamaması ülkeler için önemli bir sorun haline gelmektedir. İstihdamsız büyüme kavramının günümüzde daha çok dillendirilmesinden şüphesizki en fazla etkilenen bireyler gençler olmaktadır. Söz konusu ekonomik sosyal gelişmeler doğrultusunda genç işsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı genç işsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin nasıl ve ne yönde olduğunu tespit etmektir. Bu doğrultuda oluşturulan ekonometrik modelde genç işsizliği ve ekonomik büyüme değişkenleri kullanılmıştır. Ekonometrik yöntem olarak Johansen Eş Bütünleme testi ve nedensellik testi ile değişkenler arasındaki ilişkinin varlığı ve yönü tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda çalışma dört bölüme ayrılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde işsizliğin kavramsal çerçevesi, işsizlik türleri, teorilerinden söz edilecektir. Genç işsizlik kavramı irdelenecek ve genç işsizliğin nedenleri ve genç işsizliğin yaratmış olduğu psiko-sosyal ve ekonomik etkileri üzerinde durulacaktır. Sonrasında genç istihdamın ve işsizliğin özellikleri sorunlarına yer verilecektir. İkinci bölümde ekonomik büyümeyi kavramsal olarak inceleyeceğiz. Ekonomik büyümenin kaynaklarına değinilecek ve sonrasında ekonomik büyüme modelleri ile ilgili teorik çerçeve üzerinde durulacaktır. Üçüncü bölümde ekonomik büyüme ile işsizlik ilişkisi, Okun Kanuna ve tez konusu literatüre yer verilecektir. Son bölümde uygulanacak ekonometrik modelde uygulanacak yöntem üzerinde durulacak ve elde edilen bulgular paylaşılacaktır. Çalışmanın sonuç kısmında elde edilen bulgular üzerinde değerlendirmelerde bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. İŞSİZLİK KAVRAMI VE İŞSİZLİĞİN TANIMI

İnsanoğlu hayatını devam ettirmek için zamanın gereklerine göre üretim ve tüketim ilişkileri içinde olmuştur. İnsanların bu mücadeleleri istihdam ve işsizlik konusunu ortaya çıkarmıştır. Üretmek gayesiyle kullanılan işgücü son yüz yılda alınan tüm sosyo-ekonomik önlemlere rağmen artmakta bireysel ve toplumsal bir sorun teşkil etmeye devam etmektedir (Sürücü, 2014, 13). Süregelen işsizlik kavramının her geçen gün öneminin arttırması iktisatçıların önemle üzerinde durduğu ve bazı iddia ve teorilerle çözümler aramaya çalıştığı bir konu olmuştur.

İktisat literatüründe Irving Fisher, Alfred Marshall, Artur Pigou gibi neoklasik iktisat ekolünü oluşturan iktisatçılar piyasaların sürekli temizlendiğini, ücret haddinin esnek olduğu varsayımı altında emek piyasasında (gayri iradi) işsizlikten söz edilemeyeceğini serbest piyasa mekanizması kendiliğinden emeğin tam kullanımını tam istihdamı sürekli olarak sağladığını iddia etmişlerdir. Neoklasik modelin önemli bir diğer önermesi hükümetin işsizlikle mücadele için piyasa işleyişine müdahale etmesinin işsizlik için aktif bir iktisat politikası yürütmesinin gereksiz olduğudur. Bu teori birinci dünya savaşı sonrasında etkinliğini, 1929 büyük bunalımın yaşanması ve bir çok ülkede istihdam, işsizlik sorunlarının ortaya çıkmasıyla kaybetmiştir. Kriz sonrasında John Maynard Keynes'in *İstihdam Para ve Faizin Genel Teorisi* (The General Theory of Employment, Interest and Money) adlı eserinde işsizlik konusuna farklı bir bakış getirerek serbest piyasa mekanizmasının kendiliğinden tam istihdamı sağlamasının mümkün olmadığı, tam istihdamın tesadüfen ortaya çıkan bir durum olduğunu ileri sürmüştür. Keynes'e göre hükümetler işsizlik merkezli aktif bir iktisat politikası izlemeli ve piyasa işleyişine müdahale etmelidir (Ünsal, 2007, 31). Marx ise emek-değer teorisini ileri sürmüş ve bir malın değerinin toplam işgücü zamanı olarak ve o malın üretiminde kullanılan dolaylı ve dolaysız işgücünden meydana geldiğini ifade etmiştir. Marx işsizliğin,

ekonomi ve nüfus arasındaki ilişki ile alakalı olduğunu teorisinde ifade etmiş ve kapitalizmin tutarsızlıkları bağlamında değerlendirmiştir. Bu noktada Marx birbiriyle alakalı iki tip işsizlikten söz etmiştir. Birisi teknolojik işsizlik bir diğeri ise kar azalması sonucun meydana gelen işsizliktir (Ataman, 1998, 62). 1973 yılında petrol krizinin yaşanması, 1980 de dışa açık büyüme politikaları sonucu küreselleşmenin hız kazanması, gelişen teknoloji ile işsizlik günümüze kadar çok yönlü bir boyut ve sosyo-ekonomik tanım kazanmıştır. Ekonomik ve sosyolojik olarak işsizlik ile ilgili bazı tanımları aşağıdaki gibi ifade edebiliriz.

“Bir ülkede çalışabilecek durumda olan ve çalışmak isteyen kişilerin bir bölümünün işinin olmamasına işsizlik, bu durumda olan kişilere de işsiz denir. Bu tanımdan anlaşılmış olacağı gibi işsizlik, çalışabilecek durumda olan kişilerden bir bölümünün çalışmamayı tercih etmelerinden ve dolayısıyla da iradi olarak işsiz olmalarından kaynaklanan bir durum değildir. Tam tersine işsizlik, çalışabilecek durumda olan kişilerden bir kısmının çalışmak istedikleri halde iş bulamamalarından ve dolayısıyla da gayri iradi olarak işsiz olmalarından kaynaklanan bir durumdur. Bir başka bir deyişle, işsizlik kavramı hem iradi işsizliği hem gayri iradi işsizliği değil, sadece gayri iradi işsizliği kapsar” (Ünsal, 2007, 12).

“Çalışma çağında olan, çalışmak için yeterli zihinsel ve fiziksel güce sahip olan ve çalışma arzu ve iradesini gösteren insanların her hangi bir nedenle çalışmama, boşa olma durumuna işsizlik denir” (Şahin, 2006, 367)

Yine başka bir tanımda ise işsizlik: “Bir insan çalışmıyorsa, işten çıkarılmışsa ve yeni bir iş arıyorsa işsiz demektir” (Parasız, 2000, 25).

“İşsizlik sosyal hayatın dinamiğini ve yapısını oldukça önemli ölçüde bozan ve sosyal sorunlara yol açan ciddi bir hastalıktır” (Ören, 2013, 116).

“Kabiliyetsizliğinden dolayı bir meslek edinememiş veya geçimsizliği nedeniyle iş bulamamış, boş vakit geçiren haylaz bir insan tipi” (Zaim, 1997, 169). “İşsizlik bir kişinin aşağıda sıralanan koşullardan bir tanesini sağlamasını tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Ele alınan dönemin tümü boyunca çalışmamış olmak ,geçmiş dönem boyunca aktif olarak iş aramak ve bu durumun iş ve işçi bulma kurumu yada bu kişinin bağlı bulunduğu sendika tarafından tescil edilmiş olması, çalışmaya uygun olmak (örneğin öğrenci olmamak), geçici olarak

işsiz olmak (aynı iş yerine dönmeyi beklemek veya bir ay içerisinde yeni bir iş yerinde çalışmak üzere bekliyor olmak.”(Tunay, 2007, 45). Bireylerin iradesi dışında gerçekleşen aradığı halde iş bulamayan kişilere işsiz denir. (Tatoğlu, 2011, 11) .

Türkiye istatistik kurumu(TUIK)’e göre işsizlik:” Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan(kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içerisinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusuna dahildir”.

Literatürdeki bu tanımları genelleştirecek olursak öncelikle bir kişinin işsiz sayılması için çalışma gücünün olması yani aktif nüfus içerisinde bulunması, kişinin çalışma isteğinin olması ve piyasadaki emeğin ücretinden çalışma arzusu olması gerekmektedir.

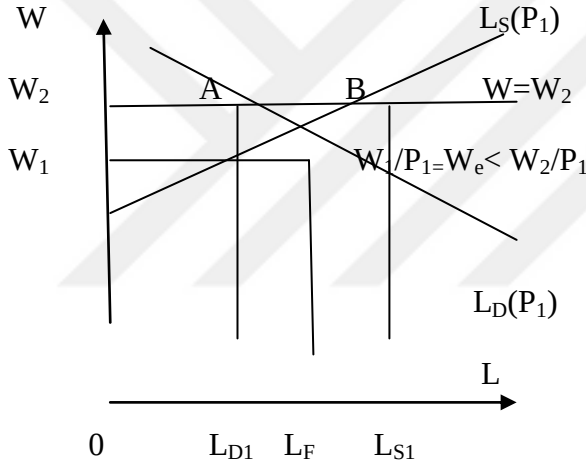
1.2. İŞSİZLİK TEORİLERİ

1.2.1. Klasik İşsizlik Teorisi

İktisat tarihinde 1776’den 1929 Dünya ekonomik krizine kadar olan dönem Klasik dönem olarak adlandırılmaktadır. 1776 yılında Adam Smith ulusların zenginliği adlı eseri ile klasik ekolün başlangıcını oluşturmuştur. Gelenksel dönemi 1700’lerin son çeyreğinden 1870’lere kadar uzanan dönem Klasikler, 1870’lerden 1930’lara kadar uzanan döneme ise Neo-klasikler oluşturmuştur. Adam Smith ve diğer klasik ekol savunucularına göre ‘görünmez el’olarak ifade edilen fiyat sisteminin piyasayı kendiliğinden dengeye getireceği varsayılmıştır. Adam Smith, David Ricardo, John Stuart Mill, Alfred Marshall gibi klasik iktisatçılara göre ekonomide tam rekabet şartları geçerli iken fiyat ve ücretlerin tam esneliği varsayımı altında ekonomik faaliyetler fiyat mekanizması aracılığı ile otomatik olarak çözümlenecektir. Bu varsayım altında devletin ekonomiye müdahale etmesine gerek yoktur. Bu bağlamda devletin görevi sağlık, güvenlik, adalet gibi konular ile ilgilenmek olmalıdır. Klasik iktisatçılara göre, bir ekonomide uzun ve kısa dönemde

emek piyasasında tam rekabet şartlarının varlığı altında tam istihdam otomatik olarak sağlanacaktır. Esnek reel ücretler aracılığı ile tam istihdam noktasında piyasa dengeye gelecektir (Birol ve Gencer, 2014, 262). Onlara göre ekonomiyi tam istihdamdan uzaklaştıran aksaklıklar geçicidir. Otomatik olarak gerçekleşen tam istihdamı her arzın kendi talebini yaratacağını ifade eden ‘Say Kanunu’, faizin tasarruf arz ve tasarruf talebine belirlendiği varsayımına dayanan faiz teorisi, emek arz ve emek talabına belirlenen ücret teorisi ve son olarak ekonomideki fiyatlar genel düzeyinin para arzındaki artışa bağlı olduğunu ileri süren miktar teorisi ile açıklarlar (Dinler, 2001, 455).

Şekil 1: Klasik Tam İstihdam Dengesi

Kaynak: Erdal Ünsal, **Makro İktisat**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2007, s.281

Şekil 1.1’de emek piyasası başlangıçta değeri mal piyasasında belirlenen P_1 fiyatı üzerinden W_1 nominal ücret düzeyinde tam istihdamdadır. ($W_1/P_1 = W_e$.) Buna karşılık sendikaların sendikal güçlerini kullanarak veya hükümetin sosyal nedenlerle minimum ücret haddini uygulaması (nominal ücret haddini W_2 düzeyinde belirlemesi halinde $W_2/P_1 > W_1/P_1 = W_e$), W_2/P_1 cari reel ücret haddinde çalışmak isteyen kişi sayısı L_{S1} firmaların çalıştırmak istediği işçi sayısı ise L_{D1} ’dir. Bu durum ekonomide $L_{S1} - L_{D1} = AB$ kadar gayri iradi işsiz yaratmaktadır. Kısacası nominal ücret katılığı diye adlandırılan bu görünümün nedeni piyasaların sendika veya hükümetlerin müdahalesine maruz kalmasıdır.

1929 büyük buhrana kadar süren klasik ekol döneminde ekonomilerde herhangi bir müdahale olmadığında işsizlik söz konusu olmayacağı görüşü ileri sürülmüştür. İş gücü piyasasında emek arzı ve emek talebi tam rekabet şartları altında karşı karşıya gelecek ve bir denge oluşturacaktır. Bu denge noktasında emek arz ve talebinin bir birine eşit olmasından dolayı herhangi bir işsizlik ile karşılaşılmayacak yani tam istihdam denge düzeyinde oluşan emeğin ücreti noktasında herkes iş bulabilecektir. Klasiklere göre bu ücret düzeyi üzerinde çalışma isteğinde olan kişiler iş bulamamakta ve bu işsiz grubu gönüllü işsiz olarak sayılmaktadır (Bulutay, 1995, 21-23). İş gücü talep veya arz fazlası gibi bir dengesizlik durumunda ise ücretlerin esnek olması sebebi ile aşağı yukarı hareketlilik meydana gelecek böylece piyasa tekrar dengeye gelebilecektir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2003: 403-404).

1.2.2. Keynesyen İşsizlik Teorisi

1929 büyük buhran sonrası dünyada işsiz sayısı katlanmış ve geleneksel ekolün işgücü piyasasında fiyatlar sistemine müdahale edilmeden dengenin sağlanacağı görüşü ve her arzın kendi talebini yaratacağı düşüncesi temelinden sarsılmıştır. 1936'da Keynes 'İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi' eserinde işsizlik sorununa farklı bir bakış açısı sunmuştur. Keynes her arzın kendi talebini yarattığı görüşünü reddetmiş arzın var olabilmesi için önce talebin olması gerektiğini ileri sürmüş dolayısı ile klasik ekolün Mahreçler Yasasını kabul etmemiştir. Klasik ekolün ileri sürdüğü gönüllü işsizlik iddiasına da farklı bir düşünce ile yaklaşmış ve gönülsüz bir işsizliğin varlığına dikkat çekmiştir. Çünkü ona göre işçiler düşükte olsa cari ücret düzeyinde emek arz etmeye devam edeceklerdir (Ataman, 1998, 61).

Keynes' e göre fiyatlar genel seviyesini, gelir seviyesini ve istihdam seviyesini belirleyen temel faktör toplam taleptir. Ona göre bir ekonomi de toplam talep seviyesinde bir azalma meydana geldiğinde doğal hasıla seviyesinden daha düşük bir hasıla düzeyinde faaliyette bulunulacak emek piyasasında emek arz fazlası oluşacak ve böylece işsizlik ortaya çıkacaktır. Keynes'e göre böyle bir durumda nominal ücretleri düşürmek işsizliği ortadan kaldırmayacaktır. Yapılması gereken bu noktada genişletici maliye politikası veya para politikaları ile toplam talebi arttırmaktır. Diğer

bir ifade ile piyasa mekanizmasının kendiliğinden işsizlik sorununu çözemediğini ve bunun için aktif iktisat politikaların izlenmesi gerektiğini savunmuştur (Ünsal, 2007, 282).

Neo klasik ekolde ücret teorisiyle üç önerme mevcuttur. Birincisi emeğin verimliliğinin emek miktarı arttıkça azalacağını ifade eden marjinal verimlilik yasasıdır. İkinci durum istihdamın psikolojik zahmetini yansıtan emeğin reel ücretinin emeğin marjinal verimliliğine eşit olma halidir. Son olarak ise işçi ve işveren arasındaki ücret anlaşmalarının reel ücreti yansıtacağı düşüncesidir. Bu noktada klasik ekol, işsizliği işçilerin marjinal verimliliklerine karşılık gelen ücreti kabul etmemelerine bağlamıştır. Keynes bu geleneksel ekolün reel ücret belirleme düşüncesine karşı çıkmış ve ilk olarak parasal ücret ve reel ücret arasında ki fark üzerinde durmuştur. Keynes' e göre reel ücretleri belirleyen faktör toplam taleptir. Parasal ücretlerdeki düşüşler toplam talepte azalmaya sebebiyet verecek, ücreti düşen emekçilerin ciddi protesto, grev ve daha başka sosyal olayların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Böylesi bir belirsizlikte ücretlerin ileride düşeceği beklentisi yatırımların harcamalarının azalmasına ve bununla birlikte işsizliğin daha da şiddetlenmesine sebebiyet verecektir (Fisunoglu ve Tan, 2009, 42).

Keynes'e göre emek arzında fazla olsa bile nominal ücretler hızlıca düşmeyecektir. Aynı zamanda Keynes, eğer ürün fiyatları firmaların istihdamı arttırmalarını gerektirecek kadar yükselirse reel ücretlerin düşebileceğini iddia etmiştir(Tobin,1993,56). Keynesyen teoriye göre fiyat ve ücretlerin esnekliği sınırlıdır dolayısıyla mal ve emek piyasaları şoklara yavaş tepki göstermektedir. değişken hem de ortalama olarak çok yüksek olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla tam istihdam değil eksik istihdam söz konusudur (Paya, 2013, 229).

1.2.3. Marxist İşsizlik Teorisi

K.Marx ve Engel'in 1848' de yayınladığı Kominist Manifesto ve Marx'ın son cildini 1894' te tamamladığı sermaye(Das Kapital) adlı eserleri ile Marx kapitalist sisteme ve klasik ekole en ciddi teorik elıştırı getiren düşünürdür. Marx' a göre sermaye sahipleri emekçilerin yarattığı artı değeri emekçilere teslim etmemekte kendi sermayelerine ekleyip daha da zenginleşmekte. Devlet bu sistem içinde

sermaye sahiplerinin tarafında yer almakta iken emekçiler lehine gereken önlemleri almamaktadır. Ona göre din bu sistem içerisinde proleterleri (işçi-emekçi) uyutmak ve onları pasifleştirme aracı olarak kullanılan bir araçtı. Kapitalist sistem içerisinde emekçi ve kapitalist arasındaki refah seviyesi her geçen gün açılmakta burjuva kesim her geçen gün zenginleşip tekelleşirken çalışan işçi sınıfı ise fakirleşmekte ve hayat standartlarını koruyamamaktadır. Marx'a göre bu sistem içerisinde dönemsel krizler yaşanmaktadır Marx krizlerin sonucunda emekçi sınıfın isyan edeceğini ve üretim faktörlerinin devletin mülkiyetinde olduğu sosyalist sistemin kurulacağını ileri sürmüştür (Gencer ve Birol, 2014, 5).

Marx'ın teorisi emek değer teorisidir ve aslında işçinin arz ettiği emeği değil, kullanım hakkını doğrudan doğruya kapitaliste devrettiği emek gücüdür. Emek gücünü belirleyen ise emek miktarının kendisidir. Yani emek gücünün değerinin emek gücünün üretimi, geliştirilmesi ve sürdürülmesi için geçerli geçim araçlarının değeri ile belirleneceğini ifade etmiştir. Ona göre emek ücretlerinde eşitliği savunmak büyük bir yanılgıdır ve gerçekleşmesi saçma bir taleptir çünkü Marx'a göre emek güçlerinin arasında da nitelik farkı vardır, her emek gücü birbiriyle aynı değildir tabiatıyla emek güçlerinin üretim giderleri de farklıdır dolayısıyla farklı üretim alanlarında kullanılan emek güçlerinde farklı olması gerekmektedir. Marx'a göre emek gücünün değeri iki öğeden oluşmaktadır. Birincisi fiziksel diğeri ise tarihsel ve toplumsaldır. İşçi sınıfı fiziksel varlığını sürdürmek için gerekli olan geçim araçlarını almak zorundadır. Bu nedenle vazgeçilemeyen geçim araçlarının değeri emek değerinin uç noktasıdır. Fiziksel gereklerin haricinde ülkelerin geleneksel yaşam şekilleride emek gücün değerini belirlemektedir (Marx, 2006).

Ekonomide istihdam miktarını zaman içerisinde biriken ve giderek artan sermaye miktarı belirlemektedir. Reel ücretleri ise işçi ve sermaye sınıfı arasındaki pazarlık gücü belirlemektedir. İşçiler kapitalistler tarafından sunulan istihdam miktarından daha fazlasını aramaktadırlar böylece pazarlık sürecinde zayıf bir pozisyonda yer almak zorunda kalmaktadır. Bu şartlar altında işçi sınıfına düşük ücretler teklif edilmesiyle kapitalist sınıf gelecek nesilden etkili ve sürdürülebilir sağlık koşullarını yok etmektedir. Bu durum bütün sistemi temelden yıkmakla tehdit etmekte ve bir sınıf olarak kapitalistler kendi aç gözlülüklerini durdurmak için işçi yasası çıkarmak zorunda kalmaktadırlar (Robinson, 1941, 237).

Marx'a göre işsizlik nüfus ile ekonomik sistem arasındaki ilişkidir. Ona göre iki tip işsizlik vardır. Biri teknolojik işsizlik diğer ise kârın azalması ile ortaya çıkan işsizliktir. Ona göre gelişen teknoloji farklı üretim araçlarını ortaya çıkaracak bu kullanımın artması mal üretimindeki emek oranlarında farklılıklar meydana getirecektir. Yeni teknoloji kullanımı üretim maliyetlerini artıracaktır kâr oranını düşürecektir. Böylece birikim birikimin nedeni olan kârın azalmasına nedene olacak yatırımlar düşecek ve işsizlik meydana gelecektir (Ataman, 1998, 62).

1.2.4. Parasal (Monetarist) İşsizlik Teorisi

Milton Friedman ve bir grup ekonomistin Keynesyen iktisat politikalarına alternatif olarak geliştirdiği bir teoridir. Bu teoriye göre devletin ekonomiye para ve maliye politikası araçları ile müdahale etmesine gerek yoktur. Klasik teoriye benzer bir ifade ile bu şartlar altında yani müdahale edilmeden krizin etkilerinin kendiliğinden kalkacağını iddia etmişlerdir. Bu grup iktisatçılara parasalcı denilmesinin nedeni ise stagflasyonun krizin aşılamamasının nedeninin para arzının gereğinden fazla arttırılmasına bağlamalarıdır. Monetaristlere göre önemli olan maliye politikası değil yalnızca paradır (Dinler, 2001, 302).

Bu teorinin üç temel varsayımı vardır. Birinci varsayıma göre firmaların tersine işçiler fiyat konusunda tam bir bilgiye sahip değillerdir ve emek talebinin reel ücretin, emek arzının ise beklenen reel ücretin fonksiyonudur. İkinci varsayıma göre tüm piyasalar sürekli temizlenmektedir. Üçüncü varsayıma göre ise işçiler geçmişteki fiyat düzeylerine bakarak gelecekteki fiyat düzeylerini belirlemektedir. Yani uyarlayıcı bekleyişler hipotezi parasalcıların üçüncü varsayımıdır (Ünsal, 2007, 285).

Friedman ekonomilerde her zaman dogal işsizliğin olabileceğini savunmuştur. Friedman'a göre her ekonomi belirli bir denge düzeyine sahiptir ekonomi normal performans düzeyine ulaştığında belirli bir işsizlik oranı gözlenmektedir. Ona göre bu oran doğal işsizlik oranıdır. Bu teoriye göre dogal işsizlik oranı beklenen enflasyon ile gerçekleşen enflasyonun çakışması ile ortaya çıkan işsizlik oranıdır. Bu ekole göre sendikalar veya iş arama süreleri ve benzeri nedenleri ekonomilerde belirli bir işsizlik oranını sabitlemektedir. Parasalcılar

beklentilerle genişletilmiş Phillips ilişkisine dayanarak para politikaları ile kısa dönemli doğal işsizlik oranlarının ortadan kaldırılabileceğini, uzun dönemde ise bu etkinin görülemeyeceğini savunmuştur. Parasalcılar iktisadi değişimlerden kaynaklanan konjontürel bir işsizliğin olabileceğini ve bu işsizlik türünün piyasa ekonomisi tarafından kendi imkanları ile ortadan kaldırabilceğini ileri sürmüşlerdir (Paya, 2013, 367-369).

1.3. İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ

Geçmişten günümüze kadar çalışmak insan hayatının vazgeçilmez bir değeri olmuştur. Çağlar boyu süre gelen çalışma alışkanlığı her dönem de farklı bir amaç ve teknik ile sürdürülmüştür. Çalışmak iş kavramını gündeme getirirken işsizlik kavramını da ortaya çıkarmıştır. İşsizlik her dönem olmasına rağmen işsizliğin nedenleri dönemlere göre farklılık göstermiştir. Günümüz şartlarında bu nedenler, kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile hızlanan küreselleşme, ülkelerin farklı ekonomik yapıları, hızla gelişen teknoloji, nüfus artışının hız kazanması, yetersiz eğitim ve göçlerin yaşanması, etkin olmayan iş piyasası ve bunların dışında bireysel olarak çalışma isteği duymama, toplumun yapısı örf ve adetleri, toplumun kadınlara bakış açısı , yüksek işçilik maliyetleri gibi nedenler ve daha fazlası işsizliğin belli başlı nedenleri olarak görülmektedir (Sönmez vd, 2013, 23). İşsizlik nedenleri ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde işsizlik daha çok gelişen teknoloji ve ekonomik faktörlerle oluşurken gelişmekte olan ülkelere işsizlik gerekli sanayi dönüşümleri sağlayamamanın getirileri ile günümüz bilgi çağına çok uzak kalmaları sonucu gelişen dünya standartlarına ulaşamamaktan kaynaklanmaktadır (Ekin, 2003, 128). Öte yandan kitle iletişim araçları ile tüketim çılgınlığının her geçen gün artışı üretim toplumundan daha çok tüketim toplumunun yaratılması, gelişmekte olan ülkelerin bazılarında ekonominin günümüzde hala tarıma dayalı olması ve tarımdan sanayiye geçiş sürecinde kalifiye birey yetersizliği, tarımda makinalaşma ile kırsaldan kent merkezlerine göçlerin yaşanması, bunların dışında dünyada yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, savaşlar ile göçlerin artırması ve ülke içinde kaçak ve ucuz emek gücü anlamına gelen bu göçmenlerin ülkedeki işsizlik seviyesini artırması bir başka işsizlik nedenidir (Ören, 2013, 117).

Günümüz de işsizliğin bir başka önemli nedeni de ülkelerin büyümelerine rağmen istenilen istihdamı yaratamamalarıdır. Bu durum “büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkiyi açıklayan, okun yasasını” yeniden tartışmaya açmıştır. Ayrıca işsizliğin nedenleri üzerine de farklı görüşler sunulmuştur. OECD ülkelerine yapılan araştırma da işsizlik oranlarındaki farklılıkların kurumsal değişkenler ile açıklanabileceği ileri sürülmüştür. Farklı bir çalışmada ise kurumsal yapının işsizlik üzerinde doğrudan etkili olmadığı fakat ekonomik şoklarla kırılgan hale getirildiği ileri sürülmüştür. Phelps ‘e göre yüksek faizler işsizliği arttırmaktadır. Carruth ise işsizliğin nedenini yüksek petrol fiyatlarına bağlamıştır (Duruel, Kara, 2010, 360)

1.4. İŞSİZLİK TÜRLERİ

1.4.1. Friktsiyonel (Arızı) İşsizlik

Arızı işsizlik olarak da tanımlanan bu işsizlik tipinde piyasada yeterince şeffaf olmadığı için arz ve talep edenlerin bir araya gelmesi gecikebilir. Bu işsizlik türü iş piyasasına yeni girenleri ya da bazen işlerinden memnun kalmayıp ayrılanları kapsar. Geçici bir nitelik taşıyan friksiyonel işsizlik her ekonomide bulunmaktadır (Paya, 2013, 40).

Emek piyasasında genellikle tüm iş gücünün ve tüm işlerin homojen olduğu varsayılır fakat gerçekte bu durum söz konusu değildir. Her bireyin farklı iş bilgisi farklı uzmanlıkları ve kabiliyetleri mevcuttur. Ayrıca iş piyasası ile ilgili bilgiler yani boş iş alanları ve bu işlere uygun emekçiler konusunda bilgi akımı kusursuz değildir. Bu şartlar işçinin iş bulmasını iş verenin de işçi bulmasını zorlaştıran ve zaman alan bir durumu meydana getirir. Emekçilerin iş aramak için geçirdiği zaman aralığı arızı işsizlik olarak tanımlanır. Her ekonomide olan arızı işsizliği sıfırlamak neredeyse imkansızdır (Şahin, 2006, 372).

1.4.2. Konjonktürel İşsizlik

Zaman zaman ekonomilerde daralma ve genişleme dönemleri yaşanır. Daralma ve genişlemelerin olduğu bu dönemlere dalgalanma yani konjonktürel

hareketler denir. Ekonomiler daralma dönemlerine girdiklerinde mal ve hizmet talepleri azalır ve talebi azalan malların üretimi dururur buna bağlı olarak da emek talebinde düşüşler ve dolayısıyla da işten çıkarmalarda artışlar meydana gelir. İşte bu dalgalanmalar sonucu oluşan işsizlik türüne konjonktürel işsizlik denir. Bazen dünyada gelişen ani siyasi olaylar veya ekonomik kararlar ülkelerin ekonomilerini derinden etkileyebilmektedir. Nitekim küreselleşen dünyanın her hangi bir yerinde gerçekleşen siyasi ve ekonomik olaylar ülkeleri etkilemekte krizler oluşturmakta ve ekonomilerin küçülmelerine sebebiyet verebilmektedir. Rusya ile yaşanan siyasi bir anlaşmazlık ülkemizin turizm sektörünü ciddi boyutta etkilemiştir. Turizm sektöründe talebin azalması nedeniyle otellerde çalıştırılan personel sayısı azaltılmış hatta bazı oteller kapanma noktasına gelmiştir. Yakın zamanda yaşanan bu olay konjonktürel işsizlik türüne örnek olabilecek en somut verilerden biridir (Şahin, 2006, 377).

1.4.3. Mevsimsel İşsizlik

Bazı iş kolları doğal nedenlerden ötürü yılın tamamında istihdam edilemez. Mevsimlere göre değişiklik gösteren bu iş kollarında mevsim zamanı istihdam artarken mevsim dışı zamanlarda istihdamda azalmalar görülmektedir.

Mevsimlik işsizlik genelde tarım ve turizm ve inşaat sektöründe görülmektedir. Makinalaşmanın az olduğu genellikle insan gücüne dayalı tarımın yapıldığı ülkeler de mevsimsel işsizlik daha fazla olmaktadır. Mevsimsel işsizliğe doğrudan etki eden faktör hava koşulları ve mevsimsel değişimlerdir. Dolaylı faktör ise sanayinin kendisidir. Sanayisi gelişen ülkelerde mevsimlik işsizlik daha çok mal talebindeki mevsim değişimlerden kaynaklanırken tarım ülkelerinde genellikle mal arzından kaynaklanmakta olup genelde üretime dayalı mevsimsel değişimlerden ileri gelir (Karabulut, 2007, 23).

1.4.4 .Teknolojik İşsizlik

Geçmişten günümüze artan bilgi birikimi ve gelişen insan zekası her geçen gün insanoğluna daha pratik çözümler sunmakta ve bu çözümler insanların

hayatlarını kolaylaştırmaktadır. Bu gelişen doğal süreçler insan gücünün yerini makine gücüne bırakmıştır. Gelişen mekanik sistemler ve teknoloji ise bir yandan hayatımızı kolaylaştırırken diğer yandan da sosyo- ekonomik bağlamda sorun olan işsizliği ortaya çıkarmıştır. Tarımda ‘‘Mekanizasyon’’ tarım dışı sektörde ‘‘otomasyon’’ sektörel alanlarda teknolojinin adlandırılışları olmuşlardır. Nitekim tarımda makinalaşmanın her geçen gün yaygınlaşması teknolojik işsizlik olarak örnekleştirilebilen en bilindik durumlardan birisi olagelmıştır. Teknolojik gelişmelere uyum sağlayacak eğitim sistemlerinin kurulamayışı bilgi çağını yakalayacak gerekli önlemlerin alınmamış olması teknolojinin getirdiği istihdam sorunlarına çözüm bulunamayan bir kronik işsizlik meydana getirecektir. Teknolojik işsizlik günümüz çağının en temel işsizlik nedenlerinden birisi olmakla beraber bu işsizlik tipinin kalıcı olmasının temel nedeni eğitim politikalarının yetersizliğidir.

1.4.5. Gizli İşsizlik

Ekonomilerde aktif nüfus içinde olup üretim sürecinde bulunduğu halde üretime katkısı olmayan başka ifadeyle marjinal verimliliği olmayan işgücüne gizli işsiz denir. Ülkemizde kamu sektöründe çalışan bir çok çalışan bu işsizlik türüne örnek gösterilebilir.

1.4.6. İradi (Gönüllü) İşsizlik

Bireylerin bazı kişisel veya maddi nedenlerden dolayı çalışma gücü olduğu halde çalışma isteğinde bulunmamalarına iradi işsizlik denilir. Ülkemiz de özellikle genç işsizlik nedenlerinden biri olabilecek bir işsizlik türüdür. Üniversite mezunu gençlerin verilen ücretleri beğenmemeleri dolayısıyla çalışmak istememeleri bu işsizlik türünün en tipik örneğidir.

1.4.7. Gayri İradi (Gönülsüz) İşsizlik

Bireylerin emek talep piyasasındaki şartlara razı olduğu halde iş bulamamaları olarak tanımlanabilecek işsizlik türüdür. Çalışma arzusu olduğu halde çalışamayan bireylerin oluşturduğu bu işsizlik türünü gerçek işsizlik olarak da görebilmekteyiz.

1.5. GENÇ İŞSİZLİĞİNE İLİŞKİN KAVRAM VE TANIMLAR

Bu başlıkta konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından genç işsizliğe ilişkin bazı kavramlar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.5.1. Genç Kavramı

İstihdam amaçlı olarak kullanılan genç tanımlaması yaş ile temellendirilir. Genç tanımının evrensel ve uluslararası genel kabul görmüş bir tanımı mevcut değildir. Global ve bölgesel bazı tanımlar 15-24 yaş aralığını genç yaş grubu arasına almaktadır. Bununla birlikte ileri seviyedeki eğitim faaliyetleri belirlenen yaş aralığının ötesine geçmekte ve iş gücü piyasına katılımı ertelemektedir. Bu durum gençlik ile ilgili yaş kavramının üst sınırını yukarı taşımaktadır. Uygulama da bir çok istihdam politikası uygulayıcıları genç grubundaki bireyleri 15-24 yaş grubu içine alırken bazı politika uygulayıcılar üst sınırdan daha esnek davranabilmektedirler (ILO, 2017, 12).

Uygulamada ülkeler arasındaki genç tanımının farklılık göstermesinin kültürel, kurumsal ve politik faktörleri mevcuttur. Endüstrileşmiş ülkeler, Orta Avrupa ve Doğu Avrupa ülkelerinde alt yaş sınırı genellikle yasal asgari düzeyde okuldan ayrılma yaşına bağlı olmakta, üst sınır değişmektedir. Örneğin İngiltere'de gençlik 18-24 yaş grubu için ifade edilirken İtalya'nın kuzeyinde 14-29, güneyinde ise 14-32 yaşları arasındaki bireylere yönelik politikaları tanımlamak için kullanılmaktadır (Higgins, 2001, 10). Murat ve Şahin (2011), yaptıkları çalışmalarında ülkeler arasındaki bazı gençlik dönemi yaş aralıklarını şu şekilde aktarmaktadırlar. Avustralya 12-25, Malezya 15-40, Mozambik 14-35, Zambiya 15-25, iken bazı Avrupa ülkelerinde ise Hollanda 0-25(bu yaş aralığında bir alt grub olarak gençlik 12-25 arası grup olarak da kabul edilmiştir.), Estonya 7-26, Lüksemburg'da 12-25 ve İspanya'da ise 14-30 olarak belirtilmiş ve söz konusu bu ülkelerde gençliğe yönelik istihdam politikalarının bu yaş grupları için belirlendiğini ifade etmişlerdir. Genellikle insan beynin 25 yaşına kadar tamamen olgunlaşmamış olması dolayısıyla bu aşamaya kadar bireylerin aldıkları kararların veya problem çözme yeteneklerinin yetişkin bir insan kadar gelişmemiş olduğu yapılan çalışmalar ile tespit edilmiştir. Genç ile yetişkin arasındaki bu farklılığın bariz belirginliği genç

yaş üst sınırının daha çok 25 olarak kabul edilmesinin nedenini oluşturmaktadır (Ergün, 2019, 10).

Birleşmiş Milletler istatistiksel amaçlarla ‘genç’i 15 ile 24 yaş arasındaki bireyler olarak tanımlamaktadır. Genç tanımı genellikle zorunlu eğitimi bitirip iş hayatına atılan ilk adımın deneyimini yaşayacak olan kişileri ifade eden başka bir tanıma da sahiptir. Bununla birlikte genel manada bir çok kurum 15-24 yaş aralığını genc’i tanımlamak için kullanmaktadır. Uluslararası kriterlerde 18’inci yaş bireylerin çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçtiği yaşı ifade etmektedir. Bu ayrım genç kavramını işçi olarak iki farklı döneme götürmektedir. Birincisi 18 yaş altı genç işçilerdir. Bu işçi gençler belirli kısıtlamalar ile korunan ve ‘çocuk’ olarak kabul gören işçilerdir. Diğer grup ise 18-24 yaş aralığında bulunan genç işçileri sembolize etmektedir. Bu grup yetişkin olarak kabul edilen çalışma şartları için genel yasa ve yönetmeliklerce kapsanırlar (ILO, 2018, 10). TÜİK’e göre gençlik yaşı 15-24 yaş aralığıdır. Devlet Planlama Teşkilatı’nın hazırladığı 5 yıllık kalkınma planlarında da gençlik dönemi yer almıştır. II. Beş yıllık kalkınma planında yaş aralığı 14-24 (Devlet Planlama Teşkilatı, 1967, 254), III. Beş yıllık kalkınma planında 14-22 (DPT, 1973, 790), IV. Beş yıllık kalkınma planında 12-24 (DPT, 1979, 155), VIII. Beş yıllık kalkınma planında 19-24 (DPT, 2000, 91) olarak kabul edilmiş ve dönemsel olarak farklılıklar görülmüştür. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Kanunu’na (Çocuk Ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelikler) (<https://kms.kayis.gov.tr/Home/Goster/35379> ,2019) göre genç işçileri 15 yaşını tamamlamış fakat 18 yaşını tamamlamamış bireyler olarak ifade etmiştir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü(OECD)’ne göre genç yaş aralığı 15-24 yaş aralığıdır (/data.oecd.org/, 2019). Bu noktaya kadar yaptığımız genç veya gençlik kavramına ilişkin yapılan tanımlar üç sınıfta toparlanabilir. Bunlar Gençliğin istatistiksel olarak kabul edildiği kronolojik tanımlar, gençliği bir geçiş dönemi olarak ifade eden psikolojik tanımlar ve gençliğin sosyal yapı içindeki işlevlerini ifade eden sosyolojik tanımlardır (Şener, 2013, 26).

1.5.2. Genç İşsizliğin Tanımı

Günümüz de genç işsiz denildiğinde açık bir tanımlama ve kavramlaştırma yapabilmek ancak genç ve işsizlik kavramlarını bir potada eritmekle mümkün olabilmektedir. Nitekim sosyal politika, çalışma ekonomisi gibi alanlarda veya diğer bazı uluslararası kurum ve kuruluşlarda genç işsizlik kavramı ile açık beyanda bulunulmamıştır. Bu bağlamda gençlik ve işsizlik kavramları için yaptığımız tanımlamar ve açıklamalardan yola çıkarak genç işsizlik kavramını şöyle ifade edebiliriz: ILO, Birleşmiş Milletler, OECD ve benzeri kuruluşlar 15-24 yaş arasındaki kişileri genç olarak kabul etmektedir. Bu yaş grubundaki kişilerin gayri iradi olarak karşı karşıya kaldıkları işsizlik ise genç işsizlik olarak tanımlanır.

1.5.3. Genç İşgücü Tanımı

Türk Dil Kurumu'na göre işgücü iki farklı tanıma sahiptir. İlk anlamına göre işgücü bir insanın yararlı şeyler üretmek için harekete geçirmek zorunda olduğu fiziksel ve düşünsel yetilerin tümüdür. İkinci anlam olarak ise etkin nüfus içinde yer alan, cari ücret düzeyinde ve çalışma koşullarında çalışanlarla işsizlerin toplamıdır(<http://sozluk.gov.tr/>). Bu anlamda genç işgücü istatistiksel olarak 15-24 yaş aralığında bulunan bireylerin cari ücret düzeyinde ve çalışma koşullarında çalışanlarla aynı yaş aralığında bulunan işsizlerin toplamı olarak tanımlanır. Matematiksel ifadesi ile : Genç İşgücü= 15-24(Yaş aralığındaki işsiz nüfus)+(15-24 Yaş aralığındaki çalışan nüfus) dur. Murat ve Şahin'in aktardığına göre; genç iş gücü 15-24 yaş grubu arasında bulunan ve bir hizmet akdine dayalı olarak ücret karşılığı çalışan kişi olarak tanımlanır (Murat, Şahin, 2011, 7). Dünya'daki genç işgücüne katılım oranları genç işsizlik projeksiyonun tahmini açısından önem arz etmektedir. Tablo 1'de gençlerin işgücüne katılımı ve cinsiyet arasındaki işgücüne katılım oranları arasındaki farkın yıllar itibari ile sunumu yapılmıştır. Buna göre;

Tablo 1 Gençlerin İş Gücüne Katılım Oranı ve Cinsiyetler Arası Fark 1997-2017

Bölge	Alt Bölge	İş Gücüne Katılım Oranı 1997 %			İş Gücüne Katılım Oranı 2017 %			Cinsiyetler Arasındaki Fark	
		Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Erkek	Kadın	1997	2017
Afrika	Kuzey	37	52.5	21,1	31.9	46.6	16.6	31.4	30

	Afrika								
	Sahra Altı Afrika	53.9	57.3	50.6	54.3	59.9	51.6	6,70	5.3
Amerika	Latin Amerika ve Karahipler	55.6	69.4	41.7	49.8	59.3	40.1	27.7	19.2
	Kuzey Amerika	62.5	65	59.9	52.3	53.4	51.2	5.1	2.2
Arab Ülkeleri		33.1	51	13.9	30.6	46.2	13.5	37.1	32.7
Asya ve Pasifik	Doğu Asya	69.7	70	69.4	51.4	52.6	50	0.6	2.6
	Güney Doğu Asya ve Pasifik	56.5	63.3	49.7	51.3	58.4	43.8	13.6	14.6
	Güney Asya	48.2	66.2	29	37.2	52.9	20.1	37.2	32.8
Doğu ve Merkez Asya	Kuzey Güney ve Batı Avrupa	47.7	51.6	43.6	44.4	46.7	41.9	8	4,8
	Doğu Avrupa	42.1	45.5	38.7	35.6	40	31	6.8	9
	Merkez ve Batı Asya	47.5	58.3	36.6	43.3	53.6	32.4	21.7	21.2
Dünya		55	63.5	46.2	45.7	53.7	37.1	17.3	16.6

Kaynak:International Labour Organization (ILO):Global Employment Trends for Youth 2017

Yukardaki veriler genç iş gücüne katılımının yıllar itibariyle azaldığını göstermekte bir anlamda genç işsizliğin her gecen gün arttığını ifade etmektedir. Bu veriler ışığında genç işsizliğin küresel bir sorun olduğu ifade edilebilir. Cinsiyetler arasındaki iş gücüne katılım oranları arasındaki fark ise azalmıştır. Uluslararası çalışma örgütünün 2017 raporuna göre 1997-2017 yılları arasında genç nüfusun son iş gücüne katılım oranı %55 den % 45.7'e düşmüştür. Bu trend kısmen genç nüfusun uzun süre eğitim alıp pozitif gelişiminde etkidir. Fakat bu az orandaki pozitif gelişim erişilebilir insan kaynaklarını azaltmış sonuç olarak verimli kaynaklara daha büyük bir bağlılık meydana getirmiştir.

1.6. GENÇ İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ

Genç işsizliğin oluşumunda çeşitli faktörler mevcuttur. Bu faktörleri açıklama da çeşitli sınıflandırmalara gidilmiştir. Ekonomik krizler, toplam talep yetersizliği, ülkelerin nüfus yapısı, eğitim gibi makro ekonomik faktörler ile emek arz eden ve talep edenlerin bireysel ve şahsi özelliklerinden kaynaklanan mikro sebepler işsizliğe neden olabilmektedir. Dolayısıyla işsizliği makro ve mikro nedenler olarak sınıflandırmak ve izah etmek genç işsizliğin nedenlerini açıklamak bağlamında zorunluluk ifade etmektedir.

1.6.1. Makro Nedenler

Genç işsizliğin oluşumunda toplam talep yetersizliği, ekonomik krizler, ülkelerin nüfus yapısı eğitim ve asgari ücret politikaları başlıca makro nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.6.1.1. Toplam Talep Yetersizliği

Genç işsizliğin önemli makro nedenlerinden biri toplam talep yetersizliğidir. Emek piyasalarında meydana gelen talep yetersizliği genel olarak işgücü piyasasını etkilemektedir. Bu koşullar altında yetişkin işsizliği arttığı gibi genç işsizliğinde de artışlar görülmektedir. Dikkat edilmesi gereken nokta ise aynı nedenlerle olmasına rağmen genç işsizlikte var olan artışların yetişkin işsizliğe göre çok daha fazla olmasıdır. Üzerinde durulması gereken bu noktanın bazı mikro sebepleri mevcuttur (Gündoğan, 1999, 69). İfade etmek gerekirse emek arz eden gençler yetişkinlere göre genel olarak geçindirmek zorunda oldukları bir aileye sahip değildir. İlk defa iş piyasına girmeleri gençlik döneminde tecrübesizliğe bağlı bir işgücü piyasası araştırması olarak geçmekte uygun bir iş bulana kadar farklı iş alanlarında çalışmaları ve işlerinden ayrılmaları yetişkin çalışanlara göre daha kolay olmaktadır (Higgins, 2001,40). Toplam talebe etki eden bir başka neden ise yüksek gelir beklentisi olan gençlerin ailelerinden destek görmeleri daha iyi bir iş bulmak için işsiz kalmayı tercih etmeleridir(IEG, 2013, 3). Yapılan çalışmalar da bu durum desteklenmektedir.Yentürk ve Başlevant'e göre, yetişkin işsizlik oranındaki %10'luk

bir artışın (Örnek olarak %10'dan %11'e yükselmesi) genç işsizlik oranında %6,5'luk bir artışa neden olmaktadır (Yentürk, Başlevent, 2012, 361).

1.6.1.2. Ekonomik Durgunluklar ve Krizler

Gençler işsizliğin nedenleri arasındaki en önemli faktörlerden birisi de ekonomik durgunluk ve krizlerdir. Kriz ve durgunluk işsizliğin nedeni olabildiği gibi aynı zamanda gençler arasındaki işsizliğin yaygınlaşma sebebidir. Ekonomik durgunluk zamanlarında genç istihdamı zorlaşmaktadır. İşgücü talep edenler emek gücünü deneyimli yetişkinler arasından tercih etme eğilimi sergilemekte ve bu durum genç işsizliği etkilemektedir. İşgücü piyasasında işverenler son giren ilk çıkar anlayışı ile daha çok gençleri işten çıkarmakta böylece tazminat ödememekte ve ayrıca deneyimli yetişkin personeli elinde tutarak kendi menfaatlerine uygun bir politika yürütebilmektedir. Bu davranış sonuç olarak genç işsizliğin artışına ayrıca katkı sağlamaktadır. Ekonomik durgunluk zamanlarında böylesi sorunlar ile karşılaşan genç nüfus durgunlugun derinleşerek kriz halini almasının sonucunda daha derinden etkinlenmektedir (Okur, 2015, 59). Kriz dönemlerinde işgücü piyasasında daralmalar meydana gelmektedir. Bu daralmalar neticesinde işgücü talebi azalmakta ve işsizlik yaygınlaşmaktadır. Yaygınlaşan işsizlik, harcamaları düşürmekte ve piyasaya kriz daha yoğun bir şekilde etki etmektedir. Mal ve hizmet satın alma etkinliğinde de bir düşüş meydana gelmektedir (Murat, Şahin, 2011, 21). Kriz dönemlerinin en çok etkilenen sosyal grubu ise gençler olmaktadır. İş hayatındaki tecrübesizlikleri, hizmet sürelerindeki kısıtlıklar, hizmet süresi daha fazla olan yetişkinleri çıkarmaktansa az deneyimli gençlerin işten çıkarılmasının önünü açmaktadır. Ekonomik kriz ve durgunluk gibi makro nedenlerin yanında bu gibi bireysel davranışlar mikro sebepleri teşkil edebilmekte ve genç işsizliği arttırmaktadır (Okur, 201, 60).

Tablo-2 Türkiye'de 15-24 Yaş Grubu ve 15+ Yaş Grubu Temel İşgücü Verileri (2000-2011)

Genç İşgücü Verileri					Yetişkin İşgücü Verileri			
YIL	İşgücü	İstihdam	İşsiz*	İşsizlik	İşgücü*	İstihdam	İşsiz*	İşsizlik

		Edilenler*		Oranı(%)		Edilenler		Oranı(%)
2011	4526	3697	832	18,4	26725	24.110	2.615	9,8
2010	4426	3465	961	21,7	25.641	22.594	3.046	11,9
2009	4454	3328	1126	25,3	24.748	21.277	3.471	14
2008	4381	3484	897	20,5	23.805	21.194	2.611	11
2007	4364	3493	871	20	23.114	20.738	2.377	10,3
2006	4365	3533	832	19,1	22.751	20.423	2.328	10,2
2005	4436	3554	881	19,9	22.454	20.066	2.388	10,6
2004	4474	3554	919	20,6	22.016	19.632	2.385	10,8
2003	4753	3777	975	20,5	23.640	21.147	2.493	10,5
2002	5116	4135	980	19,2	23.818	21.354	2.464	10,3
2001	5323	4460	862	16,2	23491	21.524	1.967	8,4
2000	5401	4696	705	13,1	23078	21.581	1.497	6,5

Kaynak:TÜİK, www.tuik.gov.tr veri tabanından derlenmiştir.* Bin kişi olarak gösterilmektedir.

Yakın zamanda yaşanan 2001 ve 2008 krizleri de genç işsizlik etkilemiştir. Tablo-2 de bu iki krizin Türkiye’deki genç işsizliği üzerindeki etkisi ortaya konmuştur. 2000 senesinde genç işsizlik oranı %13,1 iken kriz başladığı 2001 yılında genç işsizlik %16.2 seviyesine ulaşmıştır. Genç işsizlik seviyesinde yaklaşık %22 oranında bir artış (157 bin) söz konusu olmuştur. Krizin canlılığını koruduğu sonraki yılda ise genç işsiz sayısı 118 bin kişi artarak etkisini sürdürmüştür. Nitekim benzer sonuçları 2008 krizinde de görmek mümkündür. Bu yıl içerisinde genç işsizlik oranı %20,5 olmuştur. Sonraki yılda ise krizin etkisi derinleşmiş ve yaklaşık %23 oranında bir artış sağlayarak 1 milyon 126 bin kişi olmuştur. Yukardaki bu istatistiksel verilerin ışığında krizin genç işsizlik üzerindeki derin etkisini gözlemlemek mümkün olabilmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 1998-2008 yılları baz alınarak genç işsizlik eğilimi ile ilgili sunduğu rapora göre; 2008 yılı içinde genç işsizlik %12.1 iken küresel ölçekte genel işsizlik oranı %5.8 olarak tespit edilmiştir. Aynı yıl içerisinde yetişkinler arasındaki işsizlik %4.3 olarak gerçekleşmiştir. Kriz öncesi genç işsizlik azalma eğilimi göstermesine rağmen kriz sonrası yetişkin işsizlikten yaklaşık üç kat daha fazla olmuştur. On yıllık bu süreç içerisinde 1998 yılında genç işsizlik oranı 2.6 kat yetişkin işsizlerden daha fazla iken 2008 yılında bu oran 2.8 katına çıkmıştır.

Dünya’da 2007-2009 yılları arasında genç işsiz sayısında ciddi artışlar meydana gelmiştir. 2007-2008 yılları arasında 1.1 milyon artış gözlemlenmişken 2008-2009 seneleri arasında ise 6.6 milyon bir artış meydana gelmiştir. Bu süreç içerisinde ise yetişkin işsizlik oranı % 0.5 artış gösterirken genç işsizlik oranında % 1’lik bir yükseliş rapor edilmiştir. 2007-2009 yılları arasında genç işsizlik %11.9 dan %13’e işsizlik yükselmiştir. Krizin öncesindeki on yıllık bir süreçte genç işsizlik her yıl ortalama 192 bin kişi artış göstermiş ve 2009 yılına gelindiğinde bu sayı 80.7 milyona ulaşmıştır. Raporda genç kadınların iş bulmasının genç erkeklere göre daha zor olduğu ifade edilmiştir. 2009 yılında genç kadınların işsizlik oranı %13.2 iken bu oran genç erkeklerde %12.9 olarak gerçekleşmiştir. Verilen bu istatistikler bir kez daha bizlere krizin gençleri daha derinden etkilediğini en somut haliyle göstermektedir (ILO, 2010, 3-5).

1.6.1.3. Demografik Yapı

Genç işsizliğin önemli nedenlerinden birisi de demografik yapıdır. Bir ülkedeki nüfus artış hızı istihdam hızından daha fazla olduğu zaman söz konusu ülkede işsizlik kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla bu süreç ve istihdam yaratamama hali genç işsizlik üzerinde aynı şekilde bir arttırıcı etki meydana getirmektedir.

Korenman ve Neumaark OECD ülkeleri üzerinde yaptığı çalışmada genç istihdam oranlarının nüfus oranına elastikiyetinin sıfıra yakın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fakat aynı çalışmaya göre genç işsizliğin nüfus büyüklüğü karşısındaki esnekliği 0,5 olarak tespit edilmiştir. Daha net ifade etmek gerekirse genç nüfustaki %10’luk bir artış genç işsizlikte %5’lik bir artışa neden olacaktır. Bu bulgu genç nüfus büyüklüğü ile genç işsizlik arasında doğrusal bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Demografik özellik olarak genç işsizlikteki cinsiyet ayrımı da diğer önemli bir konudur. Yapılan çalışmada işverenlerin daha çok genç erkekleri tercih ederken kadın işçilerin ise koşullara göre talep edildiği ifade edilmiştir (Korenman, Neumark, 1997, 20-32). Genç işgücüne alternatif olarak sunulan ev hanımlarının işgücü piyasasına daha düşük ücret ile giriş yapması genç işsizliği artıran diğer bir demografik özellik olmuştur (Gündogan, 1999, 70). Yaş faktörü de genç işsizliğe etki eden başka bir sebeptir. Erken yaşlarda iş hayatına atılmak isteyen eğitim ve

kalifiye eksikliği mevcut olan gençler genellikle işverenler tarafından tercih edilmemekte iken kalifiye olan gençlerin yüksek ücret arzuları da işsiz kalmalarına sebebiyet vermektedir (Murat, 1991, 32).

1.6.1.4. Kalitesiz Eğitim Sistemi

İşgücüne katılımı belirleyen bir çok sosyal ve ekonomik etken mevcuttur. En önemli faktörlerden birisi de eğitimidir. Eğitim kişinin planlı ve kasıtlı olarak davranışlarında meydana getirdiği değişikliklerdir. Eğitim beşeri sermayedeki gelişmeye katkıda bulunarak ekonomik büyümeleri sağlamakla kalmamakta aynı zamanda toplumlarda kültürel siyasal ve ahlaki gelişmeleri de sağlayarak ülkelerin kalkınmasında da etkin rol oynamaktadır (Yenilmez, Kılıç, 2018, 57). Eğitimin en önemli getirilerinden birisi de bireylere bilgi ve beceri yeteneklerini kazandırarak işgücü piyasasına uygun bireyler yetiştirmek ve işsiz kalma riskini azaltmaktır.

İşgücü piyasasında emek talebinde bulunan işverenler genellikle tercihlerini bilgi ve becerisi gelişmiş eğitilmiş bireylerden yana kullanmaktadır. Emek piyasasına uygun olarak kendini geliştirebilmiş bireylerin istihdam edilmesi daha kolay olmaktadır. Dolayısıyla işgücü piyasasına uygun olmayan vizyonsuz eğitimlerin gençler arasındaki işsizlik problemini çözmemekte hatta sorunun derinleşmesine katkı sağlamaktadır. Gelişen teknoloji şüphesiz emek piyasasının yapısını değiştirmiştir. Günümüz koşullarında aklın ve zekanın üretim süreci içerisinde derine nüfuz etmesi çağımızın en somut gerçeği olmaktadır. Bu bağlamda teknolojik süreçlere ve üretime katılabilmek için gerekli eğitimin verilmemesi çağ, toplum ve birey üçlüsü arasında uyumsuzluğu arttırmakta ve işsizliği de yükseltmektedir. Nihayetinde teknolojik ilerlemeler geleneksel işgücü yapısını oluşturan genç işgücünün kas gücüne bağımlılığını azaltmakta ve tek vasma dayanan emek tipinin işsiz kalma ihtimalini arttırmaktadır (Çetinkaya, 2010, 49-50).

Eğitim seviyelerindeki farklılıklar işsizlik istatistiklerini de farklılaştırmaktadır. Eğitimsiz bireylerde işsizlik daha yoğun hissedilirken kalifiye bireylerde işsizlik çok daha düşük kalmaktadır. Teknolojideki değişimler düşük vasıflı işçileri dışlamakta ve sayılarının artmasına neden olmaktadır. Çağımızda yüksek bilgi ve beceriye dayalı yeni mesleklerin ortaya çıkması bu mesleklere uygun

işgücü yetiştirilmesinde eğitimin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. İş dünyasındaki hızlı değişmelere, emek arz edenlerin eğitim uyumunun hızı genç işsizlikte önem arz eden diğer bir faktördür. Piyasa talebine uyum sağlayamayan bir eğitimin varlığı gençler arasında işsizlikle sonuçlanmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde iş gücü piyasasına uyum sağlayamayan eğitilmiş-eğitimsiz diyebileceğimiz gençler bu uyumsuzluk nedeni ile iş bulmakta zorlanmaktadırlar. Erdayı'nın da belirttiği gibi yetersiz bir eğitim sistemi ile mezun olan gençlerin becerileri ile işgücü piyasasının arzuladığı beceriler arasında uyumsuzluk mevcuttur (Erdayı, 2009, 145). Uyumsuz bir eğitim ile mezun olan çok sayıda genç bir süre sonra ' ne iş olursa yaparım' mantığı ile iş aramaktadır. Eğitimin amacı nitelikli bireyler yetiştirerek günümüz iş dünyasına uygun emek gücü meydana getirmek olmalıdır. Nitelikli bir eğitim bireylerin iş bulma ihtimalini yükseltirken işte kalma süresini arttırmakta ve iş geçişlerinde ise süreyi kısaltmaktadır. Bu durum bireysel ve toplumsal olarak işsizliğin maliyetini de düşürmektedir (Çalışkan, 2007, 285-290).

Teorik olarak düşünüldüğünde eğitim seviyesi ile işsizlik arasında ters yönlü bir ilişki mevcuttur. Yani eğitim seviyesinin kalitesi arttıkça işsizliğin düşmesi beklenmektedir. Eğitim ile genel işsizlik arasında bu şekildeki bağlantının genç işsizlik ve kaliteli eğitim arasında da olabileceğini varsaymak gerekmektedir (Kayalıdere, Tepekule, Özcan, 2016, 108). Bilindiği üzere eğitimin nicel bir tarafı olduğu gibi niteliksel bir tarafıda bulunmaktadır. Günümüz de eğitimin niteliksel boyutunu ölçmek için bir takım testler mevcuttur. Bu testlerin en önemlilerden biri tanesi Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yürütülen Uluslar Arası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) olarak adlandırılan testir. Bu test ilk kez 1997 senesinde başlatılmıştır. Her üç yılda bir yapılmakta olan test matematik, okuma ve fen bilimleri branşlarında gerçekleştirilmektedir. Bu test ile 15 yaşındaki öğrencilerin modern toplumlara katılmak için edindikeleri bilgi ve becerileri değerlendirmek için yapılmaktadır (read.oecd-ilibrary.org, 12).

Tablo-3 PISA Matematik Test Sonuçları

ülke/yıl	2003	2006	2009	2012	2015
OECD Ortalaması	499	494	495	494	490
Finlandiya	544	548	541	519	511
Kore	542	547	546	554	524

Hollanda	538	531	526	523	512
Japonya	534	523	529	536	532
Belçika	529	520	515	515	507
İsviçre	527	530	534	531	521
Avusturya	524	520	496	506	497
Yeni Zelanda	523	522	519	500	495
Çek Cumhuriyeti	516	510	493	499	492
Danimarka	514	513	503	500	511
Fransa	511	496	497	495	493
Almanya	503	504	513	514	506
Macaristan	490	491	490	477	477
Polonya	490	495	495	518	504
İspanya	485	480	483	484	486
Portekiz	466	466	487	487	492
İtalya	466	462	483	485	490
Yunanistan	445	459	466	453	454
Türkiye	423	424	445	448	420

Kaynak: <https://nces.ed.gov/surveys/pisa/idepisa/report.aspx>, 2019

Tablo-3 de bazı OECD ülkelerinin matematik eğitimi alanındaki PISA testine göre başarı puanları gösterilmektedir. Yıllar itibari ile en başarılı ülkelerin Finlandiya, Kore, Hollanda, Japonya, Belçika, İsviçre, Danimarka, Almanya iken en başarısız ülkeler arasında Türkiye, Yunanistan, İtalya, Portekiz, İspanya yer almıştır.

Tablo-4 PISA Okuma Test Sonuçları

Ülke/Yıl	2003	2006	2009	2012	2015
OECD Ortalaması	494	489	493	496	493
Finlandiya	543	547	536	524	526
Kore	534	556	539	536	517
Hollanda	513	507	508	511	503
Japonya	498	498	520	538	516
Belçika	507	501	506	509	499
İsviçre	499	499	501	509	492
Avusturya	491	490	470	490	485
Yeni Zelanda	522	521	521	512	509
Çek Cumhuriyeti	489	483	478	493	487
Danimarka	492	494	495	496	500
Fransa	496	488	496	505	499

Almanya	491	495	497	508	509
Macaristan	482	482	494	488	470
Polonya	497	508	500	518	506
İspanya	481	461	481	488	496
Portekiz	478	472	489	488	506
İtalya	476	469	489	490	498
Yunanistan	472	460	483	477	467
Türkiye	441	447	464	475	428

Kaynak: <https://nces.ed.gov/surveys/pisa/idepisa/report.aspx>, 2019

Tablo-4'te PISA okuma test sonuçları gösterilmiştir. Tabloya göre okuma alanında en başarılı ülkelerin ortalamasının çok üzerinde değerler alan Finlandiya, Kore, Hollanda, Japonya, Yeni Zellanda, Polonya, Almanya gibi ülkeler olduğu görülürken Danimarka ortalamasının üstünde fakat ortalamaya yakın puanlar almıştır. Avusturya ise ortalamasının altında bir başarı gösterirken İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan ve Türkiye gibi ülkeler gibi ortalamasının çok altında kalmışlardır.

Tablo-5 PISA Fen Bilimleri Test Sonuçları

ülke/yıl	2006	2009	2012	2015
OECD Ortalaması	498	501	501	493
Finlandiya	563	554	545	531
Kore	522	538	538	516
Hollanda	525	522	522	509
Japonya	531	539	547	538
Belçika	510	507	505	502
İsviçre	512	517	515	506
Avusturya	511	494	506	495
Yeni Zellanda	530	532	516	513
Çek Cumhuriyeti	513	500	508	493
Danimarka	496	499	498	502
Fransa	495	498	499	531
Almanya	516	520	524	509
Macaristan	504	503	494	477
Polonya	498	508	526	501
İspanya	488	488	496	493
Portekiz	474	493	489	501

İtalya	475	489	494	481
Yunanistan	473	470	467	455
Türkiye	424	454	463	425

Kaynak: <https://nces.ed.gov/surveys/pisa/idepisa/report.aspx>, 2019

Tablo-5 da sunulan PISA sonuçlarına göre fen bilimleri alanında ülkelerin başarı durumları ifade edilmiştir. Buna göre Finlandiya, Kore, Hollanda, Japonya, Almanya, İsviçre, Yeni Zellanda, Polonya, Çek Cumhuriyeti gibi ülkeler ortalamanın çok üstünde puanlar alarak en başarılı ülkeler arasında yer almıştır. Danimarka, Fransa, Avusturya gibi ülkeler ortalamaya yakın puanlar almıştır. En başarısız ülkeler arasında ise Türkiye, Yunanistan, İtalya, Portekiz ve İspanya yer almıştır.

Tablo-6 Yıllara Göre Bazı OECD Ülkelerinde Genç İşsizlik Oranları(%)

ülke/yıl	2003	2006	2009	2012	2015	2018
OECD Ortalaması	-----	12,55	16,62	16,31	13,9	11,09
Finlandiya	21,43	18,43	21	18,77	22,02	16,75
Kore	10,01	10	9,84	8,99	10,51	10,5
Hollanda	6,3	10,03	10,2	11,72	11,25	7,15
Japonya	10,03	7,99	9,17	8,13	5,58	3,66
Belçika	21,73	20,48	21,9	19,68	22,1	15,85
İsviçre	8,5	7,7	8,5	8,3	8,78	7,92
Avusturya	7,05	9,8	10,65	9,4	10,57	11,77
Yeni Zellanda	10,47	9,92	15,87	16,72	13,7	11,48
Çek Cumhuriyeti	18,55	17,5	16,57	19,52	12,55	6,72
Danimarka	9,18	7,72	11,85	14,15	10,85	9,38
Fransa	18,18	21,35	22,98	23,63	24,65	20,77
Almanya	-----	13,75	11,25	8,05	7,25	6,2
Macaristan	13,35	19,13	26,38	28,23	17,3	10,18
Polonya	41,88	29,8	20,65	26,5	20,75	11,78
İspanya	22,7	17,9	37,75	52,88	48,35	34,38
Portekiz	14,57	16,52	20,32	37,92	31,95	20,3
İtalya	27,07	21,75	25,32	35,3	40,33	32,17
Yunanistan	26,65	24,98	25,73	55,3	49,8	39,88
Türkiye	21	16,48	22,85	15,7	18,52	20,13

Kaynak:

Kaynak: <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate>, 2019

Tablo-3,4,5'deki verilere göre okuma, matematik ve fen bilimleri alanlarında yapılan PISA test sonuçlarına on dokuz OECD ülkesi eğitim alanında değerlendirilmiştir. Tablo-6 aynı OECD ülkelerindeki genç işsizlik oranlarını ifade etmektedir. Tablolar kıyaslandığında PISA test sonuçları ile genç işsizlik oranları arasındaki değerlendirmeler de bazı ülkelerde farklılıklar (Finlandiya, Polonya) olmasına rağmen genel anlamda sonuçlar eğitim kalitesi arttıkça genç işsizliğin azaldığını göstermektedir. En başarılı ülkelerde (Kore, Japonya, Hollanda, Almanya, Yeni Zelanda, İsviçre gibi ülkelerde) gerçekleşen genç işsizlik oranları OECD genç işsizlik ortalaması altında gerçekleşmiştir. Polonya' da %40'lardan %11'lere inen genç işsizlik oranının OECD ortalamasına çok yaklaştığını görmekteyiz. Bununla beraber Finlandiya'da genç işsizlik oranları yıllar itibari ile ortalamanın üzerinde görülmesi Finlandiya ekonomisine etki eden diğer parametrelerin incelenmesini gerektirmektedir. Eğitim alanında en başarısız olan İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan ve Türkiye'de genç işsizlik oranları yıllar itibari ile ortalamanın üzerinde seyretmiştir. Yukardaki eğitim ve işsizlik oranlarını veren tablolar bazı istisnai durumlar haricinde bizlere kaliteli eğitim ile genç işsizlik oranları arasındaki negatif yönlü ilişkiyi ortaya koymaktadır.

1.6.1.5. Asgari Ücret Uygulamaları ve Ücret Politikaları

Asgari ücretin özgeçmişine baktığımız da 1800'lü yılların sonlarına kadar gitmek mümkündür. 1894 yılında Yeni Zelanda'da asgari ücret kanunu teklif edilmişse de 1896 yılında Avustralya'da kabul edilmiş 1900'lü yıllarda İngiltere'de uygulanmıştır. 1915 yıllarında ise Fransa, Almanya ve Avusturya'da kabul edilmiştir. Asgari ücret bazı unsurları bünyesinde barındırmaktadır. En önemli ve birincil unsuru işçidir. Bunların dışında mesleki ehliyeti, cinsiyeti, yaşı çalışılan sektör asgari ücret tespitinde önemli rol oynamaktadır. İkinci unsur ise zorunlu ihtiyaçların dışında sosyal bir yaşam imkanını bireylere tanımasıdır. Üçüncü faktör bu ücretin tespitinde emekten daha çok kişiliğin ön plana alınmasıdır. Son olarak ise bu uygulama bir hukuki gereklilik arz etmektedir. Dolayısıyla tanımsal olarak asgari ücret işçiye insan kimliği nedeniyle sosyal anlamda uygun bir hayat idame etmesini sağlayan, işverenler belirtilenden daha düşük miktarda ücret ödemeyi yasaklayan

hukuki bir özelliğe sahiptir. Literatürde asgari ücret uygulamalarının işsizliği arttırıcı bir etkisinin olduğu ağırlık kazanmaktadır. Asgari ücret uygulaması maliyet unsuru arttırıcı bir etki yapmaktadır küçük ve orta ölçekli firmalarda ya da rekabet gücü zayıf işletmelerde artan maliyetin fiyatlara yansıtamaması sonucunda firmaların kapanmalarına dolayısı ile genç ve yetişkin işsizlikte artışlara neden olmaktadır. Bu anlamda asgari ücretin etkileri kayıt dışı ve resmi olmayan sektörlerde istihdamı arttırmakta ve dezavantajlı grupların başında ise gençler gelmektedir (Akın, 2016, 142-148).

Asgari ücretin genç işsizliği üzerindeki etkisi ile ilgili çalışmalara son yıllarda hız verilmiştir. ABD’de yapılmış olan bir çok çalışma asgari ücret ile genç istihdam arasındaki negatif ilişkiye dikkat çekmiştir. Asgari ücrette meydana gelen %10’luk bir artış genç istihdamda %1 ile %3 arasında düşüşe neden olmaktadır. Benzer sonuçlara Kanada’da Bosna Hersek’te, Çekya, Endonezya gibi ülkelerde de ulaşılmıştır (Murat, Şahin, 2011, 28).

Brown,Glory ve Kohen (1983) çalışmalarında asgari ücrette % 10’luk bir artışın genç istihdamı %1 azaltacağını ifade edilmiştir. Tayvan’ da yapılan bir araştırmada ise asgari ücretin, genç istihdam oranına, işgücüne katılım oranına ve genç işsizlik oranına pozitif etkisinin ücretlerdeki yüksek beklentilerin neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Chuang, 2006, 165).

30 OECD ülkesi için 2000 -2014 yılları baz alınarak yapılan çalışmada asgari ücretlerin genç nüfusun işgücü piyasasında performansı araştırılmıştır. Çalışmada asgari ücretin eşit olduğu ülkelerde 25 yaş altındaki gençlerin göreceli performanslarının yasal asgari ücreti olmayan ülkelerdeki yaşlılarından daha kötü olduğunu ileri sürülmüştür. Daha net bir ifade ile istihdam edilme olanaklarının %14 daha düşükken, işgücü piyasasına katılma olasılıkları da %16.5 daha düşük olduğu neticesine varılmıştır (Marimpi, Koning, 2018, 9).

Emek piyasasında gençlerin yetişkinlere en yakın alteranatifte bir çalışan olarak yer alması varsayımı altında, genç ve yetişkin çalışanların göreceli yüksek ücretleri söz konusu olduğunda genç istihdamın yetişkinlere göre olumsuz etkilenmesi muhtemeldir. Bir çok durumda yetişkin ve genç bireylerin farklı yeteneklere sahip olması ya da kendilerini geliştirmelerine bağlı olarak bu durum

mumk n olmamaktadır.    gücü piyasasında genç ve yetişkin işçiler birbirinin tamamlayıcısı olmakta ve genç işçilerin ücretlerindeki de i meler yetişkinlerden etkilenmemektedir. Fakat her iki ya  grubundaki ücret artışları hem genc hem de yetişkin istihdamı azaltmakta işsizlik oranlarını arttırmaktadır. Dolayısıyla  cret politikalarındaki uygulamalar bir çok genel kab le göre genç istihdam üzerinde ciddi bir etki yapmamaktadır. Mesleğinde kendisini ilerletebilmi  birçok yetenekli genç yetişkin çalışanlar gibi istihdam edilebilmektedir (Higgins, 1997, 69).

1.6.2. Mikro Nedenler

Genç i sizli in mikro nedenleri arasında gençlere özgü nitelikler ve eğitimli işsizler, gençlerin çalışma eğilimleri, gençlerin piyasaya ilk kez giriş yapıyor olmaları ve etnik köken ve engelilik sayılabilir.

1.6.2.1. Gençlere  zg  Nitelikler ve Eğitimli  sizler

Geçtiğimiz yüzyıldan günümüze kadar gençler arasında iç ve eğitim alanları arasında yapısal farklılıklar meydana gelmiştir. Bu değişim süreci okul ve eğitim süreçleri arasındaki geçişleri çok daha karmaşık bir noktaya getirmiş ve günümüzde ise süreç çok daha kırılgan bir noktaya gelmiştir. İkinci dünya sava ından 1970 lere kadar gençlerin bir çoğu 16 ya ında eğitim hayatına son verip görece daha az nitelikli ve kısıtlı i lere yönelmiştir. Yaklaşık her üç gençten birisi  ıraklık eğitimlerine katılım gösterip sanat becerilerini geliştirme eğilimi göstermiştir. Bu arada okuldan ayrılanların çok az kısmı eğitim hayatına devam etmekte profesyonel bir kariyere yönelmiştir. 1990' lı yıllara geldiğimizde bir çok genç geçmişteki tutumların aksine daha fazla eğitim hayatında yer alabilmekte i  hayatında ise part-time çalışma koşullarını gözetmektedir.  eyrek yüzyıldan daha fazla bir süre içerisinde iç ve eğitim süreci arasında yapısal önemli değişimler meydana gelmiştir. El sanatlarının ya da daha az yetenek gerektiren sekreterlik, güvenlik, satış elemanı gibi mesleklerin yerine daha uzun vadeli eğitim süreçlerinin sonucunda daha nitelikli i ler yer almaktadır (Kemp, 2005, 113). Günümüzde nitelikli emeğin anlamı de i mi tir. Aklın ve zekanın daha etkin olduğu hayatı kolaylaştıran meslekler şimdi ve daha

sonrası için gözde meslekler olma eğilimindedir. Bu dönüşüm sürecinde daha nitelikli bir meslek sahibi olmak isteyen gençler kariyerlerini oluşturmak amacı ile eğitim hayatlarına devam etmektedirler.

Eğitimli genç işsizlerin bir diğer niteliği ise eğitim seviyesi arttıkça iş seçiciliğinde artışların olmasıdır (T.Bora, A.Bora, Erdoğan, Üstün, 2017, 208). Eğitim seviyesindeki ilerleme zamanla gençlerde branşlaşma meydana getirmektedir. Yıllarını emeğini ve sermayesini okuduğu okul için harcayan gençlerde gelecekle ilgili hayallerini gerçekleştirebilme arzusu önem taşımaktadır. Bunun sonucunda eğitim seviyesi düşük bireylere göre eğitimli gençler ne iş olursa yaparım düşüncesinden biraz olsun sıyrılmakta ideallerinde olan işin peşinde gitme arzusu duymaktadır. Alınan eğitim ile işgücü piyasasının uyumsuzluğu ise eğitimli bireylerin iş bulma sürecini uzatmakta ve genç işsizlerin sayısında artış meydana getirmekte ve bireyleri eğitimin devamlılığına yönlendirmektedir. Eğitim seviyesi düşük gençler ise erken yaşlarda iş hayatına atılmakta ve erken yaşta evlenerek sorumluluklarını arttırmaktadır. Bu sebeplerle iş seçme konusunda daha az seçici ve daha düşük ücretlerle çalışmaktadırlar (Okur, 2015, 48).

Tablo-7 Genç Nüfusun Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı(15-24) (%)

Yıllar	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitiremeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel lise	Lise dengi meslek okulu	Yüksek okul veya fakülte	İlköğretim
2000	5	11	8,3	13,7	20,6	20,8	28,3	10,3
2001	8,7	14	10,6	17,7	24	25,5	30,7	9,6
2002	11,5	15,7	12,4	20,7	26,8	28	38,3	10,7
2003	18,1	30,32	15,3	19,7	25,9	23,8	38,8	11,4
2004	9,6	13	13,4	19,6	26,6	29,3	39,8	13,3
2005	11,3	16,3	14,1	19,2	25,3	25,6	30,5	14,5
2006	12,5	15,3	14,7	17,9	25,2	21,1	27,2	15,2
2007	16,7	17,3	14,7	19,3	23,5	22,6	28,5	16,8
2008	11	19,8	14,3	18,7	25	20,8	29,8	17,9
2009	19,5	23	17,9	21,6	30,6	27,6	33,2	22,4
2010	16,4	18,4	14,9	10,9	27,2	23,1	32,5	18,4

2011	11,2	15,1	11,2	14,1	22,4	21,2	30	14,5
2012	9	14,8	2,5	0	19,8	19,1	28,5	14,1
2013	10,3	15,5	10,9	15,1	21,9	18,6	29,2	15,5
2014	12,1	15	16	13,1	20,4	19,3	28,3	14,8
2015	7,9	14,1	16,3	14	22,2	18,1	29,5	15,6
2016	13,4	15	16,5	14,1	22,8	21	30,8	15,8
2017	12,1	16,1	14,1	13,8	24,4	21,8	34,4	16,2
2018	12	18,7	14,7	14,3	23,5	21,3	30,6	17

Kaynak: TÜİK, www.tuik.gov.tr, 2019

Tablo-7 incelendiğinde yıllar itibariyle eğitilmiş ve eğitimsiz gençler arasındaki işsizlik oranlarına bakıldığında her yıl itibari ile eğitimsiz gençlerdeki işsizliğin eğitilmiş gençlere göre daha düşük olduğunu ve eğitim seviyesi yükseldikçe işsizliğin arttığını görülmektedir. Şüphesiz ki bu gruplar arasındaki oransal farkların tek nedeni iş konusunda seçici olmak veya olmamak değildir. Eğitilmiş bireylerin hayata dair beklentileri, emek talep edenler ile arz eden gruplar arasındaki uyumsuzluklar, veya yüksek vasıflı işgücü kapasitesine sahip olmakla beraber yüksek katma değerli üretimin alt yapısını oluşturabilecek ekonomilere sahip olamamakta başka nedenler arasında gösterilebilir (Okur, 2015, 48).

1.6.2.2. Gençlerin Çalışma, İşverenlerin Çalıştırma Eğilimleri ve Toplumsal Sınıf Farklılıkları

Gençlerin işsizliğine etki eden önemli faktörlerden birisi de gençlerin tutum ve davranışlarıdır. Sorumlulukları az olan özellikle herhangi bir aileyi geçindirmek gibi bir zorunluluğu olmayan daha az yetenekle daha düşük ücretlerde çalışma eğiliminde olan genç bireyler iş değiştirmeye daha yatkın olabilmektedirler. Özellikle nitelikli gençler arzu ettikleri işi bulana kadar bir çok defa iş değişikliğine gidebilmektedir. Dolayısıyla işverenlerin gençlere bakış açısı genç bireylerin arasında çok sık meydana gelen bu işgücü hareketliliği nedeni ile olumsuz olmaktadır. Gençlerin sergilediği bu işgücü hareketliliği sonucu itibariyle genç işsizlik sürelerinde artış meydana getirmektedir (Higgins, 2001, 41). İş verenlerin genç bireylere karşı düşünce ve tavırlarına gençlerin davranışları etki ettiği gibi önyargılı düşünce sisteminin olması ve işverenlerin izledikleri işletme politikaları da

diğer etkenler olarak ifade edilebilir. İşverenler öncelikle gençleri işten çıkarma eğilimindedir. Genç bireylerin işten çıkarma maliyeti hem daha düşük bir tazminat ödemeyi gerektirmesi hem de gençlerin iş deneyimleri yetişkinlere göre daha az olması gibi nedenler işverenlerin öncelikle gençleri gözden çıkarmasına neden olmaktadır (Ergün, 2019, 25).

Her ne kadar toplumsal sınıf farklılıkları günümüzde bariz bir şekilde görülmesede her toplumda ekonomik kaynaklı sınıfsal farklılıklar mevcuttur. Sınıfsal farklılıklar genç bireylerin iş bulma çabalarında farklılıklar yaratmaktadır. Yoksul ailelerin çocuklarının iş seçme ya da eğitimlerini sürdürebilme şansları çok düşüktür. Bu ailelerden gelen bireylerin ailelerine bağlılığı daha azdır. Her türlü iş yapabilme arzuları zorunlu olarak mevcut olabilmektedir. Gelecek beklentileri daha düşük erken evlenme ihtimalleri daha yüksek olabilmektedir. Orta gelirli bir aileden gelen genç bireyin ise ailesine bağlılığı daha fazla iken iş konusunda bağlılıktan kaynaklı seçici davranabilme gücü yüksektir. Bu sınıf bireylerin eğitim hayatını uzatma ihtimali daha yüksek görülürken evlenmeyi ve bir aile kurmayı erteleyebilmektedirler. Yüksek gelirli bir aileye mensup bir gençin iş bulma yada çalışma kaygısı diğer bireylere nazaran daha da düşebilmekte iş bulup çalışma ihtimali ailesinin sosyal statüsü nedeni ile kolaylaşabilmektedir. Dolayısıyla bireylerin mensubu olduğu ailelerin ekonomik statülerini ifade eden sınıfsal farklılıklar genç bireylerin işgücünü kullanabilme ihtimallerini etkileyebilmektedir (Bora vd, 2017, 66).

1.6.2.3. Genç Bireylerin Deneyimlerindeki Eksiklikler

Gençlerin iş hayatına ilk kez giriyor olmaları deneyim sahibi yetişkinler karşısında iş bulma gücünü azaltmaktadır. Çalışma yaşamının öncesinde alınan eğitimlerin pratiğe yönelik olmaması, ezbere ve daha çok teoriye dönük bir eğitim verilmesi gençleri eğitim sonrası deneyimsiz bireyler olarak emek piyasası ile karşı karşıya getirmektedir. Bu noktada var olan olumsuzluklar işverenleri istihdam yönünde deneyimsiz gençler yerine daha deneyimli, uzman yetişkinlere yönlendirmektedir.

Gençler için var olan bu olumsuzluklar sadece bununla sınırlı kalmamaktadır. Özellikle KOBİ’lerde (Küçük ve Orta ölçekli işletmeler), genç bireyleri istihdam etmek daha zordur. Gençlere ait geçmişte edindikleri deneyimleri ve başarıları yansıtan kayıtlarının olmaması sonucu işletmeler istihdam etmeyi düşündüğü gençleri işe uyum ve uygunluk için bir takım testlerden geçirmek zorunda kalmaktadır. Ek maliyet yaratan bu unsur ise genç istihdamı zorlaştırmaktadır. Ayrıca daha az eğitim ve deneyime sahip bireylere bu ölçekteki işletmelerin eğitim için ayrılacağı kaynakların sınırlı olması da yetişkin ve tecrübeli işçilerin istihdam edilmesine neden olmaktadır (Seçer, 2006, 83).

1.6.2.4. Emek Piyasasındaki Ayrımcılıklar

Ayrımcılık genel olarak siyasi ve sosyolojik olarak ifade edilmekle birlikte genel anlamda bir tanımı mevcut değildir. Ayrımcılık kavramının doğuşu bireyler arasındaki eşitlik fikrinden ileri gelmektedir. İnsanlar hangi ten, ırk, milliyet, dil, cinsiyet veya cinsellik eğiliminde olursa olsun temelde en evrensel adıyla insan olarak var olmakta insan ifadesi altında birleşmekte ve bu bağlamda eşit olarak kabul edilmektedir. Ayrımcılık sürecini besleyen en temel düşünce sistemini önyargılar oluşturmaktadır. Önyargılar ile bir gruba yada gruba ait bireylere karşı beslenen olumsuz duygularla, hoşlanmama, hor görme, kaçınma ve hatta nefrete kadar gidebilmektedir. Ayrımcılık bireysel bir varlıktan dolayı değil bir gruba ait davranış ve tutumları değerlendiren önyargılarla beslenen olumsuz davranışlar nedeni ile meydana gelir. Bireyler karakteristik özellikleri nedeni ile değil daha çok kendini ait hissettiği grubun sahip olduğu özelliklerinden dolayı olumsuz davranışların hedefi olabilmektedir (Göregenli, 2012, 2-5).

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) iş ve meslek konusundaki ayrım deyimini şöyle ifade etmiştir. “ Irk, renk, cinsiyet, din, siyasal inanç, ulusal veya sosyal menşe bakımından yapılan iş veya meslek edinmede veya edinilen iş veya meslekte tabi olunacak muamalede eşitliği yok edici veya bozucu etkisi olan her türlü ayrılık gözetme, ayrı tutma veya üstün tutmayı ifade eder” (Akt: Bora vd, 2017, 144). Bu tanımla daha öncede ifade ettiğimiz gibi ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal amaç vd gibi bir grubun ifadesine ve de eşitliği bozucu etkisi söylemi ile eşitsizliğe vurgu

yapılmıştır. Kısacası ayırım veya ayrımcılık ifadeleri iki temel durumda ortaya çıkmaktadır. Birincisi bir gruba ait olma ikincisi ise eşitsiz tutumlar ile eylemsel olarak ayrımcılığın kendini ifade etmesidir. Sosyolojik olarakta ayrımcılığın bir çok türüne rastlamak mümkündür. Özellikle cinsiyet, etnik köken, engellilik, dini inanışlar gibi ayrımcılığa konu olan durumların genç bireylerin iş bulmada önüne çıkan önemli birer problemleri olduğunu ifade etmek sosyolojik ve ekonomik bir gerçekliktir.

ILO'nun 2018 yılı raporuna göre dünyada %48,5 seviyesinde olan kadınların işgücüne katılım oranı, erkeklerin %26.5 seviyesinde geri kalmaya devam etmektedir. Dünyada %6 düzeyinde olan kadın işsizlik oranı, erkeklere göre % 0,8 daha fazladır. İstatistikler her 10 erkeğe ancak 6 kadın istihdam edildiğini göstermektedir. Cinsiyetler arasındaki fark ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre de farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde bu fark az iken Arap ülkeleri ve Kuzey Afrika gibi bölgelerde ise fark ciddi oranda açılmaktadır. Rapora göre kadın ve erkekler arasında istihdam kalitesi arasında da önemli farklılıklar mevcuttur. Kadınların güvencesiz ve sözleşmesiz işlerde çalışma sayıları erkeklere göre daha fazla gerçekleşmektedir (www.ilo.org). Bunların dışında kriz zamanlarında ilk olarak kadınların işsiz kalması, cinsiyete göre ücret farklılıkları, görev dağılımındaki adeletsizlikler, uygulanan mobing, tacizler ve başka bir çok etken kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik iş ortamında ve toplumun diğer bir çok kesiminde görülebilmektedir. Her ne kadar genel olarak cinsiyetler arası işsizlik oranlarını yetişkin işsizlik oranı üzerinden belirtmiş olsakda değerlendirilen bu durum bir anlamda genç işsizlik için bir projeksiyon olabilmektedir. Nitekim genç işsizlik oranlarına bakıldığında cinsiyet üzerinden istatistiksel olarak değerlendirilmeler de kadına karşı olumsuz bir çerçeve çizmektedir (Bora vd, 2017, 148).

Gençlerin karşılaştığı bir diğer durum ise etnik köken nedeniyle yapılan ayrımcılıklardır. ABD' de 1995'te yapılan bir araştırmada siyahi gençlerin işsizlik oranı yaklaşık %35 olarak gerçekleşirken beyaz gençler arasında bu oran yaklaşık %15 olarak gerçekleşmiştir. İki farklı etnik köken arasında böyle bir farkın olması genç bir siyahi bireyin genç bir beyaz bireye göre işsiz kalma ihtimalini iki kat arttırmakta veya iş bulma ihtimalini iki kat daha zorlaştırmaktadır. Etnik köken arasındaki buna benzer bir durum İngilterede de görülebilmektedir. 1996 yılında

yapılan araştırmada etnik azınlıklar arasındaki işsizlik oranı yaklaşık % 17 iken beyazlar arasında bu oran % 7 olarak gerçekleşmiştir. İstihdam edilme şansının beyazlara göre azınlıkta kalan diğer etnik grupta çok daha zor olduğu böyle bir durum da beyaz olmayan gruba ait gençlerin işsiz kalmasını kolaylaştırmaktadır (O' Higgins, 1997, 72).

Emek piyasasında bireyler arasında yapılan ayrımcılıklardan biriside engelli bireylere karşı izlenen düşünce ve davranışlardan kaynaklanmaktadır. Dünya engellilik raporuna göre Dünya'daki engelli kişi sayısı bir takım araştırmalarda şöyle ifade edilmiştir. Dünya Sağlık Araştırması engelli kişi sayısını 785 milyon (%15.6) olarak belirlemişken, Küresel Hastalık Yüğü çalışması Dünya'daki engelli sayısını 975 milyon yani (%19.2) olarak tahmin etmiştir. Dünya'da milyonlarca insan işgücü piyasasında engelli olması sebebiyle dışlanmaktadır. Dünya'nın bir çok bölgesinde engelli bireyler bir çok dezavantajlarla karşı karşıya kalmaktadır. Engelli bireyler istihdam edilseler dahi daha az kazanç elde ederler. Elde edilmiş bir takım verilere göre engelli olmayan erkekler (%65) ve kadınlara (%30) göre engelli erkekler (%53) ve kadınlar (%20) daha az istihdam edilmiştir. Buna benzer bir raporu Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) sunmuştur. 27 ülkede yapılan bu araştırmanın sonucuna göre emek piyasasına giriş yapabilecek yaşta olan engelli bireylerin engelli olmayan bireylere göre daha fazla dezavantajlarla karşılaşmıştır. Engelli bireylerin istihdam edilme oranı %44 iken engelli olmayan bireylerde istihdam oranı %75 olarak gerçekleşmiştir. Engelli bireylerin iş hayatının dışında kalma oranı engelli olmayan bireylere göre 2,5 kat daha fazla gerçekleşmiştir (<http://siteresources.worldbank.org>). Elde edilen bu bulgulara göre işsizlik engelli bireylerde yaklaşık iki kat fazladır, engelli bireylerin istihdam kalitesi olarak beklentilerinin daha düşük olabilmektedir ve insan onuruna uygun iş bulma ve işte devamlılık sağlama bakımından ciddi zorluklarla karşı karşıya gelebilmektedir. Bu gibi nedenlerle karşı karşıya kalan genç engelli bireyler de yetişkinler gibi iş bulma sorunu ile karşı karşıya gelebilmekte ve bu durum neticesinde genç işsiz sayısında artışlar yaşanmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015, 18)

1.7. GENÇ İŞSİZLİĞİN ETKİLERİ

İşsizlik, dünya tarihi açısından bakıldığında insanoğlunun uzun zamandır süregelen sorunlarından birisidir. İşsizlik gerek gelişmiş ülkelerin gerekse gelişmekte olan ülkelerin ortak problemidir. Bireylerin işgücünü üretim sürecinde ortaya koyamamasının ekonomik yansımaları olmakla birlikte psiko-sosyal (depresyon, kaygı, intihar, göç, evlilik gibi) etkileride beraberinde getirmektedir. Günümüzde işsizliğin daha çok ekonomik ve siyasi boyutu düşünülmüş, fakat psikolojik ve sosyolojik yansımaları göz ardı edilmiştir.

1.7.1. Psikolojik Etkileri

İşsizliği sadece istatistiki veriler olarak görmek veya sadece ekonomik süreçlerin bir yansıması olarak değerlendirmek eksik bir analiz olur. Çalışarak hayatını kazanmak ve geleceğini çalıştığı işe dayanarak kurmak isteyen genç bireylerin iş arama sürecinin uzaması, işini kaybetmesi ya da kaybetme korkusu yaşaması (iş güvensizliği) başlı başına bir stres kaynağı ve psikolojik bir travmadır. İş ve çalışma insan hayatının en önemli değerlerindendir. Bir işte çalışmak sadece gelir elde etmek ve hayatı idame ettirmek için değil, aynı zamanda toplumda saygı ve statü kazanma, hayatı anlamlandırma, kendini değerli hissetme, yakın ilişkiler ve arkadaşlıklar kurma, sağlıklı psikolojik gelişim, kendine güven ve saygı duyma gibi temel insani değerler için de gereklidir. Dolayısıyla işsizlik sadece bir ekonomik kayıp değil aynı zamanda psikolojik bir örselenmedir (Sümer, Solak, Harma, 2013, 19). Bireylerin iş arama süreçleri uzadıkça her iş başvurusunda alınan olumsuz yanıtların sayısı arttıkça kişinin benliğinde güven kaybı yaşanır. Ekonomik krizlerden sonra toplumda stresli ve psikolojik problemler yaşayan kişi sayısında artışlar olmaktadır.

1.7.2. Sosyal Etkileri

İşsizlik bireysel bir problem olmakla birlikte zaman içinde toplumsal bir soruna da dönüşmektedir. Kişiler hayatlarını anlamlandırmak, sosyalleşmek ve ekonomik özgürlük elde etmek için çalışmaya ihtiyaç duyarlar. Bireyler emek ve

yeteneklerini ortaya koyabilecek bir çalışma ortamından yoksun kaldıklarında önce benliklerinde bir takım sorunlarla karşılaşmakta sonrasında ise bu sorunları çevresine yansıtmaktadır. Bu süreç içerisinde birey sosyal bölünmüşlük yaşamakta ve içinde bulunduğu topluma karşı antipatik duygular beslemektedir. Sosyal bir canlı olan insanın sosyalleşememesi ve olumsuz duygular içinde olması zamanla bireyin içe dönük bir karaktere dönüşmesine neden olur. Bu tip bir kişiliğe dönüşen bireyler olumsuz diyebileceğimiz bir hayat yaşar ve toplumda istenmeyen bir takım olaylara neden olurlar (Yılmaz, Fidan, Karataş, 2004, 166). Yaratıcı gücünü fark edemeyen ve üretemeyen işsiz gençler kendisi açısından en önemli hazzardan biri olan değer görme duygusundan yoksun kalır ve zamanla duygusal dengesi örselenir. Duygusal dengesi bozulan bireylerse çabuk öfkelenir, heyecanlanır, önemsiz nedenlerden tartışmalar yaratabilir hatta kavga bile çıkarıp sosyal çevresine karşı rahatsız ve kırıncı davranışlarda bulunabilir buda sosyal dışlanmayı beraberinde getirir (Çelikkol, 2001, 146).

Kronauer'e göre tam anlamıyla sosyal dışlanma , iş gücü piyasasından dışlanma , ekonomik dışlanma , bazı özel ve kamu kurumlarınca dışlanma , sosyal çevre olarak dışlanma , kültürel ve mekansal gibi farklı tipte birkaç dışlanma türünün etkileşimi ve bunların toplamı sonucunda ortaya çıkmaktadır. Toplamlar farklı yapı ve özellikler sergilemektedir. Birey ve toplumlarda farklılık gösteren özellikler de genç işsizliğin sosyal boyutunun farklı yaşanmasına neden olabilmektedir. Bazı ülkelerde işsizliğin getirdiği problemler sosyal , kültürel ve mekansal bir tepki ifade ederken bir başka toplumda ise bazı kurum ve kuruluşlarca dışlanma yada ekonomik dışlanma gibi bir veya birden fazla sosyal problemin alt nedenlerini oluşturabilmektedir. Yapılan çalışmalar yaygın olarak sosyal problemlerin nedenleri olarak ekonomik , işgücü ve sosyal dışlanma gibi bir takım alt nedenlerin en az ikisinin yaygın birer toplumsal deneyim olduğunu göstermektedir. Bir başka önemli nokta ise toplum ve bireyin çoğu zaman bir birini simetrik beslemesidir. Düşük bir sosyal çevrede yetişen bir genç finansal gücü zayıf , eğitim seviyesi düşük niteliksel olarak kişiliği ve kendine saygısı zayıf olabilmektedir. Böyle bir çevrede yetişmiş birey toplum yada hükümetler tarafından destek görmediğinde pasifize edilmiş olur. Pasifize genç kimi zaman iş aramamakta veya aradığı halde iş bulamadığında bir çok ekonomik ve sosyal

problemelerle karşılaşmaktadır. Uzayan bu süreç sosyal dışlanma riskini artırır ve buna maruz kalan gençler çevresiyle iletişim problemleri yaşamakta alkol, uyusturucu gibi maddeler kullanmakta ve şiddet eğilimi sergileyerek toplum birey ilişkisini hem kendi hemde toplum açısından olumsuz bir şekilde sonuçlandırmaktadır. Dolayısıyla toplum ve birey birbirini simetrik olarak beslemekte toplum tarafından olumsuzluklara maruz kalan bireyler topluma tekrar olumsuz davranışlar ile geri dönmektedir (Kieselbach , 2003, 69-72). İşsizliğin önemli sosyal etkilerinden bir diğeri göçtür. Bir dönem dillerde dolaşan “İstanbul’un taşı toprağı altın” söylemi bizlere işsizliğin başka bir gerçeği olan göç olgusuyla karşı karşıya getirmektedir. Toplumsal bir olgunun yansıması olan göç kavramına çağrışım yapan bu söylem bir dönemin iş bulma umudunu taşıyan insanların sıklıkla kullandığı bir ifadedir. İş bulma gayesiyle doğduğu toprakları alıştığı sosyal çevreyi terk etme zorunluluğunun duyulması, bizlere işsizliğin birey ve toplum üzerindeki önemini ve şiddetini bir kez daha vurgulamaktadır. Tabiki göç de toplumlara göre değişmektedir. Her toplumda aynı şiddetle görülen bir olgu olmasada Türkiye gibi ülkelerde işsizliğin bir sosyal tepkisi olarak dikkat çekmektedir. Günümüzde de bu etki devam etmektedir. Türkiye İstatistik Enstitüsü (TUIK)’ in 2011 yılında yaptığı araştırmada yapılan göçlerin % 12.2’si iş bulma umudu ile gerçekleşmiştir (http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1067). Dünyanın geri kalan kısımlarında da durum farklı değildir. Asya ve Afrika da bir çok genç daha yüksek ücretlerde çalışabilmek adına göç etmektedirler (IEG, 2013, 6). Gençler uluslararası göç akışkanlığını büyötmektedir. Göç eden gençlerin yaklaşık %70’i 30 yaşının altındadır. 2015 yılında gerçekleşen 244 milyon göçün %21.2’sini 15-29 yaş aralığı oluşturmaktadır. Bu oran 51 milyondan fazla 15-29 yaş aralığı demektir. Gençlerin %52’sinden fazlası vatanlarından ayrılarak daha iyi bir hayat ve yaşam şartları için gelişmiş ülkelere göç etmektedir (ILO, 2017, 26). İşsizliğin bireyler üzerindeki psiko-sosyal etkilerini azaltan ve bu buhran zamanların daha kolayca geçişini sağlamasına yardımcı olan en önemli toplumsal yapı aile olmaktadır. Ailesinden destek gören gençler sosyal dışlanmayı oluşturan nedenlerle daha az karşılaşmakta ve bu hissiyatı daha yüzeysel bir şekilde atlatabilmektedir. Sosyal dışlanma riski düşük olan gençler daha nitelikli bireyler olmaktadır. Bu özelliğe sahip gençler aktif bir şekilde iş arar ailesinde , çevresinde destek görür , finansal

olarak da kendisini güvende hisseder , kendine öz saygı besler ve kendi kişisel özelliklerini de muhafaza edebilirler. İyi bir aile ve sosyal çevre , genç bireyler işsiz kalması durumunda işsizliğin olumsuz etkilerini onlar için en aza indirir ve onlar için sosyal bir teminat olurlar. İşsizlik öncesinde bile sosyal çevrenin yetersizliği sağlık sorunları yaratabilmektedir. Bu noktaya işsizlikte eklendiğinde gençler yüksek bir sosyal dışlanmışlıkla karşı karşıya kalmaktadır. Verilen sosyal desteğin düşük olması gençlerde yalnızlık, sıkılganlık, geleceğe dönük korku ve depresyon gibi bir takım ruhsal sorunları beraberinde getirmektedir (Kieselbach , 2003 , 73). İşsizliğin genç bireyler üzerindeki önemli bir sosyal etkiside evlenme yaşını yükseltmesidir. İşsizlik nedeniyle gençler arasında evlilikler gerçekleşmemekte ve aile kurmak gecikmektedir. İşsizlikle toplumsal huzur arasında da sıkı bir bağ olduğu görülmektedir. İşsizlik oranı ile sosyal huzursuzluk arasında pozitif bir ilişki mevcuttur. İşsizlik oranında % 1’lik düşüş toplumsal huzursuzluğu üst-orta gelirli ülkelerde ve yüksel gelire sahip ülkelerde 0.5 puan azaltmaktadır (ILO, 2019, 24).

1.7.3. Ekonomik Etkileri

İşsizliğin psiko-sosyal etkileri uzun bir dönemde meydana gelmesine rağmen ekonomik etkisi doğrudan ve ilk sırada kendini göstermektedir. Dolayısıyla işsizliğin bireyler üzerindeki ilk yansıması gelir kaybı veya gelir elde edememeye bağlı olarak ekonomik problemle sonuçlanmaktadır. İşsiz kalan yada iş aradığı halde iş bulamayan genç bireyler ekonomik olarak özgür olmamakta ve ailelerine bağlı bir hayatı devam ettirmektedir. Birey bu bağlamda kendisi için gelir elde edemediği gibi ailesine de iktisadi anlamda bağlı olmaya devam etmektedir. İşsizlik birey üzerinde doğrudan bir gelir kaybı etkisi yarattığı gibi toplumlar ve ülkeler üzerinde de ciddi mali etkileri olmaktadır. İşsiz kalan bir genç bir toplum için atıl kalmış birey demektir. Emegini, enerjisini ve potansiyelini ortaya koyamayan bir genç üretim ve hizmet süreçlerine katılamaz ülke ekonomisine katma değer yaratamaz ve sonuç olarak bulunduğu toplum için bir maliyet oluşturur. İşsizlik sigortasının yaygın olarak kullanıldığı ülkelerde de genç işsizliğin artması ülke için fazladan ekonomik bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç işsizliğin gelir etkisine bağlı doğrudan etkilerini şöyle de ifade edilebilir: Birincisi işsizliğin birey üzerindeki

doğrudan etkisi olarak ekonomik kayıp, ikincisi üretime katılamayan gençlerin yarattığı eksik istihdam ve son olarak ise işsizlik sigortası ile sonuçlanan kamu maliyesine getirilen yük (Taşçı ve Darıcı, 2009, 140).

Genç işsizliğin uzun vadede önemli etki ve sonuçlarından birisi de kayıt dışı ekonomidir. İşsizlik süresinin uzaması genç bireyleri yasa dışı olarak ifade edilen veya kayıt altına alınmamış işlere yöneltir. İş bulmakta zorlanan veya işten çıkartılan bireyler daha düşük ücret , sürekliliği tartışılabilir , güvencesiz ve niteliği düşük işlerde çalışmaya razı olmaktadır. Sosyal güvencenin olmadığı kayıtsız istihdam; vergi gelirleri azalır, vergi adaleti zarar görür, kaynak dağılımı olumsuz etkilenir, haksız rekabet meydana gelir, emeğin verimliliği azaltır, çocuk ve genç yaştaki bireylerin emeklerini sömürülerek ülkelere fazladan bir takım ekonomik sorunlar olarak geri dönmektedir (Güloğlu, Korkmaz, Kip, 2003, 58-60).

İşsizlik olgusu bireylerin psikolojik durumuna bağlı ekonomik kayıplarını da hızlandırmaktadır. Kişi işsiz kaldığında doğrudan ekonomik kayıp yaşaması kaçınılmazdır. Sürecin uzaması bir takım ruhsal problemleri beraberinde getirmekte devamında kişilik bozulmaları yaşanabilmekte ve kimi bireyleri daha sık ve ölçüsüz para harcamaya yöneltmektedir. Bu hal ile bireyler tasarruflarını pışmalık duyacakları kısa süreli lüks bir yaşama emanat edebilmektedirler. İşsizlerin içerisindeki bulunduğu ruh halinden istemsiz sıyrılma çabaları birikimlerini alkol tüketimine ya da bazı zararlı kötü alışkanlıklara yönlendirdikleri görülmüştür. Dolayısıyla işsizlik bazı bireyler için ekonomik ve psikolojik olarak bir sarmal haline gelmekte süreç bir birini besleyerek devam etmektedir (Çelikkol, 2001, 145). Diğer yandan işsizliğin başka ekonomik etkileri de görülmektedir. Üretici tüketici dengesinin bozulması sonucu kişisel gelir azalır ve gelir dağılımında bozulmalar meydana gelir (Yılmaz ve diğerleri, 2004, 166).

1.8. GENÇ İSTİHDAMIN VE İŞSİZLİĞİN ÖZELLİKLERİ, SORUNLARI

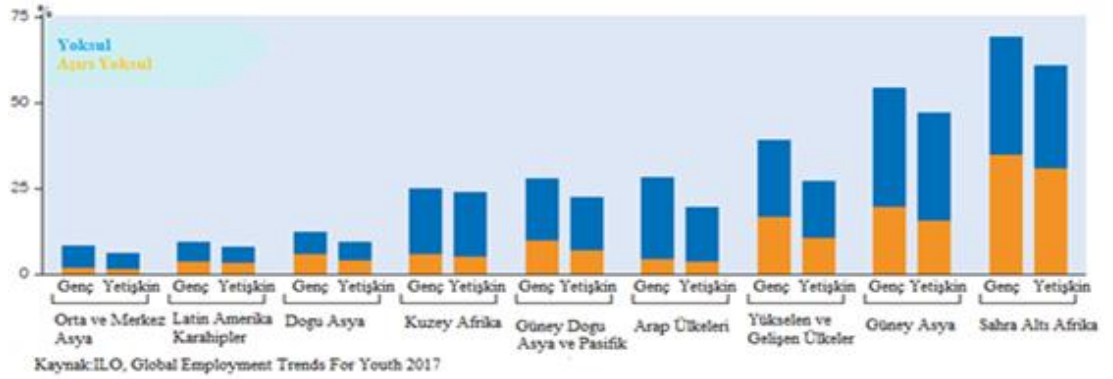
1.8.1. Genç İstihdamın Özellikleri Sorunları

İstihdam yaratabilmenin bazı değişmeyen kuralları vardır. Büyüyen bir ekonomi, istikrarlı makroekonomi ve politik çevre bu temel gereksinimlerden bir kaçıdır. Bu koşullar sağlansa bile genç istihdamın yetişkin istihdama göre bazı farklı özellikler mevcuttur. Önemli farklılıklardan bir tanesi işverenlerin emek arz eden gençler hakkında yeterli bilgiye sahip olamamalarıdır. Genç bireylerin yetenekleri ve verimlilikleri ile ilgili bilgisiz olunması genç istihdamı yetişkin istihdama göre zorlaştırmaktadır. Buna karşın emek arz etmek isteyen gençlerin ise iş piyasası hakkında yeterli bilgiye sahip olamaması, nasıl bir işte çalışmak istediği konusunda tereddünlerin mevcudiyeti de genç istihdamın bir diğer özelliğini meydana getirmektedir. Nihayetinde bu farklılıklar gençlerin iş hayatındaki kalıcılığını etkilemekte ve sık sık iş değiştirmelerine sebebiyet vermekte, iş bulma sürelerini de etkilemektedir. Bir diğer fark ise gençlerin çalıştığı işlerin niteliğinde kendini göstermektedir. Genç bireylerin yetişkinlere göre daha olumsuz ve kötü şartlardaki işlerde çalışmaları ve düşük ücretli işlerde istihdam edilme ihtimali daha yüksektir. İşverenlerin gençleri deneyimsiz olarak kabul etmesi işe alım sürecinde genç bireyleri daha düşük pozisyonlarda ve daha düşük ücretlerde çalıştırma eğilimine sokmaktadır (IEG, 2013, 2). Genç istihdamı ile ilgili bugün en geçerli argümanlardan birisi yetenek eksikliğinin yanı sıra genel ve spesifik alanlardaki deneyimsizliktir. Alınan eğitimlerin iş gücü piyasasıyla uyumsuz olması gençlerin istihdam edilmesinde yeterli görülmemektedir. Bu bağlamda firmaların beklentisi genç bireylerin işletmelere katma değer yaratabilmesi için hizmet içi yoğun bir eğitim almaları yönünde olmaktadır. Genç istihdamı farklılaştıran konulardan birisi de gençlerin firmalara karşı yanlış beklenti ve davranış içerisinde olmalarıdır. Genç bireylerin kendilerini hiyerarşik düzlemin dışında tutmak istemeleri, kendilerini daha deneyimli çalışanlar ile eşit görmek istemeleri ve ücret beklentilerini yüksek tutmaları iş hayatının gerçekleri ile örtüşmemektedir (Vogel, 2015, 151). Ekonomik durgunluk zamanlarında gençlerin istihdam edilmesi daha da güç bir hale

gelmektedir. Bazı iş gücü piyasa programlarının genç bireyler için kalıcı imkanlar sunmaktan uzak olabilmektedir. Bu koşullarda genç bireyler pasifize edilmekte istikrarlı istihdam edilme olanakları kısıtlı hale gelmektedir (Ryan, 2001, 41).

Genç istihdamın özelliklerinden birisi de yoksul çalışan gençlerdir. Bugün Dünyanın bir çok bölgesinde düşük ücretlerle çalışan genç emekçiler yoksul çalışan durumuna gelmiştir. Gençler arasındaki yoksul çalışan emekçilerin oranı ve şiddeti yetişkinlere göre daha etkin ve yüksek olarak devam etmektedir. Özellikle 2017 yılında yapılan bir çalışmada yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde çalışan gençlerin %16.7'si günde 1.90 dolara çalışarak aşırı yoksul sınıfının altında gelirle yaşarken yetişkin çalışanlarda oran %10.6 olarak tahmin edilmiştir. Bu oranların diğer bir anlamı ise 70 milyon genç insan aşırı yoksul şartlarda yaşamaktadır. Bu oranı biraz yükselttiğimizde yoksul çalışanları (günde 3.10 ABD doları) eklediğimizde rakam 160 milyondan fazla yoksul çalışan insan anlamına gelmektedir.

Şekil 2: Yoksul - Aşırı Yoksul Çalışanların Yaş ve Bölgeye Göre Oranları

Bölgesel olarak Kuzey Afrika da 2007 yılında her üç kişiden biri yoksul çalışan iken 2017 yılında her dört kişiden birisi yoksul çalışan durumundadır. 10 yıllık süreç içersinde oransal bir azalma görülse de 2012 yılından beri bu anlamda iyi bir gelişme görülmemektedir. Sahraaltı Afrikada yoksul çalışan oranları en yüksek seviyede görülmektedir. Çalışan gençlerin yaklaşık %70'i yoksul çalışan konumundayken neredeyse %40'da aşırı yoksul dediğimiz günde 1,90 dolara çalışan kesimi oluşturmaktadır. 2007 yılından 2017 yılına kadar olan süreçte %7'lik bir düşüş yaşanmasına rağmen geçtiğimiz 10 yıllık süreçte yoksul çalışan gençlere 10 milyondan daha fazla birey eklenmiş yoksul çalışan nüfus 65,8 milyona ulaşarak Dünyanın herhangi bir bölgesinden daha yüksek bir seviyeye gelmiştir. Arap

lkelerinde genç yoksul çalışanlar 2007’den beri %3 artarken yetişkinlerde sabit kalmıştır. Doğu Asya’da ise aynı zaman diliminde genç yoksul çalışan sayısında olumlu gelişmeler yaşanmıştır. 2007 senesinde her üç genç çalışandan birisi yoksul çalışan iken 2017 senesinde her yedi gençten birisi yoksul çalışan olmuştur. Bu süre zarfında yetişkin genç yoksul çalışan arasındaki fark %7’den %3’e düşmüştür. Asyada’da 10 yıllık süreçte genç yoksul çalışanların sayısında %16 düşüş olmasına rağmen %54.2 oranıyla Dünyadaki yoksul çalışan genç işçilerin en yogun bulunduğu ikinci bölgedir. Bu bölgedeki yetişkin yoksul çalışanların 10 yıllık süreçte düşüşü gençlere göre iki kat daha fazladır. Aradaki hız farkı yetişkin ve genç yoksul çalışanlar arasındaki farkın kapanmasının gelecek yıllarda da zor olacağını göstermektedir.

Gneydogu Asya’da ise çalışan gençlerin yaklaşık %28’i genç yoksul çalışandır. 10 yıllık süreçte yaklaşık %25 düşüş yaşanması bu bölge için dikkat çekici bir özelliktir. Orta ve Batı Asya’da ise bu anlamda en düşük bölge olarak görülmektedir. 2017 yılında bu bölgedeki gençlerin %19’u 3,10 ABD dolarından daha az bir para ile yaşamaktayken, 2017 yılında yaklaşık genç çalışanların %8’i yoksul çalışandır. Latin Amerika ve Karayipler de ise 2017 yılında çalışan gençlerden %10’dan daha azı aşırı ve daha yoksul çalışandır. Yoksul alışanların bu bölgedeki genç ve yetişkin oranları da birbirine yakındır. Bu bölgedeki önemli bir bilgide 2012’den beri genç yoksul çalışanlarda sadece %1’den daha az bir düşüş yaşandığı tahmin edilmektedir. Bu arada gelişmekte olan ülkelerdeki gençlerin de bir çoğu bir işe sahip olmasına rağmen yoksul yaşamaktadır. 2015 yılında 28 Avrupa lkesin de çalışan genlerinde yoksulluk riski ile karşı karşıyadır. Bu alanda yapılan ölçümler ortalama gelirin %60’dan daha az kazanıldığı yönündedir. Bu durum özellikle yüksek işsizlik oranlarının olduğu Yunanistan ve İspanya gibi ülkelerde görülmektedir. Bu ülkelerde çalışan gençlerin %20’sine yakını yoksullukla karşı karşıyadır (ILO, 2017, 20).

1.8.2. Genç İşsizliğin zellikleri

Günümüzde genç işsizliği olarak adlandırılan 15-24 yaş aralığı işsizlik oranları yetişkin işsizlik oranlarına göre daha fazla gerçekleşmektedir. Tablo-8 de

otuz ülke istatistikleri kullanarak elde edilen veriler ile genç işsizliğin bir takım özelliklerini sayılar yoluyla ifade edebiliriz.

Tablo-8 Bazı Ülkelerde Genç İşsizliği ve Yetişkin İşsizlik Oranları

Ülke	Genç ve Yetişkin İşsizlik Oranı	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Çekya	15-24	17,5	10,8	9,9	16,6	18,3	18,1	19,5	19	15,9	12,6	10,5	8	6,7
	25+	6,2	4,8	3,9	5,8	6,4	5,9	6	6,1	5,4	4,5	3,5	2,6	2
Danimarka	15-24	7,7	7,5	8	11,8	14	14,2	14,1	13,1	12,6	10,8	12	11	9,4
	25+	3,3	3,2	2,6	4,9	6,3	6,3	6,3	5,9	5,5	5,3	5,1	4,8	4,2
Estonya	15-24	12,1	10,1	12	27,4	32,9	22,4	20,9	18,7	15	13,1	13,4	12,1	11,8
	25+	5,2	3,9	4,6	11,9	14,9	11,2	8,9	7,6	6,7	5,6	6,2	5,2	4,8
Finlandiya	15-24	19	16,4	17,1	24,2	23,8	21,8	19,9	22,9	22,8	25,4	21,8	21	17,3
	25+	5,8	5,2	4,6	6,9	7,2	6,7	6,7	7	7,5	7,9	7,4	7,3	6,2
Fransa	15-24	21,3	18,8	18,3	23	22,6	21,9	23,7	24,1	24,2	24,7	24,6	22,3	20,8
	25+	6,9	6,4	5,8	7,1	7,3	7,4	7,9	8,4	8,9	8,9	8,6	8,1	7,8
Mısır	15-24	29,9	24,8	25	24,8	24,3	29,3	34,4	34,1	32,2	31,6	30,8	29,6	
	25+	4,5	4,2	3,4	4,4	4,6	7,4	7,3	8	8,6	7,7	7,2	6,8	
Almanya	15-24	13,8	11,9	10,6	11,2	9,8	8,5	8	7,8	7,8	7,2	7,1	6,8	6,2
	25+	9,8	8,2	7,1	7,3	6,6	5,5	5,1	4,9	4,7	4,3	3,8	3,4	3,1
Yunanistan	15-24	25	22,7	21,9	25,7	33	44,7	55,3	58,3	52,4	49,8	47,3	43,6	39,9
	25+	7,5	7,2	6,6	8,3	11,2	15,9	22,2	25,3	24,7	23,4	22,2	20,2	18,2
Hong Kong	15-24	10,4	9	8,5	12,6	12,2	9,3	9,3	9,5	9,3	10,5	9,8	8,7	
	25+	4,1	3,4	3	4,5	3,6	2,9	2,7	2,8	2,8	2,7	2,8	2,6	
Macaristan	15-24	19,2	18	19,5	26,4	26,4	26	28,2	26,6	20,4	17,3	12,9	10,7	10,2
	25+	6,5	6,5	6,9	8,8	10	9,9	9,7	8,9	6,7	6	4,5	3,6	3,2
Portekiz	15-24	16,5	16,7	16,7	20,3	22,8	30,3	37,9	38,1	34,8	32	28	23,9	20,3
	25+	6,7	7,1	6,7	8,5	9,8	11,1	13,6	14,4	12,3	11	9,8	7,7	6
Polonya	15-24	29,8	21,7	17,3	20,7	23,7	25,8	26,5	27,3	23,9	20,8	17,7	14,8	11,8
	25+	11,7	8,1	5,9	6,8	8,1	8	8,5	8,7	7,6	6,4	5,2	4,1	3,2
Suudi Arabistan	15-24	34	29,9	29,3	30		29,9	28,7	29,4	30,2	28,5	24,2		28,8
	25+	3	3,2	2,7	3,2		3,7	3,6	3,6	3,7	3,9	4,2		4,5
Romanya	15-24	21,4	20,1	18,6	20,8	22,1	23,9	22,6	23,7	24	21,7	20,6	18,3	16,2
	25+	5,7	4,9	4,4	5,4	5,6	5,7	5,4	5,7	5,5	5,6	4,8	3,9	3,3
Endonezya	15-24	24,5	22,6	19,5	18,9	17,6	18,4	15,5	15,7	15,7	17	15,8	15,6	16,5
	25+	3,3	4,4	4,3	3,2	3,1	2,5	2,2	2	1,8	2,1	2,1	2	2,2
İran	15-24		22,3	23	24,7	28,7				25,2	26,1	29,2	28,4	27,7
	25+		7,2	7,1	8,8	9,9				8,4	9	10,2	10,1	10,2
Fas	15-24		16,6	15,6	18,3	16,7	17,6	17,9	18,6	19,1	19,9	20,8	22,2	
	25+		7,6		7,1		6,9	6,8	6,8	7,2	7,6	7,3	7	

İsrail	15-24	18,4	16,2	12,5	14,7	14,2	11,8	12,1	10,5	10,6	9,3	8,6	7,3	7,2
	25+	8,7	7,7	6,6	8,4	7,2	6,2	5,8	5,4	5	4,5	4,1	3,7	3,4
İtalya	15-24	21,8	20,4	21,2	25,3	27,9	29,2	35,3	40	42,7	40,3	37,8	34,7	32,2
	25+	5,5	4,9	5,6	6,4	6,9	6,9	8,9	10,2	10,7	10,1	10	9,7	9,3
Yeni Zelanda	15-24	9,9	10,1	11,4	16,8	17,4	17,5	18	16,3	15	13,7	13,2	12,7	11,5
	25+	2,6	2,3	2,7	4,1	4,5	4,4	4,9	4,4	4	3,8	3,6	3,2	3
Norveç	15-24	8,8	7,4	7,5	9,2	9,3	8,7	8,5	9,1	7,9	9,9	11,2	10,4	9,7
	25+	2,6	1,7	1,7	2,1	2,6	2,4	2,3	2,5	2,8	3,4	3,7	3,3	2,9
Litvanya	15-24	10	8,4	13,4	29,6	35,7	32,6	26,7	21,9	19,3	16,3	14,5	13,3	11,1
	25+	5,4	3,9	5	12,2	16,1	13,9	12,2	10,8	9,9	8,5	7,3	6,6	5,7
Japonya	15-24	8	7,7	7,2	9,1	9,4	8	8,1	6,9	6,3	5,5	5,1	4,6	3,6
	25+	3,7	3,5	3,7	4,7	4,7	4,2	4	3,8	3,4	3,2	2,9	2,7	2,3
Güney Kore	15-24	10	8,8	9,3	9,9	9,8	9,6	9	9,3	10	10,5	10,7	10,4	10,5
	25+	2,9	2,8	2,7	3,2	3,3	3	2,8	2,7	3,1	3,1	3,2	3,3	3,4
Lüksemburg	15-24	16,2	15,2	17,9	17,2	14,2	16,8	18,8	15,5	22,6	17,4	18,9	15,4	14,2
	25+	3,9	3,3	4	4,1	3,7	4,1	4,2	5,2	4,8	5,7	5,3	4,7	4,9
Malta	15-24	15,5	13,5	11,7	14,5	13,2	13,3	13,9	12,7	11,7	11,6	10,7	10,6	9,2
	25+	4,8	4,9	4,8	5,3	5,6	5	4,8	4,9	4,7	4,4	3,8	3,1	3
Meksika	15-24	7	7,2	7,7	10,1	9,7	9,8	9,4	9,4	9,4	8,6	7,7	6,9	6,9
	25+	2,6	2,7	2,9	4,1	4,2	4	3,8	3,8	3,7	3,4	3	2,7	2,5
Hollanda	15-24	10	9,4	8,6	10,2	11,1	10	11,7	13,2	12,7	11,3	10,8	8,9	7,2
	25+	4,1	3,2	2,7	3,2	3,9	4	4,7	6,1	6,4	6,1	5,1	4,1	3,2
Güney Afrika	15-24	54,9	52,7	45,6	48,4	51,2	50,3	51,7	51,4	51,3	50,1	53,4	53,3	53,4
	25+	22,9	21,2	18,1	19,3	20,4	20,6	20,6	20,5	21,1	21,5	22,7	23,4	23,5

Kaynak: International Labour Organization(ILO), ILOSTAT,2019

Genç işsizlik ile yetişkin işsizlik oranları incelendiğinde iki işsizlik türünde de meydana gelen dalgalanmaların bazı ülke ve yıllarda aynı doğrultuda hareket ettiği görülmektedir. Genç işsizliği yetişkin işsizliği ile yakından ilişkilidir. Genç işsizliği ekonomik durumlara daha şiddetli tepki vermektedir. Ekonomik kriz zamanlarında genç işsizlik oranlarındaki artışın yetişkin işsizlik oranlarına göre daha yüksek olmakta; ekonomilerin iyileşme dönemlerine geçişlerinde ise genç işsizlik oranlarındaki düşüş daha hızlı bir şekilde meydana gelmektedir (Higgins, 1997,6). Genç işsizliğin ayırt edici özelliklerinden birisi de işgücüne katılma oran ve istekleridir. Yüksek işgücüne katılmama oranları hem genç işsizliğin bir özelliği hem de bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençlerin yetişkinlere göre hayat tecrübelerinin az olması, idealist tutumları , dış dünya ile bağları uzak düşüncelere sahip olmaları gibi nedenler gençlerin işgücüne katılma sayılarını etkilemektedir. Yüksek işsizlik seviyeleri ve ülkelerin içerisinde bulunduğu siyasi , politik atmosfer

de gençlerin ümidini kırmaktadır. Ümidi kırılan gençler işgücüne katılma oranlarını düşürmektedir. İşgücüne katılım oranlarını etkileyen bir diğer dışsal faktör ise ücret seviyeleridir. Dünya üzerinde bu gibi nedenlerle işgücüne katılım oranlarındaki azalış gençleri eğitime yönlendirmektir (Okur, 2015,8). Gençlerin işgücüne katılım sözleşmesi 1997’den 2017’e kadarlık yirmi yıllık süreçte %55’den %45,7 ye düşmüştür. Gençlerde %9.3’lük bir düşüş yaşanırken yetişkin işgücüne katılım sözleşmesinde bu oran %2’lik bir düşüş olarak meydana gelmiştir. Bu dönem içerisinde genç nüfus 139 milyon artmasına rağmen 34.9 milyondan fazla genç işgücüne katılımda düşüş meydana gelmiştir. Bir çok genç işgücü piyasasına girişi ertelemekte eğitim hayatına devam ederken “part-time” çalışarak ailesine ve topluma ekonomik bağılıklarını azaltmaktadır (ILO, 2017, 11-12).

1.8.3. Genç İşsiliğın Sorunları

1.8.3.1. İşsizlik Süresi

Genç işsizlik oranlarının yüksekliğinin yanı sıra işsizlik süreleri de genç işsizliğin önemli sorunları arasındadır. İşsizlik sürelerinin uzaması bireylerin yeteneklerini işlevsiz hale getirmekte, ayrıca bireylerin psikolojik olarak örselemekte bireyi ait olduğu toplumla karşı karşıya getirmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde her dört gençten birisi (%25.5) 2018 senesinde bir yıldan daha uzun süredir iş aramıştır. 2017 yılında bu oran %28 iken 2016 yılında %29,5’dir. Avrupa ülkelerinde son yıllarda gençler arasında iş arama süresinde önemli bir gelişme yaşanmış olsa da %25’lik oran bu konunun gençler için ciddiyetini koruduğunu göstermektedir. İtalya ve Yunanistan uzun süreli genç işsizliğin yaşandığı ülkelerin başında gelmektedir. İtalya’da bu oran %49,5 iken Yunanistan da ise %53 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik süresinin uzaması yapısal bir sorun haline dönüşebilmektedir. Özellikle genç bireylerde bu sürenin uzaması deneyim ve bilgi edinimini geciktirmekte iş bulma ihtimalini de her geçen gün düşürmektedir (ILO, 2015, 20).

Tablo-9 Avrupa Ülkelerinde Uzun Dönem Genç İşsizlik Oranları, 2018

Ülkeler	Genç İşsizlik Oranları	Bir Yıldan Daha Uzun Süreli İşsizlik Oranı(GENÇ)	Bir Yıldan Daha Uzun Süreli İşsizlik Oranı (Yetişkin)
Avusturalya	12,2	18,6	19,5
Avusturya	9,2	13,8	30,2
Beliçika	17,6	25,9	51,7
Kanada	11,6	3,9	10,7
Çekya	8	18,3	32,4
Estonya	11,5	8,4	25,9
Fransa	20,9	23,6	42,4
Almanya	6,4	22,3	41,9
Yunanistan	39,5	53	70,8
Maceristan	10,3	25,9	41,7
İrlanda	13,5	22,5	42,2
İsrail	6,9	4,4	6,4
Japonya	3,7	17,4	37,1
İtalya	31,5	49,5	60,3
Litvanya	12,5	24	32,7
Lüksemburg	14,7	7,5	27,9
Meksika	6,8	0,8	1,7
Holanda	7	12,3	37,2
Yeni Zelanda	12,2	5,9	13,8
Norveç	9,7	4,1	17,9
Polonya	11,4	15,1	29,4
Portekiz	20,3	5	48,1
İspanya	34,3	23,8	41,3
İsveç	17	3,3	19,1
Türkiye	20	14,2	25,1
İngiltere	11,2	15,4	30,2
A.B.D	8,2	7,3	14,2
Avrupa Biliği	15,2	25,5	45,5

Not:* Yetişkin olarak 25-54 yaş grubu dikkate alınmıştır.

Kaynak: OECD.Stat, 2019

Gençlerin uzun süre işsiz kalma oranı yetişkin işsizlik süresine göre daha az olsa da iş hayatına girmek üzere olan gençlerin uzun süre işsiz kalması genç bireyler üzerinde ve sonraki kariyelerinde olumsuz etkiler ile sonuçlanmaktadır. Henüz iş tecrübesine yeni kavuşmuş ya da kavuşamamış olan gençlerin işsiz kalması yada iş bulamaması onların üretkenliğine ve iş bulma fırsatlarına zarar verebilir. Yaşanan

uzun dönemli işsizlik sonraki istihdam sürecinde gençlerin beklentilerini etkileyebilmektedir. Süreç içerisinde gençler daha düşük ücretlerde çalışma arzusu içinde olmaktadır. Dolayısı ile gençler hayatlarının sonraki evrelerinde yaşanan uzun süreli işsizliğin etkisini doğrudan hissetmektedirler. Sonuç olarak hem bireysel hem de toplumsal olarak bir kayıp meydana gelmektedir (Görlüch, Stepanok, Al-Hussami, 2013,5).

1.8.3.2. NEİY'ler (Ne İstihdamda Ne de Eğitim ve Öğrenimde Yer Almayanlar)

Genç işsizliğin önemli bir sorunu da genç bireylerin ne işgücü piyasasına katılması ne de herhangi bir eğitim alması olarak ifade edilen kısacası NEİY'ler olarak gösterilen gruptur. NEİY' ler için uluslararası standartlarla açıklanan herhangi bir tanım mevcut değildir. Bu grubu herhangi bir işte çalışmayan veya aktif olmayan, herhangi bir eğitim alanında eğitime tabii tutulmayanlar olarak sınıflandırabiliriz. Bu grubu oluşturan gençlerin oranı ise çalışmayan veya eğitimde ve öğretimde olmayan gençlerin sayısının genç sayısına bölünerek bulunur (Elder,2015,1).Genç işsizlik oranı ile karşılaştırıldığında önemli ipucularını NEİY oranında bulmak mümkündür. Genç işsizlik oranı gençleri bir bütün olarak etkilediği için işgücü piyasasının sahip olduğu problemler hakkında çok fazla bilgi içermemektedir. Genç işsizlik oranları cesareti kırılmış , iş bulma ümidi kalmamış bireyleri kapsamamaktadır. İnsanların uygun bir iş bulma umudunun kalmamasının sadece ekonomiyle ilgisi yoktur. Özellikle gençlerin nasıl iş hayatına atılması gerektiğini bilmemesi veya çevresinde iş aradığı halde bulamayan bireylerin mevcudu gençleri ümidi kalmayan bireyler haline dönüştürebilmektedir. Bu bireyler bu şekilde dışlandığında istatistiklerden kaybolmakta ve hatta kayıtsız bir grubun parçası haline gelme riskiyle de karşı karşıya kalmaktadırlar (Ergün, 2019, 78).

NEİY göstergesi gençlere iki farklı perspektiften bakmayı sağlar. Birincisi ekonomik gösterge olarak katma değer üretip katkı sağlayıp sağlamadığı, gelir elde edip edemediği ve sosyal güvenliğe katkı sağlayıp sağlamadığıdır. İkincisi ise bireysel perspektiftir. NEİY göstergesi gençlerin bireysel olarak ekonomik özgürlüğe sahip olup olmadığı konusunda fikir sunmaktadır. Ayrıca eğitimden iş hayatına

geçişte zorluk yaşayan tüm gençlere odaklanarak onların dışlanmasını analiz etmek için önemli bir araçtır. Bu sayede NEİY göstergesi politkacılara yol göstermekte gençler üzerindeki ülke politikalarının şekillenmesinde de yardımcı bir gösterge olabilmektedir. NEİY göstergesi heterojen bir popülasyona işaret eder. Birinci grup olarak işsiz, ancak şu anda çalışabilecek durumda olanlar ve belirli bir referans dönemi boyunca iş aramaya çalışanlardır. İkinci grup aktif olmayan grubu tanımlar. Bu grup kendi içerisinde farklı nedenlerle diğer alt gruplara ayrılmaktadır (Bardak, Maseda, Rosso, 2015, 10). Alt grubu oluşturan önemli bileşenlerden birincisi cesareti kırılmış gençlerdir. Bu gruptaki bireyler nasıl ve nerde iş bulabileceğini bilemeyen, yeteneklerine uygun iş bulamayan veya daha önceki iş aramalarının her zaman olumsuzluklarla sonuçlanması gibi nedenlerle iş bulma ümidini kaybetmiş, iş aramaktan vazgeçmiş ve iş bulacağına olan inancını yitirmiş gençlerdir (Elder, 2015, 3). Diğer önemli faktörlerden birisi de gençlerin aile üyeleri için taşıdıkları sorumluluklardır. Aile içerisinde mevcut olan yaşlı,engelli veya bakıma muhtaç bireylerin bakımlarını üstlenmeleri gibi nedenlerle gençler iş arayamaya fırsat bulamamakta veya herhangi bir eğitim alamamaktadırlar. Hasta veya engelli genç olmak, seyahat etmek veya sanatsal faaliyetlerde bulunmak gibi çeşitli amaçlarla gönüllü NEİY olanlar da alt grubun diğer bileşenlerini oluşturmaktadır (Bardak ve diğerleri, 2015, 11).

Şekil 3: NEİY Göstergesinin Bileşimi

Kaynak: Bardak ve diğerleri, 2015, 11

Tablo-10 Bazı Ülkelerdeki NEİY Oranları

Ülke	Cinsiyet	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arjantin	Toplam	19,4	20	19,5	18,4	18,4	19,1	19,7			19,3	19
	Erkek	14,5	15,8	14,7	13,9	13,8	14,4	15,1			15,8	15,5
	Kadın	24,4	24,3	24,2	23	23,1	24	24,5			22,8	22,5
Avusturya	Toplam		11,4	11,3	10,6	9,9	11	10,1	9,8	8,7	8,9	
	Erkek		10,3	10,8	9,5	9,4	10,2	9,7	9,5	8,4	8,9	
	Kadın		12,6	11,9	11,7	10,4	11,8	10,5	10,2	9,1	9	
Belçika	Toplam	10,1	11,1	10,9	11,8	12,3	12,7	12,1	12,2	9,9	9,3	9,2
	Erkek	9,2	10,5	10,8	11,6	12,5	13,2	12,6	12,5	10,1	10	9,4
	Kadın	11,1	11,7	11	12	12,2	12,1	11,5	11,8	9,7	8,7	8,9
Bosna.H	Toplam	26,4	25,5	28,3	27,8	28,5		26,3	28,1	27	24,5	22,1
	Erkek	25	25,3	28,4	29	30,6		27,9	29,7	28,5	24,7	22,6
	Kadın	27,9	25,8	28,2	26,4	26,4		24,4	26,4	25,2	24,3	21,7
Brezilya	Toplam	18,4	18,8		19,4	19,3	20	19,7	22,2			
	Erkek	11,9	12,4		13,1	12,8	13,9	13,6	16,7			
	Kadın	25	25,3		25,9	25,9	26,2	26	28			
Kanada	Toplam	12,7	14,4	14,1	13,6	13,8	13,5	13,9	13,8	13,5	12,6	12,8
	Erkek	12,7	15,4	14,7	13,8	14,1	13,6	14,4	14,3	14,1	13	13,4
	Kadın	12,8	13,3	13,5	13,4	13,5	13,4	13,4	13,3	12,9	12,1	12,3
Hırvatistan	Toplam	11,6	13,4	15,7	16,2	16,6	19,6	19,3	18,1	16,9	15,4	13,6
	Erkek	11,3	13,4	17,1	17,8	17,9	20,6	21,9	20,5	19,1	15,4	13,2
	Kadın	12	13,5	14,1	14,6	15,2	18,6	16,7	15,6	14,6	15,3	14
Danimarka	Toplam	4,3	5,4	6	6,3	6,6	6	5,8	6,2	5,8	7	6,8
	Erkek	4,4	5,9	6,7	6,4	6,6	6,3	6,2	6,3	6,5	7	6,9
	Kadın	4,2	4,9	5,4	6,1	6,7	5,8	5,4	6,1	5,1	6,9	6,7
Mısır	Toplam	29,7	29,9	33,1	32,1	31,6	28,4		27,6	27,6	26,9	
	Erkek	15,7	16,2	15,8	18	19,6	17,9		19,8	19,8	19,6	
	Kadın	46,9	47	52	48,5	45,7	41,1		35,8	35,7	35	
Finlandiya	Toplam	8	9,8	9	8,4	8,6	9,3	10,2	10,6	9,9	9,4	8,5
	Erkek	7,8	10,5	9,4	8,7	8,5	10,6	11,8	11,5	10,7	10	8,7
	Kadın	8,1	9,2	8,6	8,2	8,6	8,1	8,5	9,6	9,2	8,8	8,4
Fransa	Toplam	10,6	12,7	12,7	12,3	12,5	11,2	11,2	11,9	11,8	11,5	11,1
	Erkek	10,4	13,3	12,7	12	12,9	11	11,5	12,3	11,9	12	11,7
	Kadın	10,7	12,2	12,6	12,6	12,1	11,4	10,8	11,5	11,7	10,9	10,4
Almanya	Toplam	8,4	8,8	8,3	7,5	7,1	6,3	6,4	6,2	6,7	6,3	5,9
	Erkek	7,5	8,2	7,6	6,7	6,3	5,5	5,5	5,4	6,1	5,8	5,4
	Kadın	9,5	9,4	9	8,3	7,9	7	7,2	7	7,4	6,7	6,5
Yunanistan	Toplam	11,4	12,4	14,8	17,4	20,2	20,4	19,2	17,2	15,8	15,3	14,1
	Erkek	8,8	9,5	12,7	16,1	19	20,9	18,7	17,1	15,9	15	14,2
	Kadın	14,1	15,2	16,9	18,7	21,3	20	19,6	17,2	15,7	15,5	14
İtalya	Toplam	16,6	17,6	19	19,6	20,9	22,1	22	21,3	19,8	20	19,2

	Erkek	15,2	17	18,9	19,4	21,1	22,8	22,7	21,8	20,1	20,2	19
	Kadın	18	18,1	19	19,9	20,8	21,4	21,4	20,8	19,5	19,7	19,4
Japonya	Toplam		4,4	4,3		4,2	3,9	3,7	3,6	3,5	3,3	2,9
	Erkek		2,7	2,6		2,8	2,7	2,4	2,6	2,6	2,4	2,2
	Kadın		6,1	5,9		5,6	5,2	5	4,7	4,6	4,4	3,5
Kırgızistan	Toplam		17,8	18,5	60,5	62,5	21,2	20,7	21,4	20,4	21	20,5
	Erkek		12,2	11,6	44,8	46,2	13,2	12,5	13,6	12,1	12,3	12
	Kadın		23,5	25,5	76,6	79,1	29,5	29,2	29,5	29	30,1	29,4
Meksika	Toplam	21,9	22,1	22,2	21,8	21,1	20,5	20,3	19,8	19,6	18,7	18,4
	Erkek	9,5	10,9	11,1	10,7	9,9	9,5	9,3	8,8	8,6	8,1	8,3
	Kadın	33,6	33,1	33	32,8	32,3	31,4	31,5	30,8	30,5	29,5	28,6
Mogolistan	Toplam	17,8	18,7	17,6	16,5	17,6	18,4	17,5	16,8	20,5	19,8	
	Erkek	17,8	16,7	16	15	15,9	15,2	15,8	14	18,7	17,7	
	Kadın	17,9	20,7	19,3	18	19,4	21,5	19,2	19,8	22,4	22,1	
Hollanda	Toplam	3,9	5	4,8	4,3	4,9	5,7	5,5	4,7	4,6	4	4,2
	Erkek	3,7	5	5,1	4,4	4,6	5,6	5,2	4,6	4,7	4,2	4,2
	Kadın	4,2	4,9	4,5	4,2	5,1	5,7	5,9	4,7	4,5	3,8	4,2
Filistin	Toplam	28,8	28,2	29,3	27,5	30	31,4	32,2	32,2	32,4	33,2	33,5
	Erkek	24,6	23,6	24,3	21,2	22,9	24,3	26,5	26,6	26,3	27,7	28
	Kadın	33,2	33	34,5	34	37,5	39	38,3	38,2	38,9	39	39,2
Norveç	Toplam	4,1	5	4,9	5	5,2	5,6	5,5	5	5,4	4,6	4,9
	Erkek	4,3	5,5	5,4	4,8	5,4	5,8	5,6	5,3	5,8	4,7	5,1
	Kadın	4	4,5	4,4	5,3	5	5,5	5,4	4,7	4,9	4,5	4,6
Peru	Toplam	17,1	16,4	15,4	16,1	15,4	16,6	16,8	18,5	16,9	17,7	
	Erkek	12,4	12,3	12,2	12,4	11,9	13,6	13,4	15,5	13,8	14,7	
	Kadın	21,8	20,7	18,8	20	19,1	19,7	20,3	21,5	20	20,8	
Filipinler	Toplam	24,8	24,8	25,3	24,4	24,8	24,3	23,4	22,8	22,2	21,7	19,9
	Erkek	17,9	18,1	18,9	17,6	17,8	17,6	16,9	17,1	15,5	15,3	14,4
	Kadın	31,8	31,7	32	31,6	32,2	31,2	30,1	28,8	29,2	28,5	25,7
Türkiye	Toplam	37	34,9	32,3	29,6	28,7	25,5	24,8	23,9	24	24,2	24,4
	Erkek	22,4	22	19,6	17,1	17,6	15	14,6	14,1	14,5	14,6	15,6
	Kadın	51	47,3	44,4	41,5	39,7	35,9	35	33,7	33,5	34	33,5
Rusya	Toplam		14,1	14,2	12,7	12	11,8	12	12	12,4		
	Erkek		10,5	10,3	10,3	9,7	9,3	9,5	9,7	10,3		
	Kadın		17,8	18,2	15,1	14,4	14,4	14,7	14,5	14,6		

Kaynak: International Labour Organization(ILO), ILOSTAT,2019

Tablo-10 Dünya'nın çeşitli bölgelerinde atıl kalmış gençlerin her oransal değer toplumların bir anlamda maliyetidir. NEİY'ler ekonomik sosyolojik bir problemdir. NEİY'li gençlerin herhangi bir eğitim kurumuna yönlendirilmemesi veya işgücüne katılım gösterememesi zamanla gençleri sosyal dışlanmışlıkla karşı karşıya getirir. Bu bağlamda sosyal bir problemdir. Üretime katılamaması

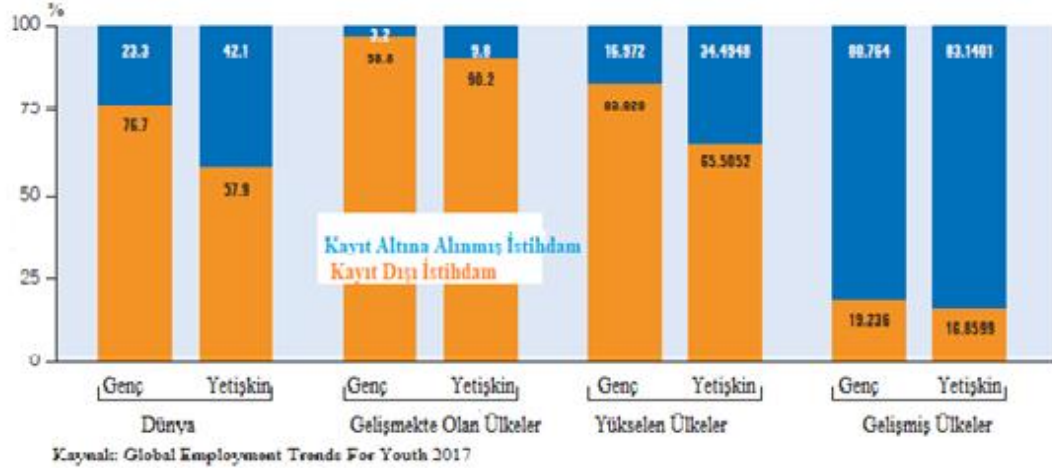
toplumların ekonomilerin mali kaybıdır. Tablo-9 bizlere cinsiyetler arasında da bazı ülkelerde bu anlamda farklılıklar meydana geldiğini göstermektedir. Bir çok ülkede kadın NEİY'lilerin oransal olarak daha fazla olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların oluşmasında toplumların dinsel, kültürel ve geleneksel yaklaşımları etkin olabilmektedir. Avrupa ülkelerinde ortalama rakamlar bir birine daha yakinken, geliştirmekte olan ülkelerde oransal farkın açıldığı görmekteyiz. Az gelişmiş ülkelerde kadınların daha çok ev işlerine yardım edebilme evdeki sorumlulukları yerine getirmek gibi görevler içerisinde olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim Türkiyede de bu açıdan durum çok farklı değildir. Geleneksel cinsiyetçi anlayış kız cinseyitine olan bakış ve yüklenen anlam kızları eğitim görmekten uzak tutmakta daha çok ev işlerinde veya ailesindeki bireylere yardım rolünü biçmektedir. Nitekim Dünyanın bir çok ülkesinde bu ve buna benzer anlayışlar kızların NEİY'li olmasında etkin rol oynamaktadır. Özellikle Arap ülkelerinde uydurulmuş yanlış dinsel inançların bunda başat rol oynadığını tahmin edilmektedir. Nitekim Suudi Arabistanda kadınlara ehliyet hakkının yakın zamanda tanınması bu iddiayı güçlendirmektedir. 2017 verilerine göre Dünyada NEİY oranı %21.8 dir. Erkeklerde oran %9.8 iken kadınlarda bu oran %34.4 olarak gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkelerde cinsiyetler arasındaki oransal farklılık %3.6 iken geliştirmekte olan ülkelerde bu oran %8 dir. (ILO,2017,22). Genç bireylerin ailelerinin gelir durumu veya göçmen pozisyonunda olmak da NEİY olmanın nedenleri arasındadır. Savaş veya herhangi siyasi bir nedenle ülkesini terk eden gençler göçmen olduğu ülkenin diline ve kültürüne alışmakta zorluk çekebilmektedir. İyi bir entegrasyon dönemi geçiremeyen gençler yalnızlık veya sosyal dışlanmışlıkla karşılaşma ihtimali yüksek olmakta böylece ne işgücüne katılım sağlamakta ne de herhangi bir eğitim öğretim görebilmektedir. Yaş ilerledikçe NEİY'lilerin oranı da artmaktadır. 2012 verilerine göre 28 Avrupa ülkesinde 15-19 yaş grubunda bu oran %6.9, 20-24 yaş grubu arasında %18.7 iken 25-29 yaş grubu arasında bu oran 20.7 olarak tahmin edilmiştir. Bu veriler okuldaki iş hayatına geçişin kolay olmadığını bir anlamda verilen eğitimin piyasa koşullarını sağlamadığını göstermektedir (Bardak ve diğerleri, 2015, 22).

1.8.3.3. Gençler Arasında Kayıt Dışı İstihdam

Genç nüfusun sorunlarından biriside kayıt dışı ekonomidir. Kayıtdışı ekonomi ilk defa literatüre 1970 yılında girmiştir. Kayıtdışılık kavramı üzerinde ve nedenleri ile ilgili uzun yıllardan beri tartışmalar sürmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)' ya göre kayıt dışı sektörde çalışanlar ile kayıt dışı çalışanlar birbirinden ayrıdır. Kayıtdışı sektörde istihdam temeli girişimciliğe dayalı olan çalışanın işini, yerini ve zamanını kendisinin belirlediği bir alandır. Kayıtdışı çalışan ise çalışma yeri, işi ve özellikleri işveren tarafından belirlenir. Kayıtdışı sektörde istihdam yasa dışı bir oluşum göstermeyen bağımsız yapılardır. Sermaye, emek gibi üretim faktörlerine bölünmeyen kendi hesabına çalışan küçük ölçekli organizasyon ya da işletmelerdir. Kayıtdışı çalışanlar ise işverenlere pratikte kurdukları ilişkiler sayesinde vergi ödemeden sosyal güvenlikleri olmadan yasadışı çalışabilmektedirler. Toplumsal kayıp da bu noktada başlamaktadır. ILO'nun 2019 raporuna göre; Dünyada çalışan nüfusun 2 milyarı kayıtdışı çalışan işçilerdir. Çalışanların yaklaşık %61'i tarımda %50'si tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Küresel olarak her istihdam türünde kayıt dışı çalışan mevcuttur. Kendi işini yapan her 5 çalışandan 4'ü , ailesi için çalışan her 5 işçiden 2'si kayıtdışı olarak çalışır. Kayıt dışı istihdam kırsal kesimlerde daha güçlüdür. Kırsal kesimde yaşayan her 5 işçiden 3'ü kayıt dışı çalışır. Sektörel olarak ise tarım ve sanayi sektörü de kayıt dışı ekonomiden önemli derece etkilenmiştir. Tarımda bu oran %94 sanayide ise %57'dir. Ayrıca part-time ya da geçici işlerde çalışanlar ve küçük işletmelerde çalışanlar da özellikle kayıtdışına maruz kalmaktadır. Kayıt dışı çalışan işçilerin % 70'i gelişmekte olan veya yükselen ülkelerdeyken bu oran gelişmiş ülkelerde %18 dir. Dünyada bölgesel olarak da kayıt dışı çalışanlarda çeşitlilik görülmektedir. Afrikada %86, Arap ülkeleri, Asya ve Pasifik %68, Amerika kıtasında %40, Avrupada Orta Asyada ise %25 dir. Küresel anlamda Dünyadaki girişimciliğin %81'i kayıtdışıdır (ILO, 2019, 16, 155-156). Bu istatistiklerin en önemli bileşenlerinden biri gençler diğeri emeklilik sonrası yetişkinlerdir. ILO'nun 2016 yılında 110 ülkeyi baz alarak yaptığı çalışmada küresel olarak gençlerin %76.7 kayıt dışı istihdamda yer alırken yetişkinlerde bu oran %57.9 olarak tahmin edilmiştir. En yüksek oranları gelişmekte olan ülkelerde görmek mümkündür. Kayıtdışı işlerde çalışan gençlerin gelişmekte olan ülkelerde ki oranı

%96.8 iken yükselen ülkelerde %83.028 dir. Gelişmiş ülkelerde bu oran %19.23 olarak tahmin edilmiştir.

Şekil 4: 2016 Yılına Göre Kayıt Dışı ve Kayıt Altına Alınmış Genç ve Yetişkinlerin Oranı

Günümüz koşullarında aklın ve zekanın işgücü piyasasına daha fazla nüfuz etmesi, yeni düzene alışamayan bir çok ülkeyi derinden etkilemeye devam etmektedir. Özellikle kayıt dışı ekonomilerin bu adaptasyonu sağlayamayan gelişmekte olan ve yükselmekte olan ülkelerde ciddi oranlarda görülmesi kaçınılmaz olmaktadır. Küreselleşen Dünyada teknolojinin her geçen gün hızlanarak gelişmesi bu sürece yetişemeyen ülkelerde eğitim ve işgücü piyasaları bağlamında ciddi boşluklar yaratmaktadır. Herhangi bir eğitim kurumundan mezun olan gençler uzun süre işsiz kalabilmektedir. İşsizlik süresinin uzaması formal iş bulamayan gençleri informal çalışan konumuna getirmektedir. Teknoloji ile emeğin verimliliğinin artması niteliksiz işgücüne olan talebi azaltmaktadır. Nitelikli işgücü yaratamayan eğitim sistemleri iş bulmakta zorlanan gençleri kayıt dışı istihdama yönlendirmektedir. Bilgi ve iletişim alanındaki değişimler, gelir adaletsizliği, yüksek vergiler, genç ve yetişkinleri daha iyi şartlarda yaşayabilmek adına ikinci bir işe yönlendirmektedir. Göç, nüfus artışı gibi olgular da kayıt dışı çalışan gençlerin sayılarını arttırmaktadır (İpek, 2014, 167).

1.8.3.4. Geçici İş Vakası

Geçici iş vakası çalışan bireylerin yaşlarına bakılmaksızın genç, yetişkin her çalışan için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Küreselleşmenin her geçen gün etkisi daha yoğun hissettirmesi emek piyasalarını yeniden şekillendirmiştir. Sözleşmeli veya geçici çalışma hali de küreselleşmenin işgücü piyasasına yansımasıdır. Maliyetlerini en aza indirmek isteyen çok uluslu şirketler de farklı ülkelerde faaliyetlerine devamlılık sağlarken geçici işçileri istihdam etmektedir. Özellikle minimum maliyet oluşturmak adına düşük ücretler, yüksek işsizlik ihtimalinin olduğu geçici istihdam tercih edilmektedir. Bu süreçten en çok etkilenenler ise gençler olmaktadır. Geçici istihdam özellikleri bakımından sonraki dönemlerde işsiz kalma ihtimali yüksek, ödenen ücretlerin düşük, şirket içi eğitimlerin daha az alındığı ve dolayısıyla çalışanların uzun dönemde kalıcı işlerde istihdam edilme olasılıklarına zarar veren bir istihdam türüdür (Görlich ve diğerleri, 2013, 6; De Witte, Naswall, 2003, 151-154). Geçici olarak istihdam edilenler için negatif ve pozitif taraflar olabilmektedir. Esnek iş zamanların düzenlenmesi diğer günlük işleri de yapabilmek için avantajlı olabilir. Geçici işler esnek zamanlı çalışma saatlerini sunmasından dolayı bazı çalışanlar için daha bağımsız bir durumu ifade ettiğinden istenilir olabilmektedir. Fakat özellikleri bakımından sürekli ve kalıcı istihdama göre kötü çalışma koşulları, güvencesiz istihdam ve benzeri özellikler sunması gibi bir çok dezavantajları da bulunmaktadır. Yapılan sözleşmeler, ülkelerin ekonomik, sosyal ve işgücü piyasalarının durumuna ve çalışmak isteyenlerin sözleşmelere karşı tutumlarına göre de değişebilmektedir (Dawson, Veliziotis, Hopkis, 2017, 70-72).

Önemli bir konuda sözleşmeli çalışanların işlerinden duydukları memnuniyetlerdir. Bilindiği üzere iş hayatı insanın günlük yaşamını etkileyen en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Çalışan gençlerin de çalışma hayatından duydukları mutluluk ve memnuniyet dereceside bu bağlamda önem arz etmektedir. Nitekim sağlıklı ve güvencesi olan işlerde çalışmak geçici işlerde çalışmaya göre memnuniyet derecesinin daha yüksek olduğu yapılan çalışmalarda yerini almıştır. De Witte, Naswall (2003) yaptıkları çalışmalarında, sözleşmeli olarak çalışanlardan çekirdek kadroda yer almayanların düşük ücretli ve kalitesiz işlerde çalıştığını, psikolojik olarak negarif bir etkiye maruz kaldıklarını ve bu istihdam türünde istihdam edilenlerin bireysel olarak olumsuz etkilenecek stresli ve agrasif davranışlar

sergileyebildiklerini ifade etmişlerdir. Düşük ücretlerin varlığı, belirsiz bir gelecek, işin güvencesiz oluşu, terfi imkanlarının olmaması, tehlikeli iş koşullarına maruz kalma, potansiyel olarak psikolojik ve sağlık sorunlarına geçişin de bir yolunu oluşturmaktadır. İşe bağlı stres de işin içeriğine, istihdam koşullarına, işteki sosyal ilişkilere ve çalışma koşullarına göre farklılık göstermektedir (Virtanen ve diğerleri 2005, 610; Dawson ve diğerleri, 2014, 72; De Witte, Naswall, 2003, 153).

Geçici işlerdeki en önemli faktör geleceğe dair belirsizlik oluşturmaları ve bireylerin bu anlamda geleceklerini sağlıklı bir şekilde planlayamamalarıdır. Gerek erken yaşta evlilik yapmış olan gençlerde gerekse de yetişkinlerde özellikle aile içinde çatışmalar yaşanmasına neden olabilmektedir. Gelecek hakkında belirsizlikler bireylerin hareket kabiliyetlerini kısıtlamaktadır. Çocuk sahibi olmak da bu muğlak iş sürecinde ertelenebilmektedir. Vardiyalı iş saatleri veya çalışma saatlerinin düzenlemesindeki değişiklikler sosyal hayata adaptasyonda problemler yapabilmekte kimi zaman bireyleri aileleri ile zaman geçirmekten uzaklaştırabilmekte dolayısıyla eşler arasında da sorunlara sebebiyet verebilmektedir. Geçici olarak çalışmanın meydana getirdiği bu problemler bireylerin genel anlamda hayat kalitesini etkilemekte ve iş memnuniyetlerini, yaşam standartlarını düşürmektedir (Scherer, 2009, 15).

Tablo 11’de verilen veriler bir çok gelişmiş ülkede veya gelişmekte olan ülkelerde gençler arasındaki geçici istihdam oranları farklılıklarını göstermektedir. Almanya, Fransa ve İsviçre gibi gelişmiş ülkelerde her iki kişiden birinin geçici veya sözleşmeli işlerde çalıştığı görülmektedir. Avrupa birliği ortlaması da bu değere yaklaşmaktadır. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde bu oranların özellikle diğer ülkelerden çalışmak için gelen gençler nedeniyle yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim Almanya parlamentosunda gerekli koşullar sağlanması halinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına çalışmak için vize verilmesini sağlayan yasa kabul edilmiştir. Avrupa Birliği ortalmasına bakıldığında emek piyasasında son on yılda sözleşmeli istihdam lehine bir değişim olduğu ifade edilebilir. Benzer bir değişim Türkiye için de geçerli hale gelmiştir. Rusya’nın küresel ve kapitalist ekonomik sisteme olan uzaklığı kendine özgü bir ekonomik ve siyasi yapısı olması nedeniyle Rus emek piyasasının işleyi daha çok kalıcı istihdam lehine muhafazasını sürdürmektedir

Tablo-11. 27 Ülkede Kalıcı ve Geçici Olarak İstihdam Edilen Gençlerin Oranı(%)

Ülkeler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Avusturalya											
Kalıcı İstihdam Oranı	94,0	94,4	94,6	93,5	94,3	94,5	94,0	94,4	94,0	94,5	..
Geçici İstihdam Oranı	6,0	5,7	5,4	6,5	5,7	5,5	6,1	5,6	6,0	5,5	..
Avusturya											
Kalıcı İstihdam Oranı	65,3	64,4	63,0	62,8	64,4	65,2	64,9	64,2	66,1	65,3	66,7
Geçici İstihdam Oranı	34,8	35,6	37,0	37,2	35,7	34,8	35,1	35,8	33,9	34,7	33,3
Beliçika											
Kalıcı İstihdam Oranı	70,5	66,8	69,6	65,7	68,6	67,2	65,8	63,4	61,0	52,6	53,2
Geçici İstihdam Oranı	29,5	33,2	30,4	34,3	31,4	32,8	34,2	36,6	39,0	47,4	46,8
Kanada											
Kalıcı İstihdam Oranı	72,8	72,2	70,2	69,5	69,3	70,2	69,2	68,7	69,3	68,1	68,2
Geçici İstihdam Oranı	27,2	27,8	29,8	30,5	30,7	29,8	30,8	31,3	30,7	31,9	31,8
Çekya											
Kalıcı İstihdam Oranı	84,4	81,3	77,5	77,7	73,0	71,1	67,6	69,0	67,6	69,0	72,7
Geçici İstihdam Oranı	15,6	18,8	22,5	22,3	27,0	29,0	32,4	31,0	32,4	31,0	27,4
Estonya											
Kalıcı İstihdam Oranı	94,0	91,5	87,7	85,9	86,9	87,7	88,8	88,6	86,9	89,4	86,5
Geçici İstihdam Oranı	6,0	8,5	12,3	14,1	13,1	12,3	11,2	11,4	13,1	10,6	13,5
Fransa											
Kalıcı İstihdam Oranı	47,4	47,5	44,9	44,6	44,2	41,5	42,7	40,4	41,4	42,0	42,4
Geçici İstihdam Oranı	52,6	52,5	55,1	55,4	55,8	58,5	57,3	59,6	58,6	58,0	57,6
Almanya											
Kalıcı İstihdam Oranı	43,3	42,7	42,8	44,0	46,3	47,1	46,6	46,4	46,8	47,4	48,3
Geçici İstihdam Oranı	56,8	57,3	57,2	56,0	53,7	52,9	53,4	53,6	53,2	52,6	51,7
Yunanistan											
Kalıcı İstihdam Oranı	71,2	71,8	69,8	70,3	74,6	73,6	70,6	66,7	69,0	71,0	73,2
Geçici İstihdam Oranı	28,8	28,2	30,2	29,7	25,4	26,4	29,4	33,3	31,0	29,1	26,8
Macaristan											
Kalıcı İstihdam Oranı	80,3	77,7	75,0	76,7	77,3	75,4	74,9	75,9	79,8	82,4	85,2
Geçici İstihdam Oranı	19,7	22,3	25,0	23,3	22,7	24,7	25,1	24,1	20,2	17,6	14,8
İrlanda											
Kalıcı İstihdam Oranı	78,0	75,4	69,9	66,2	65,1	66,9	66,1	67,3	70,5	69,3	65,9
Geçici İstihdam Oranı	22,0	24,6	30,1	33,8	34,9	33,1	33,9	32,7	29,5	30,7	34,1
İsviçre											
Kalıcı İstihdam Oranı	49,4	46,9	48,4	48,5	47,5	48,2	47,4	47,7	50,2	49,1	47,9
Geçici İstihdam Oranı	50,6	53,1	51,7	51,5	52,5	51,9	52,6	52,3	49,8	50,9	52,1

Kolombiya											
Kalıcı İstihdam Oranı	75,8	78,7	81,3	82,9	82,7	83,1	82,6	81,6	82,3	81,8	80,3
Geçici İstihdam Oranı	24,2	21,3	18,7	17,1	17,3	16,9	17,4	18,4	17,7	18,2	19,7
italya											
Kalıcı İstihdam Oranı	56,6	55,5	53,2	50,0	46,8	47,3	44,0	42,9	45,3	38,1	36,0
Geçici İstihdam Oranı	43,4	44,6	46,8	50,0	53,2	52,7	56,0	57,1	54,7	61,9	64,0
Litvanya											
Kalıcı İstihdam Oranı	92,8	91,2	86,8	88,8	90,3	90,0	91,6	89,1	91,7	93,3	93,9
Geçici İstihdam Oranı	7,2	8,9	13,3	11,2	9,7	10,0	8,4	10,9	8,3	6,7	6,1
Lüksemburg											
Kalıcı İstihdam Oranı	60,7	60,7	63,5	65,5	61,0	69,1	54,6	52,9	59,6	58,5	53,8
Geçici İstihdam Oranı	39,3	39,4	36,5	34,5	39,0	30,9	45,4	47,1	40,4	41,5	46,2
Rusya											
Kalıcı İstihdam Oranı	75,8	78,7	81,3	82,9	82,7	83,1	82,6	81,6	82,3	81,8	80,3
Geçici İstihdam Oranı	24,2	21,3	18,7	17,1	17,3	16,9	17,4	18,4	17,7	18,2	19,7
Holanda											
Kalıcı İstihdam Oranı	54,8	53,5	51,7	52,2	48,7	46,9	44,5	46,7	44,4	43,2	45,0
Geçici İstihdam Oranı	45,2	46,5	48,3	47,8	51,3	53,1	55,5	53,4	55,6	56,8	55,0
Danimarka											
Kalıcı İstihdam Oranı	76,4	77,2	78,9	77,9	79,2	79,1	78,7	77,3	66,5	62,1	65,8
Geçici İstihdam Oranı	23,6	22,8	21,1	22,1	20,9	20,9	21,4	22,7	33,6	37,9	34,2
Norveç											
Kalıcı İstihdam Oranı	73,7	74,2	72,7	75,6	75,6	75,9	76,2	75,0	71,5	72,6	72,7
Geçici İstihdam Oranı	26,3	25,8	27,3	24,4	24,4	24,1	23,8	25,0	28,5	27,4	27,3
Polonya											
Kalıcı İstihdam Oranı	37,2	38,0	35,5	44,8	43,9	31,4	28,8	27,3	29,3	31,8	37,4
Geçici İstihdam Oranı	62,8	62,0	64,5	55,2	56,2	68,6	71,2	72,7	70,7	68,2	62,6
Portekiz											
Kalıcı İstihdam Oranı	45,4	45,9	43,6	42,2	43,3	38,6	37,0	32,5	33,7	34,1	35,5
Geçici İstihdam Oranı	54,6	54,1	56,4	57,8	56,7	61,5	63,0	67,5	66,3	65,9	64,5
İspanya											
Kalıcı İstihdam Oranı	40,8	44,3	41,6	38,8	37,8	35,3	30,9	29,6	27,1	26,7	28,8
Geçici İstihdam Oranı	59,2	55,7	58,4	61,2	62,2	64,7	69,1	70,4	72,9	73,3	71,2
İsveç											
Kalıcı İstihdam Oranı	46,2	46,6	43,2	43,0	44,2	44,1	43,6	44,1	45,7	46,2	47,4
Geçici İstihdam Oranı	53,8	53,4	56,8	57,0	55,8	55,9	56,4	55,9	54,3	53,8	52,6
Türkiye											
Kalıcı İstihdam Oranı	87,5	85,0	82,8	81,7	80,7	80,2	78,3	76,6	75,3	74,7	75,9
Geçici İstihdam Oranı	12,5	15,0	17,2	18,4	19,3	19,8	21,7	23,4	24,7	25,3	24,1

İngiltere											
Kalıcı İstihdam Oranı	88,0	88,1	86,2	86,4	85,0	85,3	84,8	85,0	84,8	85,4	85,8
Geçici İstihdam Oranı	12,0	11,9	13,8	13,6	15,0	14,7	15,2	15,0	15,2	14,6	14,2
Finlandiya											
Kalıcı İstihdam Oranı	60,3	61,0	56,9	56,6	58,1	57,0	57,3	58,1	56,7	56,3	55,9
Geçici İstihdam Oranı	39,7	39,0	43,1	43,4	42,0	43,0	42,7	41,9	43,3	43,7	44,1
Avrupa Biliği											
Kalıcı İstihdam Oranı	59,8	59,5	57,8	58,3	58,6	57,4	56,6	56,5	56,3	55,8	56,5
Geçici İstihdam Oranı	40,3	40,5	42,3	41,7	41,4	42,6	43,4	43,6	43,7	44,2	43,5

Kaynak: OECD.Stat verilerinden düzenlenmiştir

1.9. GENÇLERE YÖNELİK İSTİHDAM POLİTİKALARI

İstihdam ve işsizlik sorunu günümüzün en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda bir çok ülke sorunun çözümü için bir çok politika orta koymuş ve uygulamıştır. Söz konusu politikalar gençler için özellikle eğitim politikaları ve aktif işgücü piyasası politikaları olmaktadır (AİPP). Literatürde istihdam ve işsizlik konusunda pasif işgücü piyasası politikaları da mevcuttur. Pasif işgücü piyasası politikaları (PİPP) istihdam yaratmaktan ziyade işsizliğin sonuçlarına odaklanan politikalardır. Bu politikaların içeriğinde işsizlik sigortası ve işsizlik yardımları, ihbar ve kıdem tazminatları gibi tazminat türleri mevcuttur. Günümüzde de bu anlamda aktif istihdam politikalarına ağırlık verilmektedir (Karaduman, 131,2006).

1.9.1. Aktif İşgücü Piyasası Politikaları (AİPP)

AİPP kavramının ortaya çıkışı İkinci Dünya Savaşı'na kadar gitmektedir. İlk defa İsveç'te sosyal demokrat politikalar oluşturulması esnasında kullanılan bir kavramdır (Kapar, 2005, 343). AİPP'in hedef kitlesi genel olarak toplumda dezavantajlı olan gençler, engelliler, göçmenler ve kadınlar gibi gruplara yöneliktir. Avrupa ülkelerinde uygulanan AİPP özellikle doğrudan genç nüfus ve işsiz gruplara yöneliktir (Kluve, 2006, 3). AİPP bireyleri bilgi, yetenek, eğitim gibi alanlarda beslerken onları çalışmaya teşvik etmeye odaklanmak gibi iki temel özelliğe sahiptir. AİPP beşeri sermayeye yatırım, işgücü piyasası eğitimi, iş arama yardımı, istihdam teşviki ve yardımı, ücret sübvansiyonları, kamu sektöründe istihdam

yaratma bir takım görev bileşenlerinden meydana gelmektedir (Tosun, Unt, Wadensjö, 2017, 600). Bir çok Avrupa ülkesi aktif işgücü piyasası politikaları için önemli harcamalar yapmaktadır. Fransa, Almanya, Finlandiya, Hollanda gibi ülkeler milli hasıllarının yaklaşık %1'ini AİPP için harcamaktadırlar. OECD ülkelerinde bu oran ortalama yaklaşık %0.5'tir (OECD, 2013).

1.9.1.1. İşgücü Piyasasına Yönelik Verilen Eğitimler

AİPP arasında en çok kullanılan yöntemlerden birisi işgücü piyasasına yönelik verilen eğitimlerdir. İşgücü piyasasına yönelik verilen eğitimler; sınıf eğitimi, işbaşı eğitimi ve iş deneyimi kazandıran eğitimleri kapsamaktadır. İşgücü piyasasına yönelik alınan bu önlemlerle ya genel eğitim-öğretim (dil kursları, temel bilgisayar kursları ve diğer temel kurslar) ya da özelliikli mesleki beceriler (dil kursları, temel bilgisayar kursları ve diğer temel kurslar) sağlanmaktadır. Programın temel amacı, gençlerin temel becerilerini geliştirmek ve onların istihdam edilebilirliklerini, verimliliklerini arttırmaktır (Kluve, 2006, 4). Bu eğitimler sonucu da gençler işgücü piyasasına yönelik nitelik kazanmaktadır. Bu süreç gençlerle firmaları bir araya getirmekte ve iki grup arasında bir bağ oluşturmaktadır. Alınan eğitimlerle bireylerin iş bulması kolaylaşırken firmalar da kendilerine uygun işgücünü temin edebilmekte ve böylece maliyetlerini de azaltabilmektedir (Erdayı, 2009, 151).

1.9.1.2. Ücret Söbvansiyonları

İstihdam yaratabilmenin yöntemlerinden birisi de ücret söbvansiyonlarıdır. Ücret söbvansiyonlarında daha çok genç ve engellilerin istihdam edilmesine yöneliktir.. Söbvansiyonların amacı iş verenlere doğrudan ücret yardımları yaparak veya belirli bir zaman dilimi için finansal teşvikler sağlayarak istihdam alanı yaratmaktır (Kluve, 2006, 4). Bu yöntemin faydasının yanı sıra olumsuz etkilerinin de olduğu bildirilmektedir. İş verenler teşviklerden faydalanabilmek amacıyla teşvik almayan çalışanlarını işten çıkarıp teşvik alan işsizler ile yer değitirebilmektedir (Fay, 1996, 20). Bazı yan etkilerinden kaçınıp kötüye kullanılmadığında önemli ölçüde istihdam yaratan bir yöntem olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Güçlü bir

denetim mekanizması, planlı ödeme yöntemleri ve teşvik gruplarının iyi belirlenmesi meydana gelebilecek aksaklıkları en aza indirme konusunda önemi dikkate alınması gereken bir konudur (Erdayı, 2009, 151).

1.9.1.3. Girişimciliğin Teşvik Edilmesi

Bu programın hedefi işsizlere kendi işlerini kurabilecekleri yardımlar yapmak ve onları bu yönde teşvik etmektedir. Doğrudan işsizleri istihdam etmek amacı olmasada yeni kurulan işletmelerde ek istihdam yaratabilmesi anlamında dolaylı bir istihdamın da yaratılması olasıklar dahilindedir (Kapar, 2005,357). Bu program için OECD ülkelerinin yaptıkları harcamalar toplam AİPP harcamalarının % 10'undan daha fazladır. Bu yöntemin kendine özgü özellikleri mevcuttur. Bu özellikleri şöyle ifade edebiliriz: Öncelikle bu programın belirli bir hedef kitlesi mevcut değildir. Her yaştan bireyler, yeni işsiz kalanlar veya daha uzun süreli işsiz kalanlar bu programdan yararlanabilir. İkincisi, programın uygulanması ülkelerin içerisinde bulunduğu ekonomik koşullara göre farklılıklar gösterebilmektedir. Üçüncüsü katılımcıların programdan destek sağlama şekli de ülkelere göre değişiklik gösterebilmektedir. Nitekim kimi ülkelerde teşviklerin sonucunda elde edilen başarılar dikkatle takip edilirken bir başka ülkede daha esnek bir şekilde takip edilebilmektedir (Dar-Tzannatos, 1999, 26).

1.9.1.4. Kamu Alanında İstihdam Yaratma Programı

Programın amacı işsizlere destek sağlamak olduğu kadar uzun dönem işsizliğin bazı sonuçlarını hafifletmeye yardımcı olmak ve işsizlerin işgücü piyasası ile bağlarının kopmasını engellemek ve işgücü piyasasına katılımın devamını sağlamaktır. Bu programlar genel olarak kısa dönemli ve geçici olduğu gibi çalışanları da düşük beceri gerektiren belirli çalışma alanlarına yöneltmektedir. Bu nedenle programın uzun dönemde istihdamın sağlanması konusunda etkili olamadığı düşünülmektedir (O'Higgins, 2004, 31). Elde edilen bulgular kısa dönemde bireysel olarak programa katılımın sağlandığı dolayısıyla işsizliği düşürmede etkin olabildiği yönündedir. Fakat uzun dönemde işsizliği düşürmediği ayrıca programa katılanları

işgücü piyasasına katılımın sağlayamadığı bulgular arasındadır (Dar-Tzannatos, 1999, 18).

1.9.1.5. Danışmanlık ve İstihdam Hizmetleri

Genç bireylerin eğitim aşamasından işgücü piyasasına geçerken yaşadığı en önemli sorunlarından birisi işgücüne katılımın nasıl ve hangi tür bir işe yapılacağına karar verilememesi ve bu konudaki bilgi eksiklidir. Bu bağlamda danışmanlık ve istihdam hizmetleri bireylere gerekli yardımları yaparak iş arama ve bulma sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu programlar genellikle kamu iş bulma kurumları tarafından yönetilmektedir. Mevcut piyasalarda istihdam boşluğunun var olduğu alanlar tespit edilir iş hakkında gerekli bilgiler verilir. (Kapar ,2005, 349). Son dönemlerde AİPP olarak gençlerde farkındalık yaratabilmek maksadıyla bilgilendirme ve çeşitli alternatifler sunan oryantasyon ve rehberlik hizmetlerini de kapsayan danışmanlıklar artmaktadır. Batı Avrupa’da kamu kurum ve kuruluşlarınca sağlanan istihdam hizmetleriye AİPP’in en önemli bileşenlerindendir. Bu nedenle işçi bulma kurumları finansal yönetimin ötesinde iş arayanları AİPP’nin uygulamaları boyunca istihdama terfide daha fazla aktif rol almasını sağlamaktadır (O’Higgins, 2004, 34). Danışmanlık ve istihdam hizmetleri maliyeti en düşük yöntem olması nedeniyle AİPP’in en ucuz uygulama alanı olarak görünmektedir (Fay, 1996, 23).

1.9.1.6. Sosyal Tarafların Katılımının Sağlanması

Aktif işgücü piyasası politikalarının uygulanmasında işsiz ve iş veren taraflarının katılımı politikanın etkinliği ve verimliliği açısından zorunluluk ifade etmektedir. AİPP’de gözetilen amaçların yerine getirilmesinde sosyal taraflarının katılımı ve sıkı bir bağ oluşturabilmesi daha verimli sonuçlar alınması bakımından önemli görülmektedir. Katılımın sağlanmasının zorunlu olmasının bazı nedenleri mevcuttur. İlk olarak sosyal tarafların katılımı politkanın etkinliğinin başarıya ulaşması için bir anlamda tehadüt veya bağlılığı kapsamaktadır. İkinci olarak özel sektör iş verenleri ile işsizler arasında bağ kurması poltikaların başarısı kuvvetle muhtemel olmaktadır. Son olarak bu organizayonda tarafların birlikte yer alması

genç bireylerin istihdam etme olasılıklarını arttıran önlem ve desteklerin alınmasında önemli rol oynamaktadır (O'Higgins, 2004, 36).

1.9.2. Eğitim Politikaları

Genç bireylerin hayata iyi bir noktadan başlaması ve iş dünyasına güzel bir başlangıç yapmasında en önemli rol eğitim politikalarına düşmektedir. Günümüz dünyasında katma değeri yüksek ürünlerin ülkelere zenginlik kattığı ortadadır. Katma değeri yüksek ürün üretebilmek için bu değerlere sahip beyinlere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç da ancak çağın gereklerine uygun iyi analiz edilmiş ve içinde bulunduğumuz zamanın ihtiyaçlarına karşılık verebilecek eğitim ve eğitim politikaları ile meydana gelir. Bu anlamda özellikle genç bireylerin karşılaştığı en önemli problem eğitim ve öğrenim hayatından iş dünyasına geçiştir. İş gücü piyasası sürece bağlı değişime tabi bir piyasadır. Değişen piyasalara adapte olmak ve uyum sağlayabilmek, eğitim döneminden sonra iş dünyasına geçişi kolaylaştırmak için söz konusu politikaların işlevselliği önem arz eder hale gelmektedir. Bu işlevselliğin önünde bir takım engellerin varlığı belirlenmiştir. Bu engeller ise eğitime ayrılan bütçenin çok kısıtlı olması, eğitim sistemin aşırı derecede merkezi olması ve buna bağlı olarak okulların özertkliğinin olmaması ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun planlar yapılmaması ve henüz konuyla ilgili sosyal tarafların kurumsallaşamaması ve eğitim sürecinin içine dahil olamamasıdır (O'Higgins, 2004, 29). Söz konusu engeller kaldırıldığında eğitime nitelik kazandırılmaktadır. Niteliksel değişimin bir takım etkileri hem genç bireylerde hemde işgücünde meydana gelir. Eğitim sistemi işgücü becerilerini, iş dünyasına geçişi ve iş dünyasıyla etkileşimi ve genç bireylerin işgücü piyasasına girdiği yaşları ve etkiler (Crowley, Jones, Cominetti, Gulliford, 2013, 13).

Daha iyi bir eğitim ve öğretim almış bireylerin kariyer başlangıçlarına daha iyi bir pozisyonda başlama ihtimalleri yüksek olmaktadır. Ayrıca alınmış iyi bir eğitim işe geçiş sürecin de olumlu etki yapmaktadır. 2012-2016 verilerine göre küresel olarak ilk okul mezunlarının işe geçiş süreci 22.2 ay, orta okul mezunları için 14.3 ay olurken yüksek okul mezunları için 8.5 ay olmuştur (ILO, 2017, 3).

İKİNCİ BÖLÜM

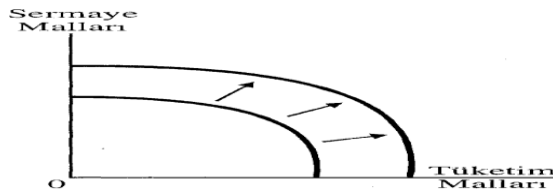
EKONOMİK BÜYÜME

Çalışmanın bu bölümünde ekonomik büyüme kavramının tanımı, ölçümü, kaynakları üzerinde durulacak sonrasında ekonomik büyüme modelleri hakkında bilgiler sunulacaktır.

2.1. EKONOMİK BÜYÜME KAVRAMI VE TANIMI

Ekonomik büyümeyi mal ve hizmet üretimindeki artış olarak ifade edebiliriz. Tanımdan yola çıkarak tanımın özünü oluşturan üretim artışının nasıl gerçekleşeceği üzerinde durmak gerekmektedir. Üretim artışı ekonomilerdeki emek, sermaye, teknoloji, toprak ve girişim gibi üretim faktörlerinin bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir. Emek faktörü ekonomilerde çalışan bireyler veya iş gören kişilerin sayısı olarak anlaşılır. Doğum ve ölümlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Günümüzdeyse önemli olan kısmı emeğin niceliğinden ziyade niteliğidir. Sermaye tanımının kapsamına ise makineler, binalar, taşıt ve teçhizat gibi araçlar girmektedir. Fiziki sermaye olarak da kabul edebileceğimiz bu araçlar uzun süre (1 yıl veya daha fazla) kamu ve özel sektöre kullanılması sermaye stogu kavramını meydana getirir. Sermaye ile ilgili bir başka kavramda bir iş yerinin ortalama sermaye donanımını ifade eden sermaye yoğunluğudur. Bu tanım aynı zamanda bir iş yerinin maliyetini de gösterir. Teknolojik gelişme ise yenileşme, AR-GE çalışmaları sonucunda aynı kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılmasıdır (Yıldırım, 2011, 1). Bu faktörleri bir araya getiren girişimcilik de diğer bir üretim faktörüdür (Dinler, 2001, 17).

Şekil 5: Ekonomik Büyüme

Kaynak: İlker Parasız.(2008). *Ekonomik Büyüme Teorileri*, 10

Üretim imkanları eğrisi bir ülkedeki mevcut üretim faktörleri ve teknoloji seviyesi hakkında bilgi verir. Bu bağlamda üretim imkanları eğrisinin sağa kayması ekonomik büyümenin gerçekleştiği anlamını içerir (Dam,2017,86). Şekil 2.1’ de üretim imkanları eğrisinin sağa kaydığı görülmektedir. Diğer bir anlamıyla böyle bir ülkede sınırlı kaynakların zaman içinde artması, kaynakların niteliğinde pozitif anlamda gelişmeler yaşanması ve teknolojik ilerlemelerin meydana gelmesi gibi nedenlerden bir veya bir kaçının olması mal ve hizmet üretimini arttırır. Sonuç olarak da ekonomik büyüme sağlanır. Dolayısıyla bir ülke de büyüme tam istihdam altında iktisadi kaynakların kullanımındaki verimliliğin artması ile veya kaynak miktarlarındaki artış yoluyla iki şekilde meydana gelir (Taban, 2018, 3).

2.2. EKONOMİK BÜYÜMENİN ÖLÇÜLMESİ

Günümüzde ekonomik büyüme farklı yöntemlerle ölçülebilmektedir. Söz konusu ölçüm için bir çok farklı etken mevcuttur. Bu ölçümlerin en çok kullanılan yöntemi milli gelir yöntemidir. Teknik olarak gayri safi milli hasıladan(GSMH) farklılık gösterse bile genel olarak milli gelirden kasıt GSMH olmaktadır (Taban, 2018, 5).

2.2.1. Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)

Bir ülke vatandaşları tarafından belli bir dönemde gerek kendi ülkelerinde gerekse diğer ülkelerde üretilen nihai mal ve hizmet miktarının değerine Gayri Safi Milli Hasıla(GSMH) denir. Tanımda belirtildiği üzere GSMH’da önemli olan üretimin yapıldığı yer değil üretim faktörlerinin kime ait olduğudur. Aşağıdaki gibi de formülize edilmektedir (Ünsal, 2007, 52).

GSMH= Gayri Safi Yurtiçi Hasıla(GSYH) + Net Dış Faktör Gelirleri.

2.2.2. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)

GSYH ise sadece yurt içinde üretilmiş nihai mal ve hizmetleri göstermektedir. GSYH’nın meydana gelmesinde başka ülke vatandaşlarının da

katkısı olabilmektedir. Dolayısıyla GSMH ile GSYH arasında yalnızca coğrafi alan olarak farklılık görülmektedir. Formülde yer alan net dış faktör gelirleri ise ülkeye giren çıkan faktör gelirleri arasındaki farkı ifade etmektedir. Günümüze ekonomik performans GSMH ile değil GSYH ile ölçülmektedir. GSYH’de üretim, harcama ve gelir yöntemleriyle üç farklı şekilde hesaplanmaktadır (Taban, 2018, 6).

2.2.2.1. Harcama Yöntemi

Bir ekonomide bir yıl içerisinde üretilen nihai mal ve hizmetler tüketiciler, hükümet veya yabancılar tarafından satın alınır. Bu şekilde üretilmiş olan nihai mal ve hizmetlere yapılan toplam harcamalarla GSYH’ ya ulaşılmaktadır. Bu yöntemin mantığı üretilen tüm mal ve hizmetlerin satın alındığı ilkesi üzerine kuruludur. Bu durumda üretilen malların toplamı ile harcanan malların toplamı eşit olacaktır (Ünsal, 2007, 44).

GSYH: Tüketim Harcamaları (C) + Yatırım Harcamaları (I) + Kamu Harcamaları (G) + Net İhracat (X-M).

2.2.2.2. Üretim Yöntemi

Bir ülkede sanayi, tarım, hizmet sektörlerinin ürettiği nihai mal ve hizmetlerin piyasa fiyatı üzerinden değerlerinin toplamıdır. Yani firmaların bir yıl içerisinde ürettiği mal ve hizmet miktarlarının piyasa fiyatı ile çarpılarak hesaplanmasıdır (Taban, 2018, 6). Bu yaklaşımla ekonomiyi meydana getiren çeşitli sektörlerdeki firmaların katma değerleri hesaplanarak ölçülür (Ünsal, 2007, 43).

2.2.2.3. Gelir Yöntemi

Bir ekonomide üretim faktörlerinin elde ettiği gelirlerin toplamından GSYH’ye ulaşılabilir. Dolayısıyla bu yöntemle üretime katılan faktörlerin elde ettiği ücretler, faizler, kârlar ve kiralara toplamıyla GSYH’ye ulaşılır. GSYH’ye nominal ve reel olarak iki farklı şekilde ölçülmektedir. Nominal GSYH’ye t dönemde üretilen malların miktarı ile t dönemdeki fiyatların çarpımının toplamı ile

ulaşılır. Yalnız fiyatların seneler itibari ile değişmesi mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla fiyatlardaki değişme GSYH'yi değiştirecektir. Daha sağlıklı bir hesap yapabilmek adına farklı dönemlerde üretilen mal ve hizmetlerin sabit bir dönemdeki fiyatlarla değerlendirmesi demek olan reel GSYH'ye ihtiyaç vardır. Yani bu yöntemle t döneminin üretim miktarı ile baz alınan yılın fiyatlarının çarpımının toplamı ile elde edilir (Taban, 2008, 7).

2.3. EKONOMİK BÜYÜMENİN KAYNAKLARI

Ekonomik büyüme üretim faktörlerine bağlı bir süreçtir. Doğal olarak ekonomik büyümenin kaynakları da üretim faktörlerinin büyümesine, artmasına etki eden etmenlere bağlıdır. Fiziksel, verimsel olarak emek faktörünün artması nüfus, eğitim, gibi kaynaklara bağlıdır. Birey sayısının artması emek miktarında artış meydana getirecektir. Bir ülkedeki toplam yaşayan birey sayısı demek olan nüfus, ülkelere göre de farklılık gösterebilen, büyümenin kaynağı olarak değerlendirilebilecek olan miktarı ve niteliğine göre büyümeye etki edebilen önemli bir etmendir. Diğer önemli bir konuda artan emek faktörünün verimliliğidir. Eğitim emek faktörünü biçimlendiren ve verimliliğine doğrudan etki eden önemli diğer bir büyüme kaynağı olarak gösterilebilir. Bunların dışında verimlilikle bağlantılı olarak AR-GE ve teknolojik gelişmeler büyümenin kaynakları olarak gösterilmektedir. Bir anlamda ekonomik büyümenin kaynağı insan ve insanın doğrudan içersinde bulunduğu süreçlerdir. O halde ekonominin kaynakları olarak nüfus, eğitim, teknolojik gelişmeler, dogal kaynaklar, fiziksel sermaye bunların dışında toplumların kurumsal ve kültürel yapısında büyümenin temel kaynaklarındandır.

2.3.1. Ekonomik Büyümenin Kaynağı Olarak Nüfus (İşgücü) Etkeni

Geçmişten günümüze kadar nüfusun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi incelenme konusu olmuştur. Literatürde konu ile yapılan çalışmalarda ortak bir değerlendirme görmek güçtür. Yapılan çalışmalar nüfusun büyüme üzerine etkisi konusunda farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Konuyla ilgili üç yaklaşım mevcuttur. Birinci yaklaşım Ordadoks veya Malthusgil yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre hızlı nüfus artışı yoksulluğa neden olmaktadır. Bu bağlamda nüfusun kontrolü ekonomik

büyüme politikası olarak önemlidir. İkinci görüş ise Malthus'un görüşüyle taban tabana zıt olan revizyonist yaklaşımdır. Yüksek büyüme hızı beşeri sermaye birikimini arttırarak ekonomik büyümeye katkı sağlar. Bu nedenle nüfusu azaltmaya yönelik politikalar ekonomik büyüme açısından gereksiz ve zararlıdır. Üçüncü yaklaşım ise geçiş teorisi yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre nüfus artışı ekonomik kötüleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Darrat ve Al-Yousif, 1999, 3).

Nüfus kavramı emek faktörüne doğrudan etki eden bir kavram olduğu için ekonomik büyüme ile olan ilişkisi günümüze kadar bir çok defa araştırılan bir konu olmuştur. Konuyla ilgili Dawson ve Tiffin (1998) 1950-1993 dönemi verileriyle Hindistan üzerine yapmış oldukları çalışmada kişi başına milli gelir ve nüfus artışı oranı arasında uzun dönemli bir ilişkinin var olmadığını tespit etmişlerdir.

Telatar ve Terzi (2010) yaptıkları çalışmalarında kişi başına gelirden yüksek öğretim mezunu ve nüfusa doğru tek yönlü pozitif ve negatif nedensellik ilişkisi bulmuşlardır. Buna göre kişi başına milli gelirdeki bir artış nüfus artış hızında yavaşlamaya yol açar. Aksu'nun (2006) çalışmasında ise Türkiye'de nüfus değişkeniyle gayri safi milli hasıla arasında karşılıklı bir nedensellik ilişkisinin tespiti mevcuttur. Elde ettiği bulgulara göre nüfus gayri safi milli hasılayı pozitif yönde etkilediği gibi gayri safi milli hasıla da nüfusu pozitif yönde etkilemektedir. Yapılan bazı çalışmalar baz alındığında geçmişten günümüze farklı teoriler ve sonuçlar ortaya atılmıştır. Nüfusun ekonomik büyüme üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu genel bir fikir birliği ile söylemek doğru olmamaktadır. En doğru yaklaşım nüfus ve büyüme ilişkisi konusunda da azalan verimler kanunun geçerli olduğu yönündedir (Taban, 2018, 34).

2.3.2. Beşeri Sermaye

Ekonomik büyümeyi sağlayan en önemli kaynaklardan birisi de işgücünün niteliğidir. İş gücüne nitelik; eğitim, bireysel beceriler ve sağlık gibi faktörlerle kazandırılır. Kendisine nitelik kazandırılan bireyler gerek toplum için gerekse bireysel olarak daha verimli olabildiği gibi aynı zamanda da geniş bir sermaye birikimini oluşturmaktadır. Dolayısıyla beşeri sermayenin oluşumunda en önemli iki etken eğitim ve sağlık olmaktadır (Taban, 2018, 40). Beşeri sermaye bireylerin

yeteneklerini geliştirmekte ve dönemin şartlarına uyum sağlamayı kolaylaştırmaktadır. Böylelikle üretim sürecine katılan bireyler çağın gereklerine karşılık verebilmektedir. Bireyler elde ettikleri yetenekleri ile diğer üretim faktörlerini de bilgi, beceri ve tecrübeleriyle daha verimli kullanabilmektedirler. Böylece bu süreç içerisinde ekonomik büyüme meydana gelmektedir. Günümüz Dünyasında bilgi, akıl, sağlık, zeka ve yetenek gibi faktörlerin bileşimi ifade eden beşeri sermaye, işgücü piyasalarına gittikçe hakim olurken fiziki sermaye, doğal kaynaklar gibi ekonomik büyüme kaynaklarından daha önemli bir noktaya yaklaşmaktadır (Eser, Gökmen, 2009, 42-45). Schultz ve Denison yaptıkları çalışmalarında bu düşüncüyü destekler bir düşünceye ulaşmışlardır(Tuna, Yumuşak, 2002, 5). Literatürde bulunan bir çok çalışmada eğitim veya sağlığın ya da beşeri sermayenin büyüme üzerinde olumlu bir etkisi olduğu yönündedir. Nitekim Aksu (2006) çalışmasında eğitim ile GSMH arasında pozitif bir nedensellik ilişkisi saptamıştır. Yalçinkaya ve Kaya (2016), 1991-2011 dönemi için düşük gelirli ,düşük-orta gelirli,yüksek-orta gelirli ve yüksek gelirli ülkeler üzerinde yaptıkları uygulamada, dört ülke grubunda sabit sermaye yatırımları , istihdam edilen işgücü ve çalışma çağındaki nüfusun eğitim seviyesinde meydana gelen artışın ekonomik büyümeyi pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca çalışmalarında eğitimin ekonomik büyüme üzerindeki uzun dönemli pozitif yönlü etkisinin, sermaye birikime ve istihdam edilen işgücüne göre daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışkan, Karabacak, Meçik (2013) çalışmalarında lise ve yükseköğretim öğrenci sayıları ile GSYH arasında pozitif bir ilişkinin varlığını tespit etmişlerdir. Eriçok ve Yılancı (2013) Eğitim harcamalarının ekonomik büyüme ile ilişkisini incelemişler ve sonuç olarak eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasında kısa dönemde %90 güven düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öztürk, Kalaycı, Korkmaz'da (2017) eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasında uzun vadeli bir ilişkinin varlığına dikkat çekmişler ve eğitim harcamalarının, enflasyon ve işsizliğe göre ekonomik büyümeyi daha fazla etilediği sonucuna ulaşmışlardır. Selim, Purtaş ve Uysal'da (2014) aynı konu üzerinde çalışmışlar ve uyguladıkları eşbütünleme analizi ile benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Çetin ve Yakısık (2014), çalışmalarında beşeri sermayeyi eğitim göstergesi olarak aldığında orta-öğretim okullaşma oranı istatistiksel olarak anlamlı ve ekonomik

büyümeyi pozitif yönde etkilediğini fakat yükseköğretim okullaşma oranının istatistiksel olarak anlamsız bulmuşlardır. Yakışık ve Çetin aynı çalışmasında beşeri sermayeyi sağlık göstergesi olarak aldığında ortalama yaşam süresini anlamlı ve ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Uçan ve Yeşilyurt'ta (2016) eğitim harcamaları ve büyüme ilişkisini incelemişler ve sonuç olarak fiziksel sermayenin ekonomik büyüme için tek başına yeterli olmadığını insana yapılan yatırımın ekonomiye katısının daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Çakmak ve Gümüş'de (2005) benzer bir sonuca ulaşarak Türkiye'de beşeri sermaye ile ekonomik büyüme arasında uzun dönem pozitif bir ilişkinin varlığını ifade etmişlerdir.

2.3.3. Teknoloji

Bugünün ekonomilerinde büyümenin en önemli kaynaklarından biri teknolojidir. Teknoloji yenilik yaratma sürecidir. Yenilikler iki şekilde meydana gelmektedir. Birinci AR-GE faaliyetleri, ikincisi ise teknoloji transferidir. Kazanılan yenilikler ülke ve firmalara rekabet avantajı sağladığı gibi ekonomik büyümelerine de katkı sağlamakta ve hayatı da kolaylaştıran başlıca etken olmaktadır (Korkmaz, 2010, 321). Teknolojik gelişmelerin meydana gelmesinde sorgulayarak düşünme, merak duygusu, araştırma geliştirme faaliyetleri, nihayetinde bilgiye ulaşma süreçleri yer almaktadır. Bu süreç bir anlamda bir düşünceyi veya fikri merak duygusu ve araştırma geliştirme eylemleri ile işleme sürecidir. Dolayısıyla teknoloji fikirlere nitelik kazandırma sürecinin neticesidir. Bu işleyişin sonunda nitelikli bir fikrin katma değeri yüksek olmakta ve verimliliğin artmasına dolayısıyla elde edilen çıktı miktarının da artmasına sebebiyet vermektedir. Yeniliklerin kalkınma sürecine etkisi konusu Schumpeter ile ekonomik kalkınma kuramlarında yerini almıştır. Marx'da yeniliklerin kapitalist sistemde rekabetçi üstünlüğün başında yer aldığını ve kalkınmada etkili bir faktör olduğunu ifade etmiştir. 1980'li zamanlarda neo-klasik akım teknolojiyi ekonomik büyümeyi dışsal olarak belirleyen bir etken olarak görürken sonraki yıllarda Romer ve Lucas teknolojiyi içsel bir parametre olarak değerlendirmişlerdir (Taban, 2018, 38). Üretim faktörü olarak teknoloji 20.yy

ortalarından sonra emek ve sermaye faktörlerinin yanında yerini almıştır (Malatyalı, 2016, 63).

Tablo-12 Bazı Ülkelerdeki AR-GE Harcamalarının Milli Gelirdeki Yüzdesi ve Kişi Başına Düşen Yıllık Milli Gelir Miktarı.

Ülke	2000	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avusturya										
AR-GE'nin M.G %	1,9	2,6	2,7	2,7	2,9	3	3,1	3,2	3,2	3
Kişi başı M.G(bin \$)	24564	47963	46858	51374	48567	50716	51717	44176	45103	47380
Belçika										
AR-GE'nin M.G %	1,9	1,9	2	2,1	2,3	2,3	2,4	2,5	2,6	2,6
Kişi başı M.G(bin \$)	23207	44880	44380	47743	44826	46680	47355	40441	41449	43507
Brezilya										
AR-GE'nin M.G %	1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	
Kişi başı M.G(bin \$)	3749	8597	11286	13245	12370	12300	12112	8814	8712	9880
Kanada										
AR-GE'nin M.G %	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Kişi başı M.G(bin \$)	24190	40773	47450	52101	52542	52504	50835	43495	42495	45069
Çekya										
AR-GE'nin M.G %	1,1	1,3	1,3	1,6	1,6	1,8	2	1,9	1,7	1,8
Kişi başı M.G(bin \$)	6011	19741	19808	21717	19729	19916	19744	17715	18463	20379
Çin										
AR-GE'nin M.G %	0,9	1,7	1,7	1,8	1,9	2	2	2,1	2,1	2,1
Kişi başı M.G(bin \$)	959	3852	4550	5618	6316	7050	7651	8030	8078	8759
Danimarka										
AR-GE'nin M.G %		3,1	2,9	2,9	3	3	2,9	3,1	3,2	3,1
Kişi başı M.G(bin \$)	30751	58163	58041	61753	58507	61191	62548	53254	54467	57218
Finlandiya										
AR-GE'nin M.G %	3,2	3,7	3,7	3,6	3,4	3,3	3,2	2,9	2,7	2,8
Kişi başı M.G(bin \$)	24253	47107	46202	50790	47415	49638	49914	42494	43493	45809
Fransa										
AR-GE'nin M.G %	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,2	2,2	
Kişi başı M.G(bin \$)	22364	41575	40638	43790	40874	42592	43008	36613	36962	38679
Almanya										
AR-GE'nin M.G %	2,4	2,7	2,7	2,8	2,9	2,8	2,9	2,9	2,9	3
Kişi başı M.G(bin \$)	23718	41732	41785	46810	44065	46530	48142	41394	42443	44681
Japonya										
AR-GE'nin M.G %	2,9	3,2	3,1	3,2	3,2	3,3	3,4	3,3	3,1	3,2

Kişi başı M.G(bin \$)	38532	40855	40507	48167	48603	40454	38109	34524	38794	38331
Portekiz										
AR-GE'nin M.G %	0,7	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3	1,2	1,3	1,3
Kişi başı M.G(bin \$)	11502	23063	22538	23196	20577	21618	22077	19252	19977	21291
İspanya										
AR-GE'nin M.G %	0,9	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2
Kişi başı M.G(bin \$)	14676	32334	30736	31835	28563	29211	29623	2817	26622	28208
Türkiye										
AR-GE'nin M.G %	0,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	1
Kişi başı M.G(bin \$)	4316	9038	10672	11335	11707	12519	12095	10948	10820	10499

Kaynak: Dünya bankası veri tabanından derlenmiştir. web: <https://data.worldbank.org>, 2019

Tablo-12' deki kişi başına düşen milli gelir rakamlarının oluşmasında tabiki diğer üretim faktörlerinin de etkisi mevcuttur. Dikkati çeken nokta her ülkede AR-GE çalışmalarına milli gelirden ayrılan miktarın artış yaşanması ve devamında gelen yeni yıl milli gelir miktarlarında istisnai yılların haricinde artış görülmesidir. Özellikle 2015 yılında Avrupa ülkelerinde milli gelirde düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün nedeni farklı bir çalışmanın konusu olabileceği gibi AR-GE yatırımları ile ilgili olmadığı yönündedir. Tablodaki rakamlar yıllar itibari ile incelendiğinde AR-GE çalışmaları ile milli gelir arasında bir ilişki var görünmektedir. Nitekim yapılan bir çok çalışmada teknoloji ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığına dikkat çekilmiştir. Falk (2007), Zachraiadis (2004) Malatyalı (2016), Çetin, Yakısık (2014), Korkmaz (2010), çalışmalarında teknoloji ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki veya uzun dönemde birbirlerini etkiledikleri sonuçlarını bulmuşlardır.

2.3.4. Doğal Kaynaklar ve Coğrafya

Bir ülkenin ekonomik büyümesini etkileyen önemli faktörlerden birisi de doğal kaynaklardır. Doğal kaynaklar önemli olsada ekonomik büyüme için tek başına yeterli değildir. Nitekim doğal kaynaklar açısından zengin olan kimi ülkelerde kişi başına düşen milli gelir miktarları yüksek olmakla beraber doğal kaynak açısından fakir bulunan Japonya, İsviçre gibi ülkeler de zengin ve gelişmiş ülkeler arasında gösterilmektedir. Petrol zengini Venezüella veya Arjantin, Bolivya gibi zengin doğal kaynaklara sahip ülkeler için bu durum tam tersi olarak ortaya

çıkmaktadır. Dolayısıyla bir ülkenin zengin petrol rezervlerine veya stratejik önemi olan bazı önemli maden yataklarına sahip olması o ülkede kişi başına gelirin daha yüksek olacağını garanti etmemektedir (Gürak, 2016, 38; Ünsal, 2007, 288).

Bir ülkenin sahip olduğu coğrafi koşullar da ülkenin hasılasına etki etmektedir. Farklılık gösteren iklim koşulları ülkelerin ekonomik faaliyetlerini belirleyen etkenlerdendir. Nitekim iklim koşulları ülkelerin tarım ekonomisine yön vermektedir. Tarım alanlarının elverişli olması, donlu gün sayılarının uzun veya kısalığı, güneşli gün sayısı gibi daha başka bir çok faktör coğrafi şartlarla ilgili olmaktadır. Yenilenebilir enerji bağlamında da bir ülkenin konumu önemli olmaktadır. Bulutlu gün sayısının fazla olduğu ülkelerle güneşli gün sayısının fazla olduğu ülkelerde güneş enerjisinin verimliliği ve üretilen enerji miktarı da farklılık göstermektedir. Coğrafyanın önemli olduğu bir diğer konuda dış ticaret avantajıdır. Önemli ticaret merkezlerine yakın olmak, denize kıyısı olmak veya olmamak gibi jeopolitik mevkiele de ekonomik büyüme üzerinde coğrafi avantaj bağlamında etkilidir (Ünsal, 2007, 287).

2.3.5. Fiziksel Sermaye

Üretime katkısı olan her türlü teçhizat, araç ve gereçler fiziksel sermayeyi oluşturmaktadır. Üretim sürecinde emek faktörü ile birlikte kullanılan fiziksel sermaye ekonomik büyümeye katkı sağlayan temel kaynaklardandır. İş gücünün üretkenliği kullanılan makine ve teçhizatların varlığına bağlıdır. Yetersiz sermaye birikimi ülkelerin ekonomik büyümelerini yavaşlatmakta ve geri kalmalarına neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler düşük gelire, düşük tasarrufa ve düşük yatırımlara sahiptir. Gelişmiş ülkeler sınıfına katılmak için sermaye yatırımlarının artırılması dolayısıyla gelirin önemli bir kısmını yatırımlara ayırıp tüketimi azaltması ekonomilerin büyümesinde önemli olmaktadır (Taban, 2018, 35).

2.3.6. Kurumsal ve Kültürel Yapı

Kurum, bir ülkenin kültürünü, dinsel inanç ve davranışlarını, gelenek ve göreneklerini, politik ortamını düzenleyen insan ve insan toplulukları arasındaki

ilişkiler ve kurallar bütünüdür (Taban, 2018, 41). Kurumsal yapı ülkeden ülkeye farklılık gösterir ve zaman içinde fark edilmeyecek kadar yavaş bir değişime tabi olur. Değişim süreci ve yönüde ülkelere göre farklılık gösterir. Bazı ülkelerde değişimler iyi bir yöne ve hızlı bir şekilde gerçekleşir, kimi ülkelerde bu değişim daha yavaş, aksak olur. Kurumların hızla ve iyi bir yönde doğru değişmesi toplum tarafından kabul görmesi söz konusu ülkelerde gelişme ve kalıkmayı hızlandırır (İnal, 2013, 149).

Kurumların bireylerin çalışmalarının sonuçlarından faydalanma, sahip olduğu hakları tanımlama ve bunları teminat altına alma gibi özellikleri vardır. Kurumlar bu özelliği ile mülkiyet haklarını güvence altına almaktadır. Yakın tarihte kurumsal yapının ekonomik büyüme üzerindeki en somut örnekleri Kuzey ve Güney Kore’de veya Doğu ve Batı Almanyada görülür. Aynı coğrafya ve kültüre sahip bu ülkelerin kurumsal işleyişler arasındaki fark nedeni ile gelişmişliklerinde ciddi farklar ortaya çıkmıştır (Ünsal, 2007, 292). Rusya ve Ukrayna’da iyi yetişmiş işgücüne sahip olduğu halde kurumsal alt yapı eksiklikleri nedeniyle yeterli büyüme hedeflerine ulaşamamaktadır (Günay, 216, 37). Mülkiyet haklarını koruyan kurumların dışında da ekonomik büyümeyi sağlayan iyi kurumlar vardır. Hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı, rüşvet ve yolsuzluğun önlenmesi, demokrasi ve demokrasi kültürü, liyakat kurumu da ekonomik büyümeye etki eden önemli kurumlardır. Sonuç olarak hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığını sağlayamayan, özgürlükçü ve demokratik bir toplum yaratamayan ve etik değerleri benimsemeyen, rüşvet ve yolsuzluğun yaygınlaştığı, adaletsizce önemli makamlara atanmaların yaşandığı toplumlarda ekonomik büyüme ve kalkınmanın gerçekleşmesi hayalden ibaret olmaktadır (İnal, 2013, 153-167).

Kültür bir toplumu diğerlerinden farklılaştıran inanç, davranış ve değerler bütünüdür. Değişimlere, yeni fikirlere açık olan ve bu kültürü içerisinde benimseyen toplumlarda, ekonomik gelişme ve toplumsal olarak kalkınma daha hızlı gerçekleşmektedir. Tarihsel süreç içerisinde Avrupa toplumunun yeni düşüncelere ve değişimlere açık olması, eleştirel bir kültür geliştirmesi Avrupanın gelişiminde önemli bir etken olmuştur. Bu bağlamda Avraupalıların Çin’den veya dünyanın başka ülkelerinden aldığı dönemin icatlarına hızlı adaptasyonu ve değişimi benimseyen kültürü tarihsel bir örnek olmaktadır (Ünsal, 2007, 288). Bu perspektifte

verilecek önemli bir örnekte matba icadının Osmanlı devletine gelişi ve gelişimidir. 1727 yılında Osmanlıya matbaa Avrupadan yüzyıllar sonra gelebilmiştir. Kurulan matbaada din dışındaki eserlerin basımına izin verilmiştir. 15 yıl sonrasında matbaanın faaliyeti durmak zorunda kalmıştır. 40 yıl sonrasında tekrar faaliyete geçse de matbaanın uzun bir süre basım işlerine ara vermesinin nedeni halkın okuma yazma bilmemesi ve din dışındaki farklı eserlere ilgi duymaması olmuştur (İnalçık, 2019, 225). Verilen bu tarihsel somut örnekler toplumların kültürel yapısının toplumların gelişme üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu göstermektedir.

2.4. EKONOMİK BÜYÜMENİN TÜRLERİ

Ekonomilerde farklı büyüme türlerine rastlamak mümkündür. Büyüme türlerini şöyle ifade edebiliriz: Spontane büyüme, üretim faktörlerinin kendiliğinden harekete geçmesiyle sağlanan büyümedir. Planlı büyüme: Kaynakların belirli bir plan dahilinde kullanılarak sağlanan büyüme türüdür. Bir ülke kendi öz kaynaklarıyla büyüyorsa bu büyüme türü de kapalı büyüme olarak ifade edilir. Açık büyüme ise serbest piyasa ekonomilerini benimseyen uluslararası üretim faktörlerinin kullanılması ile ortaya çıkmaktadır. Bir ülke de GSYİH'nin artış hızı ile nüfus artış hızının eşit olduğu durumda gerçekleşen büyüme türü ise durgun büyümedir. Hızı gittikçe artan büyüme türü üstel büyüme türünü tanımlamaktadır. Dengeli büyüme türü ise sektörlerarası karşılıklı bağımlılığa dayalı büyüme türüken dengesiz büyüme de tam tersi durumu ifade eden büyüme türüdür. Bu büyüme türlerine ek olarak istenmeyen büyüme türleride mevcuttur. Bunları şöyle ifade edebiliriz: İşsiz büyüme: İstihdam yaratamayan büyüme türüdür. Bir diğeri acımasız büyümedir. Acımasız büyüme de gelir dağılımındaki adaletsizliği arttıran büyüme türüdür. Demokratikleşmenin sağlanamadığı büyüme türüyse sessiz büyüme olarak tanımlanmaktadır. Bu büyüme türlerinin haricinde büyüme sürecinde örf ve adetlerde yozlaşmalar yaşanıyorsa bu ekonominin köksüz büyüdüğü kabul edilir. Ayrıca gelecek nesillere bırakılacak doğal unsurların yok edilerek sağlanan büyüme türü de geleceksiz büyüme türüdür (Taban, 2018, 24).

2.5 EKONOMİK BÜYÜME MODELLERİ

2.5.1. Klasik Büyüme Modeli

Klasik büyüme modelleri 18. yüzyılda genel hatlarıyla Adam Smith, Malthus ve Ricardo'nun görüş ve varsayımlarıyla oluşturulmuş bir ekoldür. Adam Smith, Malthus ve Ricardonun görüş ve varsayımlarına bu kısımda değinilecektir.

2.5.1.1. Adam Smith'in Görüşleri

Klasik ekolde ekonomik büyüme üzerinde ilk teorik çalışmayı yapan ve iktisat biliminin kurucu olarak kabul edilen Adam Smith'tir. Smith 1776 yılında Ulusların Zenginliğinin Doğası ve Nedenleri Üzerinde Bir Deneme adlı eseriyle iktisadi büyüme hakkındaki görüşlerini yayımlamıştır. Smith bu eserinde ulusların zenginliğini sermaye birikimine ve işbölüme bağlamaktadır. Ona göre işbölümünden önce sermaye birikimine ihtiyaç vardır. Birikimli sermaye ile işbölümü yapılabilecek böylece iş gücünün verimliliği artacaktır (Gürak, 2016, 56). Smith'e göre işbölümü firmalar arası ve firmalar içi işbölümünü kapsamaktadır. İşbölümü arttıkça emeğin verimliliği de, üretimi de artar. Ona göre bunun üç nedeni vardır. Her işçinin sadece o iş üzerindeki çalışmaları çalıştığı işteki becerisini arttırır. Böylece zamanla yapabileceği iş miktarı artar. İkinci nedense, bir işten diğerine geçerken kaybedilen zamandan tasarruf edilerek bu sürenin üretim sürecinde kullanılmasıdır. Üçüncü neden olarak Smith, işçiler yapılan işbölümü ile zaman içerisinde makine ve araçların geliştirilmesini sağlar ve bunu üretim sürecinde uygular (Ünsal, 2007, 40). Smith'e göre kişisel çıkarlar mübadele etme eğilimine neden olmaktadır. Mübadele etmekse işbölümünü ortaya çıkarmakta ve milletleri zengileşmektedir. Ona göre, Piyasa ölçeği işbölümünün miktarını belirleyen etkidir. Smith, piyasa ölçeğini de ulaşım olanakları ve paranın mübadele aracı olarak kullanılmasıyla açıklamıştır. Smith yatırımların tasarruflarla yapılacağını tüketimle tasarruf arasındaki dağılımınsa sermaye sahibinin kar arzusuna bağlı olacağını ileri sürmüştür (Taban, 2018, 54-59). Adam Smith'e göre bireyler kendi çıkarlarını gözetirken toplumun da çıkarlarını gözetirler. Böylece görünmeyen bir el tarafından toplumların çıkarları en üst

seviyede şekillenir. Bu bağlamda hükümetlere düşen görev bu sisteme müdahale etmemektir (Ünsal, 2007,48).

2.5.1.2. Thomas R. Maltus'un Görüşleri

Maltus 1798 yılında yayınladığı “ Nüfus İlkesi Üzerinden Bir Değerlendirme” adlı eserinde ünlü nüfus teorisi teorisi ile iktisat tarihinde yerini almıştır. Bu teoriye göre nüfus denetlenmediğinde geometrik (1,2,4,8,16,32..) olarak artarken besin olanakları yalnızca aritmetik(1,2,3,4,5,6...) olarak artar. Maltus'un gıda ve nüfus artışları konusundaki açıklamaları tarım alanında azalan verimler kanunun geçerli olduğunu açıklamaktadır. Malthus teorisinde reel çıktının toprak ve işgücü kullanılarak üretildiğini belirtmiştir. Ona göre reel çıktıyı asıl belirleyen işgücü miktarı yani nüfustur çünkü toprak miktarı zaten değişiklik gösteremeyen bir faktördür. Teorisinde üretim emek girdisine göre azalan verimlere tabidir. Dolayısıyla nüfusun belirli bir oranda artışı çıktı düzeyini daha az bir seviyede arttırır (Taban, 2018, 59). Sonuç itibariyle nüfusun artışı emek arzını arttırdığı için ücretlerin düşmesine neden olmaktadır. Ücretlerin asgari geçim düzeyinin altına düşmesiyle sefaletler ve hastalıklar artış gösterir, emek arzı düşer dolayısıyla ücretler yeniden yükselmeye başlar (Güneş, 2009, 134). Maltus teorisinin bir diğer önermesi gelir dağılımı ile ilgilidir. Malthus'a göre hükümet gelir adaletsizliğini gidermek için toprak sahiplerinden işçilere kaynak aktardığında işçiler daha iyi beslenir ve sağlık koşulları daha iyi olur. Bu durum işçilerin yaşam süresnin uzatır ve ölüm oranlarını azaltır. Böylece fert başına hasıla düşerken fakirlikte artış görülür. Bu nedenlerle Malthus İngiltere'de çıkarılan Fakirlik Kanunu'na da karşı çıkmıştır. Maltus teknolojik ilerlemenin kişi başına çıktı ve ortalama yaşam standartı üzerinde de olumlu bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir (Ünsal, 2007, 58).

2.5.1.3. David Ricardo'nun Görüşleri

Klasik büyüme modeline en önemli katkısı Ricardo yapmıştır. Aslında Ricardo'nun amacı büyüme sorununu incelemenin dışında, uzun dönemde üretim faktörlerinin gelirden alacağı payları göstermeye çalışmaktır (Kaynak, 2015, 25). Ricardo'nun iktisadi büyüme teorisinin temel varsayımları şunlardır;

1. Sermaye ve emek olmak üzere iki üretim faktörü vardır.
2. Tam istihdam ve tam rekabet şartları geçerlidir.
3. Say kanunu geçerlidir.
4. Sanayide artan verimler yasası geçerlidir.
5. Tarım da sektöründe azalan verimler yasası geçerlidir (Gürak, 2016, 62).
6. Sermaye birikimini uyaran kar güdüsüdür. Başlangıçta karlar yüksek olduğu için tasarruf ve sermaye birikimi fazladır.
7. Maltuhus'un nüfus teorisi geçerlidir. Buna göre ücretler kısa dönemde işgücü arz ve talebine göre değişse de uzun dönemde sabit kalma eğilimindedir (Kaynak, 2015, 26).

Ricardo' ya göre işçiler, girişimci-sermayedarlar ve toprak sahipleri üretim sürecine katılan faktörlerdir. İşçiler geçimlerini ücretlerle sağlamaktadırlar. Ücret düzeyleri doğal ücret düzeyine yaklaşma eğilimindedir. Girişimciler ise kar elde etme güdüsüyle yatırım yapan kesimi oluşturmaktadır. Ekonomide tasarruf yapan tek kesim Ricardo'ya göre girişimcilerdir. Toprak sahiplerinin geliriye ranttır. Rantı oluşturan etkense azalan verimler yasasıdır. Ricardo' ya göre nüfusun artması daha verimsiz topraklarda tarım yapılmasına neden olmaktadır. Tam rekabet koşulları altında fiyatlar verimsiz topraklara göre belirlendiği için verimli toprak sahipleri rant geliri elde ederler. Rant Ricardo' ya göre hak edilmeyen bir gelirdir. Ona göre rant artan nüfusun ihtiyaçlarına göre üretim yapıldığı takdirde oluşmayacaktır (Taban, 2018, 67).

Klasik ekolde ekonomik büyümenin kaynağı yatırım ve tasarruflardır. Ekonomiyi durgunluğa götüren etkense işçi ücretlerindeki artışlar olarak görülmüştür. Çünkü onlara göre işçi ücretleri tasarruf ve yatırımları azaltmakta dolayısıyla büyümeye engel olmaktadır. İşçi ücretlerindeki artışların sebebiyse tarım sektöründeki artan maliyetlerin reel ücret düzeyini arttırması olarak görülmüştür. Ricardo durgunluktan çıkabilmeyi iki yönteme bağlamıştır. Birincisi işgücü verimliliği sabitken ücretlerin düşürülmesi, ikincisi ücretler sabitken işgücü verimliliği artırılmasıdır (Kaynak, 2015, 33-36).

2.5.2. Marxist Ekonomik Büyüme Modeli

Marx'ın ekonomik yapıları incelemesindeki amacı toplumların anatomisini ifade edebilmektir. Marx feodal yapının son bulmasıyla ortaya çıkan kapitalist sistemin de bir gün son bulacağına inanan bir teorisyendir. Yaklaşımında onu ilgilendiren asıl konu emek ve sermaye arasındaki ilişkilerdir. Ona göre kapitalist düzende sermaye sahiplerinin devamlı sermaye birimine ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçsa ancak artı değer yaratmaya bağlıdır (Kaynak, 2015, 44). Artı değer yaratılma süreci tam olarak kapitalistin emek faktörünü belirli bir süre için kiralamasıyla başlayan bir evredir. Bu noktada kapitalist satın aldığı metanın kullanım hakkına sahip olur. Kapitalist kiraladığı meta üzerinden hak ettiğinden fazla bir değer elde eder. İşgücü ise kendi değerine eş bir değerden fazlasını üreterek fazla değeri kapitaliste kazandırır ve böylece artık değer yaratılmış olur. Bu sürecin içerisinde kapitalist çalıştırmak için kiraladığı işgücüne başta ödediği emek değeri üzerinden fazlasını elde etmiş olur (Marx, 2006, 50).

Marx'a göre büyüme hızını etkileyen üç oran vardır.

1. Artık Değer Oranı (a), işgücünün yarattığı artı değer (S) ile harcanan değişken sermaye (V) arasındaki orandır:

$$a=S/V \quad (1)$$

2. Kar Oranı (K), artı değer toplam sermaye (Değişken sermaye (V), sabit sermaye (C) oranıdır.

$$K=S/V+C \quad (2)$$

3. Sermayenin Organik Bileşimi (b), Bu oran makineleşme derecesini ifade eden sabit sermayenin değişir sermayeye oranıdır.

$$b=C/V \quad (3)$$

Marx'a göre sabit sermaye malları arttıkça işgücü masraflarının toplam maliyetteki payı düşecektir. Böylece değişken maliyetin temsili olan ücretler önemsiz hale gelecektir. Ona göre, sermayenin organik bileşimi arttıkça kar oranı düşerken artı değer oranı arttıkça kar oranı da artmaktadır. Kar oranlarındaki azalış kapitalistler arasındaki rekabeti arttıracak ve küçük boy işletmeler piyasadan silinecektir. Sonuç olarak kapitalin yayılma alanı daralacak ve bir elde toplanmasına kadar devam

edecektir. Süreç içerisinde işsizlik artacak, talep yetersizliği ortaya çıkacaktır. Devamıysa sistemin çöküşle sonuçlanacaktır (Taban, 2018, 74-78). Gerçekte böyle bir durumla karşılaşılmamaktadır. Yani sabit sermaye masrafları artmasına rağmen kar oranları azalmamakta ve uzun dönemde de ekonomik büyümede durgunluk yaşanmamaktadır. Marx'ın teknoloji faktörünü büyüme aracı olarak görmemesi ve onu sömürü aracı olarak değerlendirmesi yanlış bir çıkarıma ulaşmasına neden olmuştur (Gürak, 2016, 64).

2.5.3. Harrod – Dommar Büyüme Modeli

Roy F.Harrod'un 1939 yılında 'Dinamik Teori Üzerine Bir Deneme' adlı makalesinin hareket noktası Keynes'in Genel Teoride sermaye birikimini tamamen ihmal eden statik bir analiz geliştirmiş olmasıdır. Harrod teorisinde toplam talebin yanı sıra sermaye birikiminin yatırımlar üzerindeki etkisini de hesaba katmak koşuluyla, piyasada büyüyen bir ekonominin otomatik olarak tam istihdamı sağlayıp sağlamadığını araştırmıştır. Modele benzer katkılar İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerikalı iktisatçı Evsey D. Domar'dan gelmiştir (Ünsal, 2007, 83). İki model özünde aynı olsada arasında şöyle farklılıklar vardır;

- Domar sermaye stoğu ile bu sermaye stoğunun üretim miktarı arasında teknik içerikli bir ilişki olduğunu varsayar.
- Harrod ise yatırımlar ile toplam talep arasındaki uyumu inceler. Uyumu sermaye stoğundaki değişimler ile açıklar (Yıldırım, 2011, 22).

Modelin temel varsayımları şöyledir;

Üretim ve tüketimde tek ve aynı ürün vardır.

Emek(L)ve sermaye(K) olmak üzere iki üretim faktörü vardır.

Büyüme tasarrufların fonksiyonudur $g=f(S_y)$

Teknolojik yenilik ve nitelikli emekçi yoktur (Gürak, 2016, 71).

Sermaye stoğundaki (K) artış net yatırımlara (I) eşittir. $K=I$

Modelde zaman içerikli gecikmeler yoktur.

Tasarruf fonksiyonu $S=s.Y$, s = marjinal tasarruf oranı olarak yazılır.

Leontief üretim fonksiyonu kullanılmıştır (Yıldırım, 2011, 23).

Harrod'a göre, bir ekonomide dengeli büyümenin gerçekleşmesi için planlanan yatırım ve planlanan tasarruf eşitliği sağlanmak zorundadır. Ona göre kapitalistler piyasa sinyalleri ile yönlendirilmektedir. Alınan piyasa sinyalleri doğru çalışmadığında yanlış bekleyişler meydana gelir ve sonrasında yanlış yatırım planlaması ortaya çıkar. Dolayısıyla bekleyişlerin devamlı gerçekleşmemesi yatırım tasarruf eşitliğini sağlayamaz ve kapitalist ekonomilerde denge büyüme oranında enflasyonist ve deflasyonist baskılar ortaya çıkar (Kaynak, 2015, 101).

Harrod modelinde, üç büyüme hızından söz etmiştir. Birincisi fiili büyüme hızı; ekonomide dönem sonu çıktı oranını gösteren büyüme hızıdır. İkincisi planlanan yatırım ve tasarrufların eşitliğini veren gerekli büyüme hızıdır. Son olarak nüfus artışı ve teknolojik gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan doğal büyüme hızıdır (Taban, 2018, 99-103). Yukardaki büyüme hızları arasındaki farklar bazı sonuçları ortaya çıkarır. Gerçekleşen büyüme (fiili büyüme) gerçekleşmesi gereken büyümeden fazla olduğunda enflasyonist baskılar ortaya çıkar. Tam tersi durumda gerçekleşmesi gereken büyümenin gerçekleşen büyümeden fazla olması sistemde durgunluğun ortaya çıkmasına neden olur (İnal, 2013, 44). Son olarak fiili büyüme hızı gerekli büyüme hızına eşit olduğunda ortaya çıkan denge durumudur. Denge durumuyla planlanan yatırım ve tasarruflar beklentiler doğrultusunda gerçekleşmiştir (Kaynak, 2015, 104).

Domar modelinin de benzer varsayımları vardır. Modelde ekonomide gecikmelerin yaşanmadığı, kamu harcamalarının olmadığı, ekonomilerin dışa kapalı olduğu ve tam istihdam denge seviyesinde bulunduğu kabul edilmiştir (Taban, 2018, 105). Ona göre, bugün tam istihdama ulaşmak için bugünün tasarrufları dünün tasarruflarından fazla olmalıdır. Bunun anlamı bugünün yatırımları dünün tasarruflarını aşacak düzeydedir demektir. Sonuçta yeni yatırımları yeni olanakların ortaya çıkmasına neden olur. Böylece üretim kapasitesi artar süreç yeni talep artışlarının üretim kapasitesini karşılayamayacağı düzeye kadar devam eder. Domar'da Harrod gibi modelinde planlanmış yatırımların planlanmış tasarruflara eşit olduğunu kabul eder. Domar'a göre yatırımların kapasite ve gelir olmak üzere iki etkisi vardır (Kaynak, 2015, 115). İktisadi denge Domar'ın modelinde talep tarafında

net yatırımların yarattığı gelir etkisi ile arz tarafında oluşan kapasitenin yarattığı kapasite etkisinin eşitliğinde oluşur (Yıldırım, 2011, 25).

2.5.4. Neoklasik Büyüme Modeli

2.5.4.1. Solow Modeli

Neoklasik büyüme modeline en önemli katkısı Robert M.Solow 1956 yılında yazdığı ‘ A Contribution to the Theory of Economic Growth’ ve 1957 yılında yazdığı ‘Technical Change And The Aggregate Production Function’ adlı iki çalışma ile yapmıştır (İnal, 2013, 47). Solow modelini dört değişkenle oluşturmuştur. Gelir (Q), sermaye (K), emek (L) ve t zamanda işgücü veya diğer teknik değişimleri ifade eden $A(t)$ ’dir. Solow üretim fonksiyonu aşağıdaki gibidir (Solow, 1957, 312).

$$Q = A(t)f(K,L) \quad (4)$$

Neoklasik yaklaşıma göre, diğer girdiler sabit olmak koşuluyla, bir girdinin kullanımı arttıkça getirisi azalarak artar. Azalan marjinal getiri olarak ifade edilen bu önerme neoklasik yaklaşımın temel önermesidir. Doğal olarak üretim fonksiyonunda da yer almaktadır. Solow’un üretim fonksiyonunun bir varsayımı da girdi miktarındaki değişim oranı ile çıktı miktarındaki değişim oranının aynı olduğu ölçeğe göre sabit getiridir. Solow modelinin diğer varsayımlarıysa şöyledir (İnal, 2013, 48).

- Ekonomi dışı kapalıdır, tek firma ve homojen mal söz konusudur,
- Tam rekabet piyasası şartları, azalan verimler yasası geçerlidir fiyatlar piyada esnektir,
- Modelde teknolojik değişimler dışsaldır,
- Reel milli gelir emek ve sermaye ile üretilir,
- Cobb-Douglas üretim fonksiyonu kullanılır,
- Milli gelirin bir kısmı ile tasarruf edilir geri kalan kısmı tüketilir,
- Yatırımlarla tasarruflar eşittir,
- Nüfus artışı dışsaldır (Yıldırım, 2011, 47).

Solow modelinin iktisadi büyüme konusunda üç öngörüsü vardır. Tasarruf-yatırım haddindeki farklılıklar ülkeler arası gelir farklılıklarına neden olmaktadır. Gelir farklılığına neden olan diğer bir etkense nüfus artışındaki farklılıklardır. Nüfus arttıkça işçi başına durağan durum işçi başına sermaye azalır ve dolayısıyla durağan durum işçi başına gelir düzeyi ortaya çıkar. Solow'un üçüncü öngörüsüyse sermaye birikiminin büyümedeki etkisiyle ilgilidir. Solow bu noktada büyümenin nedenini sermaye birikimi olarak görmez. Çünkü ona göre bir ekonomide tasarruflar ve dolayısıyla yatırımlar artınca ekonomi işçi başına çıktının sabit olduğu durağan duruma yönelir (Ünsal, 2007, 147). Neoklasik büyüme modelinde tasarrufların (yatırımlar) uzun dönemde büyüme oranına etkisi yoktur. Tasarruflardaki artış büyümede kısa dönemli bir yükselişi ortaya çıkarır. Çünkü neoklasik modelde sermaye azalan getiriler ve tasarruf oranının sabit olması varsayımları tasarrufların uzun dönemde etkin olmamasına neden olmaktadır. Solow'un modeli büyüme faktör girdilerinin aynı oranda büyümesi nedeniyle dengededir. Modelin varsayımları arasında yer alan azalan getiriler yasası emek ve sermaye faktörünü devamlı dengeye yöneltmektedir. Bu noktada Solow'un modeli aynı zamanda varsayımlar ışığında kararlı bir model olarak ifade edilir (Kaynak, 2015, 157-158). Solow bu konuda Harrod ile aynı görüşte olmamıştır. Çünkü ona göre ölçeğe göre sabit verimlilik gösteren bir ekonomi durağan büyüme dengesine gelir ve bu denge ona göre kararsız olmamaktadır (İnal, 2013, 54). Solow'a göre bir ekonomi durağan durumda değilse bile belirli bir hızda büyüyüp veya küçülerek durağan duruma yönelir. Durağan duruma yakınsama denilen bu dinamiğin iki öngörüsü vardır. Solow'a göre aynı durağan duruma sahip ülkelerden fakir olan ülkeler zengin olan ülkelere daha hızlı büyüyerek onlarla aynı seviyeye gelir. Diğer öngörüye bir ülke kendi durağan durumundan ne kadar gerideyse büyüme hızı o kadar yüksek olurken kendi durağan durumundan ne kadar ilerideyse negatif büyüme hızı aynı şekilde o kadar büyük olur (Ünsal, 2007, 160).

Solow'un temel amacı uzun dönemde büyümeyi belirleyen faktörün teknolojik gelişmeler olduğun ispat etmektir (Yeldan, 2011, 111). Solow modelinde teknolojik ilerlemeyi dışsal olarak varsaymıştır. Modelinde teknolojik ilerlemenin nasıl olduğunu ifade eden bir açıklama yoktur. Teknoloji işgücünün etkinliğini arttıran faktör olarak kabul edilir (Ünsal, 2007, 192). Solow geleneksel modellerin

dışına çıkarak uzun dönemde büyümenin sermaye ve emek faktöründeki artıştan değil “ Solow Artığı” olarak bilinen teknolojik ilerlemeyle ilgili olduğunu ifade eder (Gürak, 2016, 79). Kendisi bu konuda yaptığı çalışmasıyla teknolojik ilerlemenin büyüme üzerindeki etkisini ortaya çıkarır. 1909-1949 yılları arasındaki ABD’deki büyümenin yaklaşık %87’sinin ana nedenin teknolojik değişimlerden dolayı olduğunu, geri kalanın %12’sinde sermaye artışıyla olduğunu ifade eder (Solow, 1957, 320).

2.5.5. İçsel Büyüme Modelleri

1950’li yıllarda Solow iktisadi büyümede teknolojinin önemini vurgular. Fakat Solow modelinde teknolojinin büyümeye nasıl bir katkısı olduğunu ifade edemez ve teknolojiyi dışsal bir faktör olarak ele alır. 1980’li yıllara gelindiğinde yeni büyüme modelleri ortaya çıkar. P.A Romer 1986 ve Lucas 1988 senelerinde ortaya koydukları eserlerinde teknoloji değişkenini açıklamaya çalışırlar. Teknolojiyi içsel bir değişken olarak ele alır ve bu anlamda içsel büyüme teorilerinin temellerini atarlar (Yıldırım, 2011, 86).

2.5.5.1. AK Modeli

Model 1991 yılında Sergio Robelo tarafından oluşturulmuştur. Varsayımları şöyledir;

- Üretim fonksiyonu $Y=A.K$ olarak tanımlanır. Fonksiyonda Y = Reel milli gelir, a , sabit teknolojik seviyedir, bu seviye her zaman pozitif bir değerdedir. K : fiziki ve beşeri sermayeyi ifade eder.
- Sermayenin azalan marjinal verimliliği yerine sabit verimliliği kabul edilmiştir.
- Nüfus artış oranı sabit ve emek artış oranıyla özdeştir.
- Gelirin sabit bir kısmı tasarruf edilir geri kalan kısmı tüketilir.
- Bir dönemin tasarrufları o dönemin yatırımlarını sağlar (Yıldırım, 2011, 87).

AK modelinin neoklasik modelden ayıran en önemli özelliği üretim fonksiyonunda A teriminin sabit olarak kabul edilmesidir. Böylece sermayenin ortalama ürününün

marjinal ürüne eşit olduğu, yani sermaye miktarı artınca marjinal verimliliğin azalmadığı, sabit kaldığı ifade edilmiş olur. Modele göre fert başına üretimin teknolojik ilerleme olmadan büyümesi sağlanabilir (Ünsal, 2007, 239-242). Modelde Robelo teknolojinin belirleyicilerini ve sabit getirilerin nedenlerini açıklayamamıştır. Modelinin bir özelliğide üretim fonksiyonu sermaye stoğunun dogrusal ve homojen bir fonksiyonudur. Dolayısıyla emek sermaye oranı artar ve büyüme neoklasik ekoldeki gibi son bulmaz (Kaynak, 2015, 214). Bir diğer farksa Robelo'nun modelinde fert başına üretim düzeyi daha düşük olanların daha yüksek olanlardan daha hızlı büyüyerek ortak durağan duruma gelmemeleri durumudur (Ünsal, 2007, 243).

2.5.5.2. Yapararak Öğrenme ve Dışsalığa Dayalı İçsel Büyüme Modeli

Arrow-Romer modeli olarak da ifade edilen modelin temelleri 1962 yılında Kenneth Arrow'un yayımladığı 'Yapararak Öğrenmenin Ekonomik Çıkarımları' adlı esere kadar gitmektedir. Arrow eserinde işgücü piyasasında firmaların zaman içerisinde maliyetlerinin azaldığını, üretim kalitesinin arttığını ve üretimin hızlandığını fark etmiş, bu gelişmenin nedenlerini zaman içerisinde elde edilen işgücü deneyimlerine bağlamıştır. Ona göre bu deneyimler zamanla yaptıkça öğrenilen durumlardan ibarettir. Modele katkıyı sağlayan kişiye 1986 yılında 'Artan Getiriler ve Uzun Dönemli Büyüme' isimli eserle Paul M. Romer olmuştur (Taban, 2018, 153). Romer başka bir argümanla modele katkı sağlamıştır. Romer'e göre iktisadi büyümenin gücü bilgiye dayanmaktadır ve kullanıldığı zaman artan marjinal getirisi ortaya çıkmaktadır (Kaynak, 2015, 216). Bilginin yayılması argümanına göre, piyasadaki her firma diğer firmaların bilgisine maliyetsiz bir şekilde ulaşır. Dolayısıyla piyasadaki firmaların bilgi ve teknoloji düzeyleri aynıdır (Ünsal, 2007, 244).

Romer büyümenin kaynağı olarak teknolojiyi görmüştür. Ona göre kârını maksimize etmek isteyen firmalar bilinçli olarak yeni teknolojiler geliştirir ve yatırım yaparlar. Yani ona göre teknoloji faktörü dışsal değil içseldir. Yeni teknolojilerin kullanılması ve yayılmasında herhangi bir maliyet unsuru yoktur ve kullanıldıkça azalmaz dolayısıyla teknolojiler herkes tarafından kullanılan bir

faktördür (Gürak, 2016, 110). Ayrıca Romer eksik rekabet piyasasında da ölçeğe göre artan getirinin bir arada bulunabileceği görüşünü savunmuştur. Bu görüşün temelini bilginin bilinçli bir şekilde üretilmesini sağlayan AR-GE faktörünü modele ilavesiyle sağlamıştır (Taban, 2018, 155). Romer (1994), sürdürülebilir iktisadi büyüme için de politikalar önermiştir. Ona göre, hükümetler gerekli mali ve parasal özeni göstermeli ve sermaye birikimini de teşvik etmelidir. Buna rağmen bunlarda yeterli değildir. Bu alınan önlemlerin yanı sıra gerekli teknik ilerleme ve değişimler de sağlanmalıdır.

2.5.5.3. Lucas Modeli: Beşeri Sermayeye Dayalı İçsel Büyüme Modeli

Robert Lucas'a göre ekonomik büyümenin kaynaklarından birisi beşeri sermayedir (Taban, 2018, 156). Lucas'ın ekonomik büyüme üzerine diğer modelleri: fiziksel sermaye ve teknolojik değişiklikler, yaparak öğrenme metodu ile uzmanlaşan beşeri sermayedir (Gürak, 2016, 95). Bu modeller arasında birinci ve üçüncü modeller Lucas'ın beşeri sermaye üzerine oluşturduğu modellerdir. Birinci modelde sermaye oluşturma yolu Lucas'a göre, okullaşma ve eğitim ile olur. Üçüncü model de beşeri sermaye modelidir ve yöntemi, yaparak öğrenmeyi dikkate alan beşeri sermaye türüdür (Yıldırım, 2011, 93). Beşeri sermaye teorisi, bireylerin zamanlarını çeşitli aktivitelere paylaştırma şeklinin bireyin verimliliğinin üzerindeki şuan ve gelecekteki etkisine odaklanır (Lucas, 1988, 17). Lucas'a göre beşeri sermaye diğer üretim faktörleri üzerinde verimliliği artırıcı etkisi olan ilave bir üretim faktörüdür. Ona göre, daha nitelikli işgücü; iş aletleri, makineler gibi fiziksel sermayeyi daha verimli kullanmaktadır. Bu sebeple Lucas modelinde beşeri sermaye fiziksel sermayenin azalan getirisini telafi eder ve fiziksel sermaye birikimini artırır. Böylece büyüme devam eder (Kaynak, 2015, 217-224). Lucas'a göre her birey belirli bir zaman içinde beşeri sermaye özelliğine sahiptir. Bireylerin beşeri bir sermaye halini alması bir mal niteliğini ifade eder ve bu mal şahsa ait olup rakibi de yoktur. Lucas böyle bir durumun oluşmasında ailenin rolüne dikkat çekmiştir. Ona göre, aile beşeri sermayeyi aynı seviyede tutabilmek adına devamlı yatırım yapmaktadır (Yıldırım, 2011, 94).

Lucas'ın beşeri sermaye modeliyle ilgili bazı varsayımlar şöyledir;

- Teknolojik düzey veridir.
- Teknolojik analiz süreci modelin dışındadır.
- Ülkeler arası teknolojik düzey aynıdır
- İki tür sermaye vardır. Fiziksel sermaye ve beşeri sermaye
- Beşeri sermaye birikimi her bireyde aynıdır (Gürak, 2016, 98).

Lucas'da genel olarak Solow modeline benzer bir model yapısı kullanmıştır. Lucas'ın üretim fonksiyonu $Y=F(K,L,h)$ olarak ifade edilmiştir. Solow ile farkı Solow'un benzer modelde teknolojiyi(A) değişken olarak alırken Lucas beşeri sermayeyi(h) değişken olarak almıştır. Lucas modelinde beşeri sermaye birikimine ayrılan zaman (1-u) ile beşeri sermaye düzeyindeki değişme (Δh) arasındaki ilişki doğrusaldır. Bu nedenle verilen çabalarla arttırılan beşeri sermayenin beşeri sermaye büyüme hızını da aynı şekilde arttırması söz konusudur. Dolayısıyla beşeri sermaye birikimi azalan verimlere tabi değildir. Benzer şekilde Solow'da büyüme hızı teknoloji büyüme hızına bağlıken Lucas'ta bu durum sermaye büyüme hızı ile ifade edilmiştir (Ünsal, 2007, 250).

2.5.5.4. Kamu Sektörüne Dayalı İçsel Büyüme Modeli

Barro (1996), "Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri: Ülkelerarası Amprik Bir Çalışma" adlı çalışmasında iktisadi büyümenin temel faktörlerini şu şekilde belirtmiştir.

1. GSMH'nin seviyesi
2. Beşeri sermayenin, (eğitim seviyesi ve sağlık koşulları) seviyesi.
3. Verimlilik oranı.
4. Hükümet harcamaları.
5. Hukuk kurallarının devamlılığı.
6. Ticari koşullar.
7. Bölgesel değişkenlikler.

8. Yatırım oranları.

Barro iktisadi büyüme fonksiyonunu şu şekilde oluşturmuştur:

$$D_y = f(y, y^x)$$

D_y : Kişi başına çıktının büyüme hızı,

y : Kişi başına çıktının şimdiki durumu,

y^x : Uzun dönem durağan dengede kişi başına çıktı düzeyini ifade eder .

Barro'ya göre uzun dönem durağan denge hedefinin değeri hem özel hemde kamu sektörü için bir takım tercihlerin düzenlenmesine bağlıdır. Özel sektör için tasarruf oranları, emek arzı, verimlilik oranları gibi etkenlerin tercihleri ve maliyetleri önemlidir. Kamu sektörü için, vergi oranları, bozulan piyasaların boyutu ve işdünyasının kararları, mülkiyet hakları, politik özgürlüğün derecesi ve aynı zamanda açık bir ekonomiye bağlı ticaret hadleridir. Barro'ya göre eğer hükümet iş dünyasının yükünü hafifletirse – yoksulluk ve vergiler üzerindeki düzenlemeleri yaparak- mülkiyet haklarını güçlendirerek bir süre büyüme gerçekleşebilir Benzer bir etki bireylerin daha az çocuk yapmaya karar verdiklerinde veya gelirlerinin önemli bir kısmını tasarrufa ayırdıklarında da görülür (Barro, 1996, 9).

Barro'nun büyümeye katkısı olarak gördüğü diğer durumları şöyle sıralayabiliriz: ömür süresinin uzaması, erkeklerin orta ve yüksek eğitim seviyesinin artması, daha az kamu harcaması, siyasal hak ve özgürlüklerin iyileştirilmesi gibi belli seviyedeki demokratik gelişmeler ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkisi olan diğer etkenlerdir (Güarak, 2016, 123).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK BÜYÜMENİN İŞSİZLİKLE İLİŞKİSİ

Ekonomik büyüme ve işsizlik kavramları her ülke için önem arz eden iki önemli iktisadi ve sosyal kavramdır. İktisadi ve sosyal hayatı derinden etkileyen bu iki değişken arasındaki ilişki ekonomik politikaların değerlendirmesinde başat rol oynamaktadır. Bu iki kavram arasındaki bağı ilk olarak inceleyen Artur Okun olmuştur. Okun ekonomik büyümenin istihdamı arttıracacağı görüşünü ortaya atmıştır. İktisadi literatürde önemli bir noktayı ifade etmesine rağmen son yıllardaki ekonomik gelişmeler sözü edilen iddayı sorgulanılır hale getirmiştir.

Dünya ekonomilerinde büyümelerin yaşanmasına rağmen yeterli istihdam yaratılamaması istihdamsız büyüme olarak literatürde yerini almıştır. Ekonomik büyüme ile istihdam arasında doğrusal bir ilişkinin varlığı genel olarak kabul görsede ekonomik büyümenin içeriği de bir başka önemli konu haline gelmektedir. Büyümenin nasıl oluştuğu iç pazara mı, dış pazara mı dönük olduğu, emek yoğun yada sermaye yoğun bir büyümeye mi dayalı olduğu, ekonomilerde emek ve sermaye faktör bileşimlerinin hangi oranda olduğu gibi konular büyüme ve işsizlik ilişkisinin yönünü belirlemesi bağlamında önemli hale gelmektedir (Yılmaz,2005,65). Ekonomik büyüme ile işsizlik arasında piyasa hareketlerine bağlı olarak paralellik söz konusudur. Piyasalarda daralmalar söz konusu olduğunda istihdam veya işsizlik seviyesindeki yansımaları hemen gerçekleşmesede zaman içerisinde aynı doğrultuda meydana gelmektedir. Ekonomilerdeki daralma dönemlerinde firmalar da ücret kısıtlamaları yada yeni çalışan alımları durma noktasına gelir. Konjonktürel daralmalarda süresinin uzaması veya şiddetinin artması işsizlik olarak yansır. Konjonktürün canlanma döneminde ise yeni işgücü alımları artar. Dolayısıyla işsizlik oranları büyüme oranlarını belirli bir gecikmeyle takip eder (Akay, Aklan, Çınar, 2016, 210). Nitekim ekonomilerdeki büyümeler her zaman için işsizlik hareketliliği üzerinde aynı etkiyi yaratmayabilir. Böylesi bir durum bir ülke ekonomisinin temel dinamiklerine dayanan ekonomik büyüme stratejilerine göre farklılıklar gösterebilir. Tarıma dayalı bir ekonomi varlığı, inşaat sektörü temelli bir ekonomik sürecin işlenmesi veya teknolojiye dayalı bir ekonomik sürecin izlenmesi büyüme

işsizlik ilişkisini farklı yön ve birleşimlerde meydana getirir. Dolayısıyla bazı ekonomilerde genişleyen bir konjonktür olsada işsiz birey sayılarında artışlar görülebilir. Son yirmi yıldaki ekonomik gelişmeler bu durumu ifade etmektedir. İktisadi üretimde emek sermaye üretim faktörlerine teknolojiye ilave edilmiştir. Firmaların küresel rekabet içersisinde kalabilmek adına maliyetleri düşürücü etkisini yansıtan teknolojik ilerlemeler her gecen gün emek faktörüne talebi azaltmaktadır. Çok işçinin yapabileceği bir işi aynı verimlilik seviyesiyle veya daha fazla verimlilikle daha az işçi ile yapılabilmesi teknolojiye dayalı ekonomilerde işsizlik üzerinde negatif etki bırakırken ekonomik büyümelerde olumlu tutarlılığı devam ettirmektedir. İşsizlik üzerindeki bu olumsuz süreci ülkeler genel olarak çalışma sürelerini kısaltarak gidermeye çalışmışlardır. Fransa çalışma saatlerini 35 saate düşürerek yeni bir istihdam oranı yakalayabilmiştir (Akkaya, Gürbüz, 2012).

Ekonomilerde finansallaşma süreçleride büyüme işsizlik ilişkisine etki etmektedir. Firmaların reel aktif yatırımların yerine finansal yatırımları tercih etmesi reel fiziki yatırımları azaltmaktadır. Özellikle finansal şirket olmadığı halde finansal yatırımlarla büyüme yoluna giden firmaların aktif yatırımları düşmekte ve yeni istihdam sahalarını olumsuz etkilemektedir. Finansal büyüme modeliyle büyümeler ekonomilerde gerçekleşirken istihdam seviyesi istenilen seviyelere gelememektedir (Orhangazi, 2008, 865).

3.1. OKUN KANUNUN TEORİK ÇERÇEVESİ

Okun (1962), Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ile işsizlik değişkenleri arasındaki ters yönlü ilişkiyi ifade eden çalışmasıyla literatüre Okun Kanununu kazandırmıştır. Çalışmasında ABD’ nin 1947:Q2-1960:Q4 dönemlerine ait 55 çeyreklik dönemi ele almıştır. İki değişken arasındaki ilişkiyi “fark”ve “aralık” yöntemleri ile ortaya koymuştur.

Birinci modelini fark yöntemiyle ifade etmiştir. 55 çeyreklik dönemi ifade eden 1974Q2-1960Q4 dönem verileri ile aşağıdaki modeli oluşturmuştur.

$$Y = 0.30 - 0.30X \quad (r = 0.79) \quad (5)$$

Modelde Y işsizlik oranı X reel büyüme oranını ifade etmektedir. İşsizlik oranı, büyüme oranı değişmediğinde artan verimliliklere ve iş gücüne bağlı olarak 0.3 puan

artacaktır. Ayrıca modele göre büyümede meydana gelen her %1'lik artış işsizliği 0.3 azaltacaktır.

İkinci model 'aralık modeli' dir. Modele göre gerçekleşen ve potansiyel çıktı arasındaki negatif açığın büyük olması halinde işsizlik seviyesinin de büyük olacağını ya da düşük seviyelerde seyretmesi durumunda söz konusu açığın pozitif yönlü olacağına işaret eden regresyon eşitliği aşağıdaki gibidir.

$$U = a + b(gab) \quad (6)$$

Modelde (u) terimi işsizlik haddini ifade ederken (gab) terimide potansiyel ile gerçekleşen çıktı arasındaki farkı göstermektedir. (a) ifadesi ise potansiyel çıktı ile gerçekleşen çıktı arasındaki farkın sıfır olması halinde tam istihdam işsizlik durumunda işsizlik seviyesinin geleceği değeri anlatmaktadır. (b) parametresinin pozitif değer alması beklenmektedir. Aralık yöntemine göre tahmin edilen modelin sonuçları şöyledir:

$$U = 3.72 + 0.36 gab \quad (r=93) \quad (7)$$

Bu modelde Okun 1953:Q-1960:Q çeyrek dönem verilerini kullanmıştır. Modele göre potansiyel ve gerçekleşen büyüme arasında fark olmadığında işsizlik oranı 3.72'dir.

Üçüncü modelin ifadesi aşağıdaki gibidir.

$$N/N_F = (A/P)^a \quad (8)$$

Bu denklemde gerçekleşen (A) ve potansiyel (P) çıktı arasında elastikiyet sabit vardır. N ($N=100-U$) iş oranını ifade ederken N_F ise potansiyel düzeydir.

Potansiyel çıktı düzeyi 9 nolu denklemle hesaplanmıştır. Denklemde yer alan (P_t) potansiyel üretimin herhangi bir t zamanda P_0 'dan başlamak üzere sabit bir büyüme oranı vardır.

$$P_t = P_0 e^{rt} \quad (9)$$

8 ve 9 denklemlerinin birlikte ifadesi aşağıdaki gibidir.

$$N_t = A_t^a N_F / P_0^a \cdot e^{art} \quad (10)$$

Elde edilen denklemin logaritması alınarak aşağıdaki ifadeye ulaşılmıştır.

$$\log N_t = \log(N_F/P_0^a) + a \log A_t - (ar)t \quad (11)$$

11 nolu denklemde logaritmik iş oranı ($\log N_t$) , zaman trendi (t) ve logaritmik reel büyüme ($\log A$)' ya bağlıdır.

Belirlenen değişken dönenleri analiz edildiğinde tahmin edilen elastikiyet sayıları 0.35 ile 0.40 arasında değişir. İşsizlik oranlarında her %1'lik azalma, çıktıda %3'ten biraz daha az artış meydana getirmektedir.

Okun analizlerini Kore savaşı öncesi ve sonrası olarak yapmıştır. Savaş öncesi analizinde Kore savaşı dönemi için yaklaşık 2.5 , Kore savaşı öncesi ve sonrasını kapsayan dönem için yaklaşık 3,5 değerini elde etmiştir.

Okun üç farklı analizi uyguladıktan sonra katsayıyı 3.2 olarak tespit etmiştir.

$$P = A[1 + 0.32 (u-4)] \quad (12)$$

12 nolu denklemde işsizlik oranı (U) 4' e eşit olduğunda , potansiyel çıktı (P) ve gerçekleşen çıktı (A) birbirine eşit olacaktır. İşsizlik oranı %5 olduğunda ise çıktı gab değeri (çıktı açığı) %3.2 olacaktır.

3.2. LİTERATÜR TARAMASI

Anyanwu (2013), Afrika'daki genç işsizliğin makro belirleyicileri ve özellikleri adlı çalışmasında reel gayri safi yurtiçi hasıla ile genç işsizlik arasında monotonic olmayan bir ilişkiyi test etmiştir. Sonuç olarak reel gayrisafi yurtiçi hasıla ile genç işsizlik arasında u şeklinde bir ilişkinin varlığına dikkat çekmiştir. Belirli bir noktaya kadar reel gayrisafi yurtiçi hasıla ile genç işsizlik arasında negatif bir ilişki söz konusudur ve bu etki sabit değildir. Anyanwu çalışmasında diğer faktörler sabit tutulurken reel gayrisafi yurtiçi hasılanın belli bir noktanın üzerindeki seviyelerde genç istihdamı arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Choudhry, Marelli, Signorelli (2012), 1980-2009 dönemlerinde OECD ülkelerinde genç işsizliğin belirleyici faktörlerini araştırmışlar ve sonuç olarak eknomomik büyüme, ekonomik özgürlük, eğitim, yarı zamanlı istihdam ve aktif emek piyasası politikalarının işsizliği azaltmada özellikle genç işsizliği düşürmede yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir.

Coparale ve Alana (2014), 1980-2005 dönemi için genç işsizliğin 15 Avrupa ülkesinde enflasyon ve milli gelirle uzun dönemli bir ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Banerji, Lin, Saksonovs (2015) genç işsizliğin ekonomik büyümeye karşı yetişkin işsizliğe göre daha duyarlı olduğunu ve özellikle finansal kriz zamanlarında daha yüksek işsizlik oranlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Ülke genelinde kalıcı yüksek işsizlik oranlarını üretimdeki düşüş ve işgücü piyasasının özellikleri ile açıklamışlardır.

Sam ve Pokharival (2016), yaptıkları çalışmada Kenya örneğini ele alarak 1979-2012 dönemini değerlendirmiş ve şu sonuçlara ulaşmıştır. Nüfustaki %1 lik artış genç işsizlikte %1.1 lik bir artışa neden olmuştur. Yabancı yatırımlardaki % 1 lik bir artış genç işsizlikte % 0,00024 lük bir azalış meydana getirmiştir. Gayri safi yurtiçi hasıladaki %1'lik bir artış genç işsizlikte % 0,00559'luk bir artışa neden olmuştur.

Nganwa, Assefa , Mbaka (2015), yaptıkları çalışmaya göre Etiyopya'da sabit ve hızlı ekonomik büyümenin artan genç nüfus için istihdam fırsatları yaratmamıştır. Araştırmalarının bir başka sonucu ise işsiz kalma olasılığı her geçen gün azalırken genç işsizlik oranının yüksek olmasıdır.

Tomic (2017), 2002-2014 dönemi için 28 Avrupa ülkesinde panel veri analiz yöntemini kullanarak düşük milli gelir, inşaat payının ve yüksek kamu borcuna sahip ülkelerde genç işsizlik oranının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Hutengs ve Stadtmann (2014), 1984-2011 dönemleri için İskandinav ülkelerini kapsayan çalışmasında Okun katsayısını büyüme ve işsizlik oranları, yaş, grupları için incelemiştir. Çalışmalarında Okun katsayısının en yüksek değerlerine ulaşan grubun gençler olduğunu ve bu grubun iş piyasası dalgalanmalarından en fazla etkilenen grup olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada erkek genç işsizliğin bayan genç işsizliğine göre milli gelirdeki değişmeye daha duyarlı olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

OECD (2009), Avustralya’da gençleri konu aldığı çalışmasında uzun dönemde ekonomik büyümede gerçekleşen negatif bir büyümenin, yetişkinlerde % 0.9 gençlerde % 2.03’lük işsizlik artışına neden olduğunu tespit etmiştir.

Günaydın ve Çetin (2015), ekonomik büyüme, ticari açıklık enflasyon ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizlik üzerindeki etkisini 1988-2013 dönemi itibariyle yıllık veriler kullanarak analiz etmişlerdir. Çalışmalarında değişkenlerin farklı seviyelerinde durağanlığını göstermekle birlikte ARDL sınır testi eşbütünleme yaklaşımı uygulamışlardır. Uzun dönem sonuçları kişi başına reel gelir, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermaye ile genç işsizlik arasında negatif ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Tüm ampirik bulgular kişi başına reel gelir, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizliğin önemli belirleyicileri olduğu yönündedir. Çalışmada elde edilen en önemli bulgu ekonomik büyümenin genç işsizliği azalttığı yönündedir.

Göçer ve Erdal (2015) , Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde genç işsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi panel veri analizi ile incelemişlerdir. Çalışmada eşbütünleme testleri kullanılarak Okun Yasası analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda ortalama bir ekonomik büyüme ile genç işsizliği düşmektedir. Fakat ciddi anlamda genç işsizlik problemi olan ülkelerde ekonomik büyümenin tek başına genç işsizliği azaltmada yeterli olamayacağı gösterilmiştir.

Kabaklarlı ve Gür (2011), 2005-2010 dönemleri arasındaki aylık verileri kullanarak Türkiye’de genç işsizlik sorununun uzun dönem belirleyicilerini eş bütünleme yöntemi ile analiz etmişlerdir. Bu yöntem ile genç işsizlik oranı ile reel GSYİH , reel yatırımlar , verimlilik ve enflasyon değişkenleri arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Çalışmada ekonomik büyüme ile genç işsizlik arasında ters orantılı bir ilişkinin varlığına dikkat çekilmiş ve GSYİH’nın %1 oranında büyümesi genç işsizliği %3,07 oranında azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çondur ve Şimşir (2017), 2000-2016 yılları arasındaki verileri baz alarak Türkiye’de eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme ile genç işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir ve En Küçük Kareler yönteminin uygulandığı bu analizde eğitim harcamalarının GSYH’ ya oranındaki bir artışın genç işsizliği arttırırken, GSYH’daki büyümenin genç işsizliği azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Sayın'ın (2011), yaptığı Türkiye'de 1988-2010 döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğe Etkisinin Analizi adlı çalışmasında Vektör Otoregresif(VAR) modeli kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre genç işsizliği uzun dönemde en çok etkileyen değişkenlerin büyüme ve yükseköğretim okullaşma oranı olduğu tespit edilmiştir.

Çondur ve Bölükbaş (2014), yaptıkları çalışmada 2000-2010 dönemi Türkiye' deki genç işsizlik sorunu ile GSYH VE ÜFE arasındaki ilişki Granger Nedensellik analizi ile incelemiş ve ilgili dönemde genç işsizlikten GSYH'ya doğru bir nedensellik olduğunu tespit edilmiştir. Aynı zamanda ÜFE' den de genç işsizliğe ve GSYH'ya doğru bir nedensellik olduğu görülmüştür. Sonuç olarak ÜFE ve GSYH'daki değişmelerin genç işsizlik üzerinde doğrudan etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okur (2015), çalışmasında 1988-2012 yılları arasında Genç İşsizlik Oranı ile Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Yüksek Okullaşma Oranı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Analizinin sonucunda büyüme ve yüksek okullaşma oranından, genç işsizlik oranına doğru bir nedensellik olduğunu bulgusuna ulaşılmıştır.

Uslu (2018), çalışmasında uzun dönemde GSYH genç işsizliği negatif etkilediğini, ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu, kısa dönemde ARDL modeli sonuçlarına göre ekonomik büyümenin genç işsizliği anlamlı ve negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Yaptığı çalışmasında kısa dönemde reel GSYH büyümesindeki 1 puanlık artış, genç işsizlik büyüme oranında 0,64 puanlık bir azalmaya neden olduğunu tespit etmiştir.

Dursun ve Uslu (2019), çalışmalarında Türkiye için 2006-2017 dönemi 3 aylık verileriyle genç işsizlik ve yetişkin işsizlik oranlarının ekonomik büyümeye duyarlılığını ARDL sınır testi ve Kalman Filtresi yöntemiyle incelemişlerdir. ARDL modeli sonuçlarına göre; büyüme genç işsizlik üzerinde yetişkin işsizliğe göre uzun dönemde 1.64 kat, kısa dönemde 1.37 kat daha etkindir. Benzer bir sonuca Kalman Filtresiyle de ulaşmışlardır. Bu yöntemin sonucunda büyümenin genç işsizlik üzerinde yetişkin işsizliğe göre daha etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Aslan ve Yamak (2015), Türkiye'de genç işsizlik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 2000Q1-2013Q4 dönemini verileri ile Vektör

Otoregresif (VAR) modelini kullanmışlardır. Granger Nedensellik Analiz sonucuna göre büyüme oranından genç işsizliğe doğru tek yönlü bir nedenselliğin olduğu ve genç işsizlikle büyüme arasında negatif bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Evans(1989), Amerika Birleşik Devletleri ekonomisi için 1950-1985 yılları arasındaki işsizlik ve ekonomik büyüme ilişkisini incelemiştir. İşsizlik ve büyüme arasında Granger Nedensellik testi yöntemiyle çift yönlü bir nedenselliğin varlığını tespit etmiştir. Çalışmasında uyguladığı VAR modeli ile de bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur.

Silvapulle, Moosa, J. Silvapulle (2004), Çalışmalarında Okun Yasası'nda hasıla ile işsizlik arasında asimetrik ilişkinin varlığına ortaya koyan bulgulara ulaşmışlardır. Bulgulara göre işsizlikten hasılaya doğru olan negatif açığın pozitif açıktan daha fazladır.

Freeman (2000), Amerika'da ulusal ve bölgesel verileri kullanarak Okun katsayısını test etmiştir. Çalışmasında yapılan önceki tahminlerde olduğu gibi Okun katsayısını çeşitli zamanlarda bölgesel ve ulusal verileri kullanarak yaklaşık olarak 2 olduğunu tespit etmiştir.

Barış, Çevik,Çevik (2010), 1988-2008 dönemi verileri ile Türkiye'de Okun yasasının asimetrik ilişkinin varlığını Markov-Switching rejim değişim modeli kullanılarak araştırmışlardır. Elde edilen Okun katsayılarının ekonominin genişleme ve daralma dönemlerinde birbirinden farklı olması Okun yasasında asimetri ilişkisinin varlığını ortaya koymaktadır. Türkiye'de var olan durumun ekonomik büyümenin istihdam yaratmadığı yönündedir.

Muratoğlu (2011), Türkiye ekonomisini 2000-2011 dönemi için analiz etmiştir. Çalışmada ekonomik büyüme ve işsizlik değişkenleri arasındaki ilişki Engel Granger eş bütünleme yöntemi ile değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda seriler arasında kısa dönemli ilişkinin varlığına dikkat çekmiştir. Değişkenler arasında nedenselliğin incelenmesi amacıyla Granger Nedensellik testi uygulanmış ve iki serinin birbirinin Granger nedeni olmadığı sonucuna varmıştır.

Göçer (2015), Türkiye'de 2001-2015 dönemleri arasındaki ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Analiz sonucunda ekonomik büyümenin

işsizlik üzerinde negatif etkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Söz konusu dönemde %4.3'ü aşan her %1'lik büyümenin işsizliği %0,11 puan azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Okun yasasının Türkiye ekonomisinde geçerli olduğu çalışmanın sonuçları arasında yer almıştır.

Yılmaz (2005), Türkiye'de 1978-2004 dönemlerini veri alarak uyguladığı Granger Nedensellik ve Hsiao Granger Nedensellik testleri ile şu bulgulara ulaşmıştır. Nedensellik ilişkinin yönü işsizlik oranından büyüme oranına doğru gerçekleşmektedir. Büyüme oranından işsizlik oranına herhangi bir nedensellik tespit edilmemiştir. Diğer bir anlamda ise ekonomideki işsizlik ekonomik büyümeye etki eden bir faktörken ekonomik büyüme işsizliğin oluşmasında veya engellemesinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Bu elde edilen bulguların Türkiye'de gerçekleşen ekonomik büyüme oranlarına rağmen işsizlik oranlarında yüksek seyretmesinin başka etkenlerle ilgili olduğunu göstermektedir.

Tatoğlu (2010) tarafından 1977-2004 verileriyle yaptığı çalışmada ülkedeki büyümenin işsizlik üzerinde pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmasında büyümedeki her %1'lik artış işsizlik oranını %1.46 arttırmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİN BÜYÜME ÜZERİNE ETKİSİNE YÖNELİK EKONOMETRİK ANALİZ

4.1. VERİ SETİ

Çalışmada 2003q1 – 2019q3 dönemlerine ait veriler kullanılmıştır. Veriler TUIK (2019) ve TCMB elektronik veri tabanından edinilmiş olup analiz sürecinde Eviews10 paket programı kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada kriz dönemleri için kukla kullanılmıştır.

Analiz sürecinde kullanılan değişkenler ve veri kaynaklarına ait bilgiler Tablo-13'te sunulmuştur.

Tablo-13: Çalışmada Kullanılan Değişkenler ve Veri Kaynakları

Değişkenler	Tanımı	Veri Kaynağı
(RY)	Kişi başına reel GSYİH sabit fiyatlarla (2010 ABD doları)	T.C Merkez bankası (2019)
(GIO)	Genç İşsizlik Oranı	TUIK(2019)

4.2. EKONOMETRİK YÖNTEM

Çalışmanın analiz sürecinde öncelikle veriler TRAMO-SEATS yöntemi ile deterministik mevsimsellikten arındırılmıştır. Birim kökün varlığına ilişkin Genişletilmiş Dikey ve Fuller (ADF) , Phillips-Perron (PP) testleri kullanılmıştır. Değişkenler arasında uzun dönem ilişkinin varlığı Johansen Eşbütünleme testi ilişkinin yönü Granger nedensellik testleri ile tespit edilmiştir.

Çalışmaya konu olan model aşağıdaki gibidir.

$$\ell GIO_t = \alpha_0 + \alpha_1 \ell RY + u_{1t} \quad (13)$$

Modelde GIO genç işsizlik oranı, RY değişkeni gayri safi yurtiçi hasılayı, α_0 sabit terimi, t zaman boyutunu, u hata terimini ve ℓ değişkenlerin doğal logaritmasını aldığını ifade etmektedir.

4.2.1. Zaman Serilerinde Durağanlık ve Birim Kök Testi

Ekonometrik analizlerin en önemli süreçlerinden birisi serilerin durağan olup olmadığı yönündedir. Söz konusu önem ileriye dönük tahminlerin geçerliliği bağlamında kendini göstermektedir. Durağan serilerde zaman içerisinde dalgalanmalar olsa bile serilerin ortalamasında değişme yaşanmamaktadır. Serinin varyansı da zamana bağlı olarak değişmeyen ve sonlu bir özelliğe sahiptir. Böylece durağan olmayan serilerden kendini ayırt edici özellikler gösterir. Durağan serilerin bu özellikleri tahminlerin elde edilmesi anlamında önemli olmaktadır. Dolayısıyla serilerin durağanlığı bir takım şartlara bağlı kalmaktadır (Göktaş, Pekmezci, Bozkurt, 2018, 2).

Y_t değişkeninin durağan olmasının koşulları,

1. Ortalama : $E(Y_t) = \mu$
2. Varyans : $\text{var}(Y_t) = E(Y_t - \mu)^2 = \sigma^2$
3. Ortak varyans: $y_k = E[(Y_t - \mu)(Y_{t+k} - \mu)]$

y_k , k gecikme ile ortak varyans olup, Y_t ile Y_{t+k} arasındaki yani aralarında k dönem fark olan iki Y değeri arasındaki ortak varyanstır. Eğer $k=0$ ise y_0 bulunur bu da Y 'nin varyansıdır. ($= \sigma^2$); $k=1$ ise, y_1 , Y 'nin ardışık iki değişken arasındaki ortak varyansı ifade etmektedir (Gujarati ve Porter, 2018, 740). Ekonometrik analizlerde serilerin durağanlığı birim kök testleri ile elde edilmektedir. Birim kökü ifade eden denklem aşağıdaki gibidir.

$$Y_t = pY_{t-1} + u_t \quad -1 \leq p \leq 1 \quad (14)$$

Denklemde u_t hata terimidir. Y_t , Y 'nin t zamanda aldığı değerler ve Y_{t-1} ise Y 'nin Y_{t-1} zamanda aldığı değerlerdir. Eğer $p=1$ ise bir rassal yürüyüş modeli ile karşı karşıya kalındığı ifade edilir. Yani bu denklemde eğer $p=1$ ise birim kök yani serinin durağan olmama durumu vardır. Ama p değeri mutlak değerce birden küçükse " $p <$

1” ise o zaman Y_t zaman serisinin durağan olduğu kabul edilir (Gujarati, Porter,2018,744). Zaman serilerinde kullanılan önemli birim kök testleri Genişletilmiş Dickey- Fuller (ADF) birim kök testi ve Phillips-Perron (PP) testidir.

4.2.2. Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (ADF)

Genişletilmiş Dickey Fuller testi zaman serilerinin hata terimlerinde meydana gelen otokolerasyonu kaldırmak amacıyla geliştirilmiş birim kök testidir. Bu geliştirilen teknikle zaman serilerinin gecikmeli değerleri kullanılır. Yani bağımlı değişkenlerin gecikmeli değerleri bağımsız değişken olarak modelde yer alır. Böylece hata terimlerinde meydana gelen otokolerasyon ortadan kaldırılır. ADF’ de durağanlık sınaması aşağıdaki model tahminiyle yapılmaktadır.

$$\Delta Y_t = \beta_1 + \beta_2 + \delta Y_{t-1} + \sum_{i=1}^m \alpha_i \Delta Y_{t-i} + \varepsilon_t \quad (15)$$

Modelde ε_t hata terimidir. $\Delta Y_{t-1} = (Y_{t-1} - Y_{t-2})$, $\Delta Y_{t-2} = (Y_{t-2} - Y_{t-3})$, gecikmeli hata terimlerinin sayısı hata terimleri arasında ardışksız ilişkiyi sağlayacak kadar modele eklenmektedir. Böylece gecikmeli Y_{t-1} ’in katsayısı δ ’nın sapkısız bir tahmin elde edilebilir (Gujarati, Porter,2018,757). Modelin temel hipotezleri şöyledir:

$H_0: \delta = 0$ (birim kök vardır, durağan değildir)

$H_1: \delta < 0$ (birim kök yoktur, durağandır)

Söz konusu hipotezlerde H_0 hipotezin kabul edilmesi durumunda birim kökün var olduğunu yani durağan olmadığı kabul edilir. H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi kabul edilirse birim kök yoktur yani serilerin durağan olduğu ifade edilir.

ADF testi genel olarak 3 durumda kullanılır,

1- Zaman serisinde trend olmadığında ve 0 noktasına yavaşça yaklaşıyorsa. Bu noktada yine yukardaki hipotez kullanılır. 2- Zaman serisinde trend yoksa ve 0’den başka bir değere yaklaşıyorsa, bu durumda yine yukardaki hipotez kurulur fakat modelde bir sabit terim yer alır. 3- Son olarak zaman serisinde trend varsa ve trend doğrusu etrafında şekillenen bir eğilim varsa bu koşulda da yine modelde sabit

terim olmakla beraber zamansal bir trend de vardır. Böylesi bir durumda kurulan hipotezle trendin düzeltilip düzeltilmemesi test edilir (Aksu,2013,186).

4.2.3. Phillips-Perron Testi (PP)

Phillips-Perron testi Dickey-Fuller (DF) ve ADF birim kök testlerine getirilen eleştiriler sonucunda oluşturulmuş birim kök testidir. Yapılan testlerin gücü hipotezi reddetme olasılığı ile ölçülür. Bu anlamda DF testi birim kök ve yakın birim kök varlığını ayırt edemeyen bir test süreci olarak karımıza çıkmaktadır. Çünkü bu testte p katsayısı 1'e eşit olduğunda birim kökün varlığı kabul edilmiş olsada katsayı 0,98 gibi bir sonuca eşit olduğunda birim kök yoktur yani seri durağandır sonucu çıkmaktadır. Oysaki bu sonuç tam olarak yakın birim kökün olduğu aslında testin durağan olmadığı sonucunu yansıtmaktadır (Göktaş vd,2018,14). Böyle bir problem de DF testinin güvenilirliğini sorgulatar hale gelmiştir. Dolayısıyla geliştirilen ADF testi ile bu problem giderilmeye çalışılmıştır. Bu noktada bağımlı değişkenlerin gecikmeli fark terimleri eklenerek hata terimlerinde olabilecek ardışık ilişkiler dikkate alarak DF testini düzeltmektedir (Gujarati, Porter, 2018, 758). Phillips-Perron Dickey Fullerin hata terimleri konusundaki sınırlayıcı varsayımlarını kabul etmemiştir. Hata terimlerini geçmiş değerlerin hareketli ortalaması olarak ele almıştır. (MA-Moving Average). Bu bağlamda AR süreci ARMA sürecine dönüştürülmüştür. Bu şekilde hareketli ortalamaların kullanılması ile trend durağanlık testinin daha güçlü olmasına olanak sağlamıştır (Aksu,2018,188). Phillips ve Perronun kullandıkları model aşağıdaki gibidir:

$$Y_t = \beta_1 + \delta Y_{t-1} + u_t \quad (16)$$

$$Y_t = \beta_1 + \delta Y_{t-1} + \beta_2 (t-T/2) + u_t \quad (17)$$

Bu denklemlerde t gözlem sayısını, u_t hata terimlerinin dağılımını göstermekte olup bu hata terimlerinin beklenen ortalaması sıfırdır. Bu modellerde varsayımsal olarak Dickey- Fuller'in bağımsızlık ve homojenlik varsayımının yerine hata terimlerinin zayıf bağımlılığı ve heterojen dağılım kabul edilmiştir. PP testinde de H_0 hipotezinin

kabulü birim kök vardır yani seri durağan değildir anlamına gelir. H_1 hipotezi kabul durumunda ise birim kök yoktur seri durağandır sonucu elde edilir.

4.2.4. Johansen Eşbütünleme Testi

Eşbütünleşme analizi ilk olarak Granger (1981) tarafından literatüre kazandırılmıştır. Geliştirilen bu yöntemi bir sonraki aşamaya taşıyan kişi Johansen olmuştur. Johansen, çok değişkenli modellerde birden fazla eşbütünleştirici vektör olma olasılığının varlığına dikkat çekmiştir. Bu nedenle Johansen yaptığı çalışmalarıyla çok denklem yaklaşımını geliştirerek değişkenler arasında birden fazla eşbütünleşim ilişkisi olabileceğini ortaya koymuştur. Johansen modelini geliştirirken modeldeki tüm değişkenleri endojen olarak kabul etmiş ve değişken seçimine gerek duymamıştır (Sevüktekin,2015,581). Johansen'in modeli Engel Granger (EG) modelinin çok denklemlili geliştirilmiş halidir. Modelde kullanılan temel yöntem matris rankı ile karakteristik kökler arasındaki ilişkidir. Bu yöntemin EG'den bir başka farkı ise değişkenler arasında bağımlı bağımsız ayrımı yapılmaksızın tüm değişkenlerin bağımlı değişken olarak kabul edilmesidir. Bu yöntem temelde iki amaç için kullanılmaktadır. Birincisi sözkonusu değişkenler arasında en fazla eşbütünleşme vektörü belirlemek ikincisi uyarlama katsayılarının en çok olabilirlik tahminlerine ulaşmaktır (Göktaş vd, 2018, 43).

Eşbütünleme durağan olmayan değişkenlerin bileşimidir. Eşbütünlemenin var olması için bütün değişkenlerin aynı derecede birbirlerine bağlanarak tüm bir hali almaları gerekmektedir. Değişkenlerin hata terimleri durağan ise eşbütünleşme vardır denilir. Eşbütünleşmenin eksikliği ise değişkenler arasında uzun dönem dengesinin olmadığını ifade eder (Yılmaz, 2010, 44). Vektör Otoregresyon (VAR) tahmini, Johansen testinde durağan olmayan serilerin farklarını ve seviyelerini içermektedir. Johansen eşbütünleme testinde kullanılan nihai VAR modeliyse aşağıdaki gibi ifade edilmektedir.

$$\Delta Z_t = \sum_{i=1}^{p-1} \alpha_i \Delta Z_{t-i} + \alpha_p Z_{t-p} + e_t \quad (18)$$

Bu denklemde $\square$ matrisinin rankı bağımsız eşbütünsel olmuş vektörlerin sayısına eşittir. Rank ($\square$) = 0 ise $\square$ matrisi sıfır matrisi olur. Rank ($\square$) = n ise, vektör süreci durağandır. Eğer rank ($\square$) = 1 ise, eşbütünsel vektör sayısı bire eşittir. Birden büyük ise çok sayıada eşbütünsel vektör vardır anlamı taşımaktadır (Kutlar, 2005, 370). Johansen eşbütünleme testinde uzun dönemli ilişkinin durumu İz (Trace), En büyük Özdeğer (Max) istatistiklerine göre belirlenmektedir. İz testi eşbütünleşik vektörlerin sayısının sınanması için kullanılmaktadır. Bu bağlamda kullanılan test istatistiği (19) numaralı eşitlikteki gibidir.

$$\lambda_{\text{trace}}(r) = -2 \ln(Q) = -T \sum_{i=r+1}^p \ln(1-\lambda_i) \quad (19)$$

İz testinde “ H_0 hipotezinde en fazla r tane eşbütünleme vektörü vardır” Alternatif hipotez ise en fazla r+1 tane eşbütünleşme vektörü vardır .En büyük özdeğer testinde ise hipotezler şöyle kurulmaktadır. “ H_0 : r tane eşbütünleşme vektörü vardır. Alternatif hipotez ise r+1 eşbütünleşme vektörü vardır “ Maksimum öz değeri testinde kullanılan eşitlik aşağıdaki gibidir (Göktaş vd, 2018, 47).

$$\lambda_{\text{max}}(r, r+1) = -2\ln(Q) = -T \ln(1-\lambda_{r+1}). \quad (20)$$

Bu eşitlikte r eşbütünleşik vektör sayısı, λ_{r+1} , özdeğer tahminleri ve T gözlem sayısıdır. λ_{trace} , λ_{max} değerleri tablo kritik değerlerinden büyük olduğunda H_0 hipotezi reddedilir.

4.2.5. Granger Nedensellik Testi

İki değişken arasındaki nedensellik ilişkisini literatüre kazandıran Granger (1969) olmuştur. Bu nedensellik ilişkisi temelde değişkenler arasındaki ilişkinin yönünün tespitine dayanmaktadır. Söz konusu test ile hangi değişkenin diğer değişkenin nedenini olup olmadığı araştırılmaktadır. Bu amaçla test genel olarak aşağıdaki basit bir vektör otoregresyon tahminine dayanmaktadır (Göktaş vd, 2018, 58).

$$X_t = \sum_{i=1}^p \alpha_i Y_{t-1} + \sum_{j=1}^p \beta_j X_{t-j} + \varepsilon_{1t} \quad (21)$$

$$Y_t = \sum \lambda_i Y_{t-1} + \sum \delta_j X_{t-j} + \varepsilon_{2t} \quad (22)$$

Burada ε_{1t} ve ε_{2t} hata terimlerinin ilişkisiz olduğu varsayılmaktadır. Değişkenlerin herbiri bağımlı değişken olarak yer almakta kendisinin ve diğer değişkenin gecikmeleriyle model kurulmaktadır. Yukardaki uygulanan yöntemle X_t 'nin Y_t 'ye neden olup olmadığı sorusuna, önceki Y_t değerleri ile şimdiki Y_t 'nin ne kadarının açıklandığı ve bu açıklamaya X 'in gecikmeli değerleri eklendiğinde açıklanmadaki değişimi yani açıklanabilirlikteki farklılık araştırılmıştır. Söz konusu nedensellik test hipotezleri aşağıdaki gibidir.

$$H_0: \alpha_1 = \alpha_2 = \dots = \alpha_p = 0 \text{ (} Y_t, X_t \text{'nin Granger nedeni değildir) } i=1, \dots, p$$

$$H_A: \alpha_1 \neq \alpha_2 \neq \dots \neq 0 \text{ (} Y_t, X_t \text{'nin Granger nedenidir)}$$

$$H_0: \delta_1 = \delta_2 = \dots = \delta_q = 0 \text{ (} Y_t, X_t \text{'nin Granger nedeni değildir) } j=1, \dots, q$$

$$H_A: \delta_1 \neq \delta_2 \neq \dots \neq 0 \text{ (} Y_t, X_t \text{'nin Granger nedenidir)}$$

Hipotez testleri F istatistiği ile test edilmektedir. F istatistik değeri belirtilen anlamlılık düzeyinden (%5, %10 gibi) küçükse H_0 hipotezi reddedilir. Bu sonucun anlamı X 'in Y ile nedensellik ilişkisi içinde olduğudur. Değişkenler arasında çift yönlü nedensellikler de olabilmektedir. Bu durumda her iki H_0 hipotezi reddedildiğinde X ve Y değişkenleri arasında çift yönlü nedensellik olduğu kabul edilir. Birinci hipotez de H_0 reddedilmiş ve ikincisinde reddedilmemişse X_t değişkeni Y_t değişkeninin nedeni kabul edilir. Hipotezin birincisinde H_0 reddedilmemiş ikincisinde reddedilmişse Y_t değişkeni X_t değişkeninin nedeni olduğu kabul ediliir.

4.3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde ekonometrik analizler sonucunda ulaşılan bilgiler paylaşılacaktır. Çalışmada öncelikle mevsimsellikten arındırılmış ve logaritması alınmış değişkenlerin durağanlık derecelerinin tespiti için Genişletilmiş Dickey

Fuller (ADF) testi ve Phillips- Perron (PP) birim kök testleri kullanılmış sonuçlar tablo-14' te paylaşılmıştır.

Tablo-14 Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler		ADF (Sabitli)	ADF (Sabitli ve Trendli)
	Seviyesinde	-2.164	-2.090
LGİO	Farkında	-6.485 *	-6.590*
	Seviyesinde	-0.449	-2.310
LRY	Farkında	-8,782*	-8.719*

Değişkenler		PP (Sabitli)	PP(Sabitli ve Trendli)
	Seviyesinde	-1.857	-1.792
LGİO	Farkında	-6.494*	-6.589*
	Seviyesinde	-0.456	-2.436
LRY	Farkında	-8.753*	-8.693*

Not : ADF testinde gecikme uzunluğu 10 alınmıştır ve Schwarz İnf Criterion (SIC) göre belirlenmiştir. PP testinde Newey- West Bandwith metodu kullanılarak optimal uyarlama gecikmeleri belirlenmiştir. Tablodaki * ifadesi %1 düzeyinde anlamlılığı ifade eder.

Birim kök test sonuçlarına göre, genç işsizlik oranı ve gayri safi yurtiçi hasıla değişkenleri seviyesinde durağan değildir. Her iki değişkenin birinci dereceden farklarının alınması ile %1 anlamlılık düzeyinde durağan hale geldikleri görülmüştür. Değişkenlerin birinci derecede farkında durağan olması Johansen Eşbütünleme testinin uygulama koşulunu yerine getirmektedir.

VAR modeline dayanan Johansen eşbütünleşme testi yapılmadan önce model için uygun gecikmenin belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla Johansen eşbütünleşme testi için uygun gecikme tahmin edilen kısıtsız VAR modeliyle belirlenmiş ve Tablo 15'de gösterilmiştir.

Tablo-15 VAR Modeliyle Gecikme Uzunluğu Belirleme

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-227.4540	NA	6.342884	7.523082	7.592291	7.550206
1	234.6315	878.7200	1.90e-06	-7.496116	-7.288489	-7.414745

2	245.9499	20.78134*	1.50e-06*	-7.736063*	-7.390018*	-7.600445*
3	247.1326	2.093934	1.65e-06	-7.643692	-7.159229	-7.453827
4	247.3707	0.405986	1.87e-06	-7.520352	-6.897471	-7.276239
5	249.7161	3.844830	1.98e-06	-7.466101	-6.704802	-7.167741
6	251.4654	2.753042	2.14e-06	-7.392309	-6.492592	-7.039701

Not: LR (Sequential Modified LR test statistic); Ardışık modife edilmiş LR tes istatistiği, FPE(Final Prediction Error); Son Tahmin Hata Kriterini, AIC (Akaike Information Criterion); Akaike Bilgi Kriterini, SC (Schwarz Information Criterion); Schwarz Kriterini, HQ(Hannan Quin Information Criterion); Hannan- Quin Bilgi Kriterini göstermektedir. • Optimal gecikme değerleri (*) simgesiyle ifade edilmiştir.

Tablo 15 incelendiğinde, tüm kriterlerin değerlerinin aynı yönde olduğu ve 2 gecikme için minimum değer verdiği görülmektedir. Çalışmada Johansen eşbütünleşme testi için uygun gecikme sayısı 2 olarak belirlenmiştir.

Johansen eşbütünleşme testi için uygun gecikmenin belirlenmesinden sonra değişkenlerin eşbütünleşme vektörüne sahip olup olmadığı değerlendirilmiştir. Tablo-16'da Johansen Eşbütünleşme tablo iz istatistiği sunulmuştur. Sonuçlara göre iz istatistiğine göre %5 anlamlılık seviyesinde bir eşbütünleşen vektör bulunmuştur. Tablo-17'de ise Johansen Eşbütünleşme En Büyük Özdeğer (Max) istatistiğine göre ise %5 anlamlılık düzeyinde bir eşbütünleşen vektör bulunmuştur. Değişkenler arasında uzun dönemli ilişki vardır.

Tablo-16 Johansen Test İstatistiği Eşbütünleşme Testi İz İstatistiği

H_0	H_1	Özdeğer	İz İstatistiği	0.05 Kritik Değer	Olasılık
$r=0$	$r=1$	0.274512	23.07554	12.32090	0.0006
$r \leq 1$	$r=2$	0.038869	2.537245	4.129906	0.1314

Tablo-17 Johansen Test İstatistiği Max. Özdeğer İstatistiği

H_0	H_1	Özdeğer	İz İstatistiği	0.05 Kritik Değer	Olasılık
$r=0$	$r=1$	0.274512	20.53830	11.22480	0.0009
$r \leq 1$	$r=2$	0.038869	2.537245	4.129906	0.1314

Değişkenlere ait uzun dönem ilişkisini gösteren eşbütünleşme denklemi Tablo 18'de gösterilmektedir. Eşbütünleşme denklemine göre değişkenler arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Ekonomik büyümedeki %1'lik bir artış genç işsizlik oranında % 0.297'lik bir artışa neden olmaktadır

Tablo-18 Johansen Eşbütünleme Denklemi

	LGİÖ	LRY
Normalleştirilmiş Eşbütünleşme Katsayıları (α 1)	1.000000	-0.296760 (0.03186) [-9.31485]
Uyarlanma Hızı Katsayıları	-0.012936 (0.00750)	-0.010918 (0.00338)
Eşbütünleşme Denklemi	LGİÖ=0.297LRY	

Açıklama: () içindeki sayılar standart hataları, [] içindeki sayılar t istatistiklerini göstermektedir.

Değişkenler arasında eş-bütünleşme ilişkisi elde edildiğinden göz önüne alınan değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eş-bütünleşme analizi değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin olduğunu göstermesine rağmen nedenselliğin yönü ile ilgili bir bilgi vermemektedir. Nedenselliğin yönünü belirlemek amacıyla Vektör Hata Düzeltme Modeline Dayalı Granger Nedensellik testi kullanılmıştır.

Tablo-19 da Granger Nedensellik test sonuçları yer almaktadır. Birinci denklemde bağımlı değişken gayri safi yurtiçi hasıla (LRY) iken bağımsız değişken genç işsizlik oranı(LGİÖ) dur. Test sonucunda olasılık değeri %10 anlamlılık düzeyinde anlamsız olarak çıkmıştır. Bu sonucun anlamı genç işsizlik oranı gayri safi yurtiçi hasılanın nedeni değildir. İkinci denklemde bağımlı değişken genç işsizlik oranı, bağımsız değişken gayri safi yurtiçi hasıla olarak alındığında %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı sonuç elde edildiği görülmektedir. H_0 hipotezi reddedilir. Gayri safi yurtiçi hasıla genç işsizlik oranının nedenidir. Elde edilen bulgular gayri safi yurtiçi hasıladan genç işsizlik oranına doğru tek yönlü nedensellik olduğu yönündedir.

Tablo-19 Granger Nedensellik Test Sonuçları

Bağımlı Değişken (LRY)		
	df	Olasılık
Bağımsız Değişken (LGİÖ)	2	0.2515

Bağımlı Değişken (LGİO)		
	df	Olasılık
Bağımsız Değişken (LRY)	2	0.0224

Not: df, alınan geçikme uzunluğunu ifade etmektedir.

SONUÇ

İşsizlik olgusu ülkelerin ortak bir problemidir ve bu problem ülkelerin hem ekonomik hem de sosyal maliyetidir. Söz konusu kavramın çıkış nedenleri ülkelerde farklılık gösterebilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki işsizliğin ortaya çıkış sebepleri de farklıdır. Farklılıkların temelini kültür, coğrafya, eğitim kalitesi, demokrasi anlayışı, ahlaki kurallar, her türlü dinsel inanç, bireysel algı ve anlayış ve tercih edilen ekonomik büyüme modeli gibi bir çok etkende aranabilir. İşsizlik probleminin en önemli türü de genç işsizliktir. Genç nüfus bir ülkenin dinamizimini ifade etmesi bağlamında, verimlilik anlamında sosyal ve ekonomik olarak toplumları kalkındıracak olan itici bir gücü temsil eder. Bu noktadan bakıldığında genç nüfusun niteliksiz veya verimsiz kullanılışı her ülke için sosyal ve ekonomik problem olmaya devam eder. Ayrıca atıl kalan birey; yetersizlik duygusu hissedebilmekte, kaygı bozukluğu, stres gibi bazı psikolojik rahatsızlıklara kapılmaktadır. Bu ve benzeri nedenler bireyle toplumu karşı karşıya getirmektedir. Kullanılmayan bu değer topluma ve ekonomilere katkı sağlayamamakta aksine ekonomilere önemli bir yük olarak geri dönmektedir. Gençlerle ilgili problemler tam olarak burda bitmemektedir. Genç bireylerin istihdam edilmesi sosyal ve ekonomik olarak problemi tam olarak çözememektedir. Önemli konulardan birisi de gençlerin hangi koşullarda istihdam edildiği hususudur. 2017 verilerine göre dünyanın bir çok yerinde milyonlarca genç, günlük 1.90 doların altında çalışmaktadır. Yoksulluk sınırının altında istihdam edilen bireylerin hayata dair problemlerinin çözülemediği ortadadır. Koşulların bu yönde gelişmesi kayıt dışı ekonomiye sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla böylesi bir istihdam ekonomilere çözüm getiremez sosyal sorunlar da devam eder. Kriz zamanlarında toplumun öncelikli etkilenen kısmı genç nüfustur. İşe alım süreçlerinde deneyimsel sorunlar istihdam edilmesini güçlendirirken işten çıkarılmalarda ilk çıkarılan yine genç bireyler olmaktadır. Dolayısıyla bütün bu iç içe girmiş olan toplumsal ve iktisadi davranışlar genç işsizlik ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin meydana gelmesindeki nedenlerden bazısıdır. Bu konuyla ilgili çalışmalarda istihdam ekonomik büyüme veya genç işsizlikle ekonomik büyüme arasındaki ilişkiler aynı doğrultuda yanıt bulamayabilmektedir. Çünkü bu ilişkinin boyutunu ve yönünü söz konusu ülkelerin sosyolojik, ekonomik, coğrafik ve diğer bir takım farklılıkları etkileyebilmektedir.

Çalışmada, genç işsizlik oranının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ve değişkenler arasındaki ilişkinin tespiti amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmanın veri kaynağını Türkiye'nin ekonomik büyüme oranları ve genç işsizlik oranları oluşturmaktadır. 2003-2019 yılları arasındaki çeyrek dönem verileri ele alınarak değerlendirmeler yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin etkilerini incelemek için ilk olarak serilerin durağanlığı incelenmiştir. Bu amaçla seriler üzerinde birim kök sınamaları olan Genişletilmiş-Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) testleri uygulanmıştır. Her iki değişkende birim kök testi sonuçlarına göre farkında durağan çıkmıştır. Aynı seviyede durağan çıkan değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkinin varlığını sınamak için Johansen Eşbütünleme testi uygulanmıştır. Testin sonucuna göre değişkenler arasında uzun dönemli pozitif ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü tespiti için Granger nedensellik testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre gayri safi yurtiçi hasılanın genç işsizlik oranının nedeni olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle gayri safi yurtiçi hasıladan genç işsizlik oranına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi vardır.

Çalışmada değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığı ve değişkenler arasındaki nedensellik yönü ortaya konulmuştur. Değişkenler arasındaki pozitif ilişkinin varlığı Türkiye'nin istihdam yaratamayan bir büyüme gerçekleştiğini ifade etmektedir. Araştırma sürecinde genç işsizliğin bir takım nedenleri sıralanmıştır. Nedenlere çözümler bulmak genç işsizliğin getirdiği ekonomik sosyal problemlerin sonlandırılması anlamında önem arz etmektedir. Nedenler ülkelere göre farklılık gösterdiği gibi çözümlerde farklılıklar göstermektedir. Genel anlamda ülkelerin yapısal reformları uygulaması, nitelikli birey ihtiyacını nitelikli bir eğitimle temin etmesi gerekmektedir. Nitekim ekonomik büyüme günümüz koşullarında daha çok katma değeri yüksek ürün üretmek ile mümkün olmaktadır. Katma değeri yüksek ürün için katma değeri yüksek ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir eğitim sistemi hayata geçirilmelidir. Diğer önemli bir konuysa ekonomik büyüme modelindeki tercihlerdir. Sermaye yoğunluklu ekonomik büyüme modeli istihdamsız büyümelere sebebiyet verebilmektedir. Emek yoğunluğu içeren ekonomik büyüme modeline geçilmelidir. Bu anlamda bilim ve AR-GE ile desteklenmiş üretime dayanan ekonomik büyüme modeli genç işsizlik rakamlarının

düşmesinde önem arz etmektedir. Diğer önemli bir konuysa her toplumun inanış, örf ve geleneklerine eleştirel gözle bakması gereğidir. Sonuç itibariyle genç işsizlik toplumsal bir problemdir ve bu problem politika yapıcılarının üzerinde bir konudur. Dolayısıyla bir toplum kendi işsizliğini kendi tercihleriyle, düşünce dünyası ve bilgi seviyesiyle meydana getirmektedir. Ancak akıllı kullanan, düşünen, sorgulayan ve okumak gibi değerli eylemleri hayatına katabilmiş nitelikli beyinlerden oluşan bir toplumda daha sağlıklı ve kalıcı bir çözüm bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Akay, K. H., Aklan, A. N., Çınar, M. (2016). Türkiye ekonomisinde ekonomik büyüme ve işsizlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 209-226.
- Akın, F. (2016). Asgari ücretteki artışın ekonomiye etkileri. *İş ve Hayat Dergisi*, 2(4), 139-154.
- Akkaya, Y., Gürbüz, R. (2012). *Ekonomik büyüme ve işsizlik üzerine...Türkiye ekonomi kurumu tartışma metni 2012/79*. Ankara: Türkiye Ekonomi Kurumu.
- Aksu, L. (2013). *Türkiye’de iktisadi büyümenin kaynakları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Anyanmu, J. C. (2013). Characteristics and macroeconomic determinants of youth employment in Africa. *African Development Review*, 25(2), 107-129.
- Aren, S. (1992). *İstihdam Para ve İktisadi Politika*. (10. basım). Ankara : Savaş Yayınları
- Aslan, B.Y., Yamak, A. (2015). Türkiye’de 2000-2013 döneminde büyümenin genç işsizliğe etkisinin vektör otoregresif model ile analizi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 16. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Özel Sayısı, 317-333.
- Ataman, B. C. (1998). İşsizlik sorununa yeni yaklaşımlar, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 53(1), 59-72.
- Banerji, A., Lin, H. H., Saksonovs, S. (2015). Youth Unemployment in Advanced Europe: Okun’s Law and Beyond”, *IMF Working Paper*.
- Bardak, Ü. Maseda., M.R., Rosso, F. (2015). Young people not in employment, education or training (NEET): An Overview in EFT Partner Countries, *European Training Foundation*
- Barış, S., Çevik, E. İ., Çevik, K. N. (2010). Türkiye’de okun yasası, asimetri ilişkisi ve istihdam yaratamayan büyüme: Markow-Switch yaklaşımı. *Maliye Dergisi*, 159, 88-102.
- Birol, H. Ö., Gencer, H. A. (2014). Neo-klasik iktisat-neo-klasik sentez. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 259-280

- Birol, H. Ö., Gencer, H. A. (2014). A.Smith ve klasik okul, K.Marx ve marksist sosyalizm J.M.Keynes ve keynesgil devrim ve daha sonraki gelişmeler. *International Conference on Euroasian Economies*.
- Bora, T., Bora, A., Erdogan, N., Üstün, İ. (2017). *Boşunamı okuduk? Türkiye’de beyaz yakalı işsizliği*. (6. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları
- Borro, J.R. (1996). Determinants of economic growth: A cross-counrty ecmpirical study, *Nber Working Paper Series, NO:5698, Cambridge, MA*, 1-118.
- Brown, C., Curtis, G., Andrew, K. (1983). Time Series Evidence of the Effect of the Minimum Wage on Youth Employment and Unemployment, *The Journal of Human Resources*. 18(1), 3-31.
- Bulutay, T. (1995). *Employment, Unemployment and Wages in Turkey*, ILO, Ankara
- Chuang, Y. C. (2006). The effect of minimum wage on youth employment and unemployment in Taiwan. *Hitotbusubashi Journal Of Economics*, 47(2), 155-167.
- Coparale, G. M., Alana, L. G. (2014). Youth unemployment in europe: Persistence and macroeconomic determinants. *The international platform of Ludwig-Maximillans University’s Center for Economic Studies and the ifo institute, Cesifo Working Papers*, 4696, 1-19.
- Crowley, L., Jones,K., Cominetti, N., Gulliford, J. (2013). İnternational Lessons: Youth unemployment in the global context. *The Work Foundation Part of Lancaster University*, 1-51
- Çakmak, E., Gümüş, S. (2005). Türkiye’de beşeri sermaye ve ekonomik büyüme: Ekonometrik bir analiz (1960-2002), *Ankara Üniversitesi SFS Dergisi*, 60 (1), 59-72.
- Çalışkan,Ş., Karabacak, M., Meçik, O. (2013). Türkiye’de eğitim-ekonomik büyüme ilişkisi: 1923-2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım), *Yönetim Bilimleri Dergisi* 11(21), 29-48.
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim – işsizlik ne yoksulluk ilişkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırma Dergisi*, 7(13) 284-308.
- Çetinkaya, E. (2010). Genç işsizliğin teorik açıklamaları. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0 (58), 45-57

- Çondur, F., Şimşir, C.N. (2017). Türkiye’de eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkilerinin analizi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(6). 44-59.
- Çondur, F., Bölükbaş, M. (2014). Türkiye’de işgücü piyasası ve genç işsizlik-büyüme ilişkisi üzerine bir inceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(2), 77-93.
- Dam, M. M. (2017). *AR&GE inavasyon ve ekonomik büyüme*. Bursa: Ekin Yayıncılık.
- Dar, A., Tzannatos, Z. (1999). Active labour market programs: A review of the evidence from evaluation. *Social Protection Department Working Paper*, Washington: World Bank.
- Darrat, A. F., Al-Yousif, Y. K. (1999). On the relationship between population and economic growth: Some time series evidence for develop countries. *Eeastern Economic Journal*, 25(3), 301-312.
- Dawson, P. J., Tiffin, R. (1998). Is there a long-run relationship between population growth and living standarts? The case of india, *The journal of development studies*. 5, 159-156.
- Dawson, C., Veliziotis, M., Hopkins, B. (2017). Temporary employment job satisfaction and subjective well-being. *Economic and Industrial Democracy*, 38(1), 69-98
- De Witte.H., Naswall, K, (2003). Objective vs subjective job insecurity consequences of temporary work for job satisfaction and organizational commitment in four european countries. *Economic and Industrial Democracy*, 24(2), 149-188.
- Dinler, Z. (2001). *İktisata Giriş*. (7. basım). Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları
- Duruel, M., Kara, M. (2010). Küresel işsizlik ve istihdamda yeni perspektifler. *Sosyal ve Siyaset Konferansi Dergisi* 0(57), 357-363
- Dursun, K. P., Uslu, Ç. N. (2019). Genç işsizliğin yetişkin işsizlik ile karşılaştırmalı analizi: Türkiye için kalman filtresi yöntemi ile dinamik bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 115-136.
- Ekin, N. (2003). Türkiyede katlanan işsizlik ‘yapısal-geleneksel yoksulluklar’ ve konjunktürel modern işsizlik. *Sosyal Siyaset Konferans Dergisi* 0(45), 127-140.
- Elder, S. (2015). What does NEET’s mean and why is the concept so easily misinterpreted? *Work4Youth Technical Brief No.1* (Genevo,ILO).

- Erdayı, U. A. (2009). Dünya’da genç işsizliği sorunun çözümüne yönelik ulusal politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3, 133-162.
- Ergün, S. (2019). *1980’den Bugüne Türkiye’de Genç İşsizliği*. Ankara: Akademisyen Kitapevi
- Eser, G., Gökmen, E. Ç. (2009). Beşeri sermayenin ekonomik gelişme üzerindeki etkileri: Dünya deneyimi ve Türkiye üzerinde gözlemler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(2), 41-56.
- Eriçok, E. R., Yılcı, V. (2013). Eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Sınır testi yaklaşımı. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi*, 8(1), 87-101.
- Evans, D. G. (1989). Output and unemployment dynamics in the United States: 1950-1985. *Journal of applied econometrics*, 4, 213-237.
- Falk, M. (2007). R&D Spending in the high-tech sector and economic growth. *Research Economics*, 61(3), 140-147.
- Fay, G. R. (1996). Enhancing the effectiveness of active labour market policies: Evidence from programme evaluations in OECD countries. *OECD Labour Market and Social Policy Occasional Papers No:18*, Organization for Economic Co-Operation and Development, Paris.
- Fisunoğlu, M., Tan, K. B. (2009). Keynesyen devrimi ve Keynesyen iktisat. *Ekonomik Yaklaşım*, 20 (70), 31-60
- Freeman, D. G. (2000). Regional test of Okun’s law. *International advance in economics research*, 6, 557-570
- Graham, D. (1992). *Inflation and unemployment*, Hants, Edward Elgar Publishing.
- Göçer, İ., Leman, E. (2015). The Relationship between youth unemployment and economic growth in central and eastern european countries: An empirical analysis. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 173-188.
- Göçer, İ. (2005). Okun yasası: Türkiye üzerinde bir uygulama. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 1(1). 1-12.

- Göktaş, P., Pekmezci, A., Bozkurt, K. (2018). *Ekonometrik serilerde uzun dönem eşbütünleşme ve kısa dönem nedensellik ilişkileri Eviews ve STATA uygulamaları*. (1. Basım). Ankara: Gazi Kitapevi.
- Gujarati, D. N., Porter, D. C. (2018). *Temel ekonometri*. (Çev. Ü.Şenesen ve G.G.Şenesen). İstanbul: Literatür Yayıncılık. (Eserin 5. Baskıdan yayımlandı).
- Göregenli, M. (2012). Temel kavramlar: Önyargı, kalıpyargı ve ayrımcılık. Ayrımcılık: *Çok Boyutlu Yaklaşımlar İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi*.
- Görlich, D., Stepenok, I., Al-Hussami, F. (2013). Youth unemployment in europa and the world causes, consequences and solution. *Kiel Policy Brief 59, Kiel Institute for the World Economy*.
- Güloğlu, T., Korkmaz, A., Kip, M. (2003). Türkiye’de Kayıtdışı İstihdam Gerçeğine Bir Bakış. *Sosyal Siyasal Konferansları Dergisi*, 45, 51-96.
- Günaydın, D., Çetin, M. (2015). Genç işsizliğin temel makroekonomik belirleyicileri: Ampirik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 17-34.
- Gündoğan, N. (1999). Genç işsizliği ve Avrupa Birliği’ne üye ülkelerde uygulanan genç istihdam politikaları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(1), 63-79.
- Güneş, H. H. (2009). İktisat tarihi açısından nüfus teorileri ve politikaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (28), 126-138.
- Gürak, H. (2016). *Ekonomik büyüme ve kalkınma-kuramlar,eleştiriler ve “alternatif” bir büyüme modeli*. (1. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hutengs, O., Stadmann, G. (2014). Youth and gender specific unemployment and Okun’s law in scandinavian countries. *European University Viadrina Frankfurt Department of Business Administration and Economics, Discussion Paper*, 352, 1-17
- IEG. (2013). *Youth employment programs, An evaluation of World Bank and IFC support*. Washington DC: World Bank.
- ILO. (2010). *Global employment trends for youth 2010: Special issue on the impact of the global economic crisis on youth*. Geneva: ILO Pub.

- ILO. (2019). *World employment and social outlook trends 2019*. Geneva:International Labour Office.
- ILO. (2017). *Global employment trends for youth 2017: Path to a better working future*. Geneva.
- ILO. (2015). *Global Employment Trends for Youth 2015*, Geneva
- ILO. (2019). *Development Centre Studies, Tackling Vulnerability in the Informal Economy*
- İnal, V. (2013). *Büyüme teorisinin gelişimi ve Türkiye'nin büyüme sorunları*. (1. Basım). Ankara: Efil Yayınevi.
- İnalcık, H. (2019). *Osmanlı imparatorluğu klasik çağ (1300-1600)*. (Çev. S.Ruşen). İstanbul: Kronik Kitap. (Eserin orijinali 1973'te yayımlandı).
- International Labour Office. (2018). *Genç işçilerin sağlık ve güvenliğinin iyileştirilmesi*. Geneva.
- International Labour Office and Employment Policy Department. (2017). *Guide to International Labour Standards and rights at work concerning young people*, Geneva.
- İpek, M. (2014). Kayıt dışı istihdamda küresel etkiler ve sosyal örüntüler. *Çalışma ve Toplum* 40(1), 163-185.
- Joan, R. (1941). Marx on Unemployment. *The Economic Journal*, 51, (202/203), 234-248.
- Kabaklarlı, E., Gür, M. (2011). *14.Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi*, 1-16.
- Kapar, R. (2005). Aktif İşgücü Piyasa Politikaları, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 341-371.
- Karaduman, Ö. (2006). *Avrupa Bilişiminde Aktif İstihdam Politikaları ve Türkiye*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karabulut, A. (2007). *Türkiye'deki işsizliği önlemede aktif istihdam politikalarının rolü ve etkinliği*. Ankara: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

- Kayalıdere, G., Tepekule, U., Özcan, M, P. (2016). Eğitim kalitesinin genç işsizliği ile ilişkisi: PISA test sonuçları üzerinden bir değerlendirme. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 89-113.
- Kemp, A. P. (2005). Young people and unemployment: From welfare to welfare. M. Bary (Ed), *Youth policy and social inclusion: Critical debates with young people* (pp:113-114). London: Routhledge Pub.
- Kieselbach, T. (2003). Long-term unemployment among young people: The risk of social exlusion. *American Journal of Community Psychology*, 32(1/2), 69-76.
- Kluve, J. (2006). The effectiveness of european active labour market policy. *Institute for the Study of Labour (IZA) IZA Discussion Paper NO. 2018*.
- Korkmaz, S. (2010). Türkiye’de AR-GE yatırımları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin var modeli ile analizi. *Journal of Yaşar University* 20(5), 3320-3330.
- Kutlar, A. (2005). *Uygulamalı ekonometri*. (2. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Lordoğlu, K., Özkıan, N. (2005). *Çalışma iktisadı*. İstanbul: Der Yayınları
- Lucas, R. (1988). On the Mechanic of Economic Developmen. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3-42.
- Malatyalı, Ö. (2016). Teknoloji transferinin ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye örneği 1989-2014. *Katamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 62-73.
- Marimpi, M., Koning, P. (2018). Youth minimum wages and youth employment. *IZA Journal of Labour Policy*, 7(5), 1-18
- Marx, K. (2006). *Ücret fiyat ve kar*. (Çev. Alaattin Bilgi), İstanbul:Evrensel Basım Yayın.
- Morrell, S., Taylor, R., Quine, S., Kerr, C., Western, J. (1994). A cohort study of unemployment as a cause of psychological distrubance in Australian youth. *Social Science and Medicine*, 38(11), 1553-1564.
- Murat, S. (1991). *Sosyo-ekonomik boyutlarıyla genel olarak ve Türkiye’de gençlerin işsizliği*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Murat, S., Şahin, L. (2011). *Nedenleri ve sonuçları bakımından gençler arasında yaygınlaşan işsizlik*, Sosyoloji Konferansları, 0(44), 1-48.
- Muratoğlu, Y. (2011). Büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *International conference on eurasian economies*, 167-173.
- Nganwa, P., Assefa, D., Mbka, P. (2015). The Nature and Determinants of Urban Youth Unemployment in Ethiopia. *Public Policy and Administration Research*, 5(3).
- O'Higgins, N. (2001). Youth unemployment and employment policy, A global perspective. *Geneva: International Labour Office*
- O'Higgins, N. (1997). The challenge of youth unemployment. *International Security Review*, 50 (4) , 63-93.
- O'Higgins, N. (1997). Employment and training papers 7, The challenge of youth unemployment. *Geneva: Employment and Training Department International Labour Office*
- O'Higgins, N. (2004). Recent trends in youth labour market and youth employment policy in europa and central Asia. *Universita degli Studi di Salerno Centro di Economia del Lavoro e di Politica Economica. Discussion paper 85*
- Okun, A, M. (1962). Potansiel GDP: Its measurement and significance. *American statistical association proceeding of the business and economics statistics section*.
- Okur, A. (2015). *Türkiye’de genç işsizliği ve nedenleri*. Ankara: Sonçağ Yayıncılık
- Orhangazi, Ö. (2008). Financialisation and capital accumulation in the non-financial corporate sector: A thederoical and empirical investigation on the us economy: 1973-2003. *Cambiridge journal of economic*. 32, 863-886.
- Ören, K. (2013). *Çalışma sosyolojisi*. (2. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Öztürk, A., Kalaycı,S., Korkmaz, N. (2017). Türkiyede eğitim harcamalarının iktisadi büyümeye etkisi: Ekonometrik bir analiz. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 17-29
- Parasız, İ. (2008). *Ekonomik büyüme teorileri*. (3.Basım). Bursa: Ezgi Kitapevi
- Paya, M. M. (2013). *Makro iktisat*. (4 Basım). İstanbul: Türkmen Kitapevi.

- Ryan, P. (2001). The school to work transition: A cross national perspective. *Journal Economic Literature*, 39(1), 34-92.
- Sam, S. O. Pokhariyal, G. P. (2016). Modelling economic deternants of youth unemployment in Kenya. *Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences* 7(1), 31-38.
- Sayın, F. (2011). Türkiye’de 1988-2010 döneminde eğitim ve büyümenin genç işsizliğine etkisinin analizi. *Dokuz Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4), 33-53.
- Scherer, S. (2009). The Social Consequences of Insecure. Jobs. *Social İndicators Research, Department of Sociology and Social Research Trento University*. 1-26
- Seçer, B. (2006). Uluslararası boyutlarıyla genç işsizliği ve gençlere yönelik istihdam politikalar. *Tisk Akademi*, 1(2), 78-97.
- Selim, S., Purtaş, Y., Uysal, D. (2014). G-20 Ülkelerinde eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 93-102.
- Silvapulle, P., Moosa, I. A., Silvapulle. J. M. (2004). Asymmetry in Okun’s law. *Canadian journal of economics*, 37(2), 353-374.
- Solow, M. R. (1957). Technical change and the aggregate production function. *Review of Economics and Statistics*, 39(3), 312-320.
- Sümer, N., Solak, N., Harma, M. (2013). *İşsiz yaşam, işsizliğim ve iş güvencesizliğinin birey ve aile üzerindeki etkileri*. (1.Basım). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Sürücü, M. (2014). *İşsizlik ve işsizlikle mücadelede pasif istihdam politikaları: Almanya ve Türkiye örnekleri*. Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Şahin, H. (2006). *Makro iktisat*. (1.Basım). Bursa: Ezgi Kitapevi
- Şener, S. (2013). *Türkiye’de gençlik–beklentiler, problemler ve düşünceler*. (4. Basım), İstanbul: İnkılab Basın Yayın.
- Taban, S. (2017). *İktisadi büyüme kavram ve modeller*. (Gözden geçirilmiş 5.Basım). Bursa: Ekin Yayınevi.

- Taşçı, M. H., Darıcı, B. (2009). Türkiye’de işsizliğin mikro veri ile farklı tanımlar altında, cinsiyet ayrımına göre analizi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 139-159.
- Tatoğlu, F. (2010). *Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerde işsizlik ve büyüme*. (1. Basım). İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). *Kamu da engelli istihdamın analizi*. T.C. aile ve sosyal politikalar bakanlığı engelli ve yaşlı hizmetleri genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Telatar, M, O., Terzi, H. (2010). Nüfus ve eğitimin ekonomik büyümeye etkisi: Türkiye üzerine bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(2), 197-213.
- Tobin, J. (1993). Price flexibility and output stability: An old Keynesian view. *Journal of Economics Perspectives*, 7(1), 46-65.
- Tomic, I. (2017). What drivers youth unemployment in europa? Economic vs. Non-Economic Determinants. *International Labour Review*, 157(3), 379-408.
- Tosun, J., Unt, M., Wadensjö, E. (2017). Youth-oriented active labour market policies: Explaining policy effort in the nordic and the baltic states. *Social Policy & Administration*, 51(4), 598-616.
- Tuna, Y., Yumuşak, İ. (2002). Kalkınmışlık göstergesi olarak beşeri kalkınma indeksi ve Türkiye üzerine bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 52(1), 1-25
- Tunay, B. K. (2007). *Makro ekonomi teori ve politika*. İstanbul: Arıkan Basın Yayın ve Dağıtım.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. *II. Beş yıllık kalkınma planı 1968-1972*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. *III. Beş yıllık kalkınma planı 1973-1977*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. *IV. Beş yıllık kalkınma planı 1979-1983*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). *Uzun vadeli strateji ve sekizinci beş yıllık kalkınma planı 2001-2005*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Uçan, O., Yeşilyurt, H. (2016). Türkiye’de eğitim harcamaları ve büyüme ilişkisi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 179-185.
- Uslu, Ç., N. (2018). *Genç İşsizliği, eğitilmiş gençlerin iş arama süreçlerinin eğitim iş boşluğunun azaltılmasında bir araç olarak emlt örneği*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.
- Ünsal, E. (2007). *Makro iktisat*. (Genişletilmiş 7.Baskı). Ankara: İmaj Yayıncılık
- Ünsal, M. E. (2007). *İktisadi büyüme*. (1.Baskı). Ankara:İmaj Yayınevi
- Virtanen, M., Kivimäki, M., Joensuu, M., Virtane, P., Elovainio, M., Vahtera, J. (2005). Temporary employment and health: a review. *International Journal of Epidemiology*, 34, 610-622.
- Vogel, P. (2015). *Generation jobless? Turning the youth unemployment crisis into opportunity*. London: Palgrave Macmillan.
- Yakışık, H., Çetin, A. (2014). Eğitim, sağlık ve teknoloji düzeyinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: ARDL sınır testi yaklaşımı. *Sosyoekonomi*, 21(21), 169-186.
- Yalçınkaya, Ö., Kaya, V. (2016). Eğitimin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri: Düşük, orta ve yüksek gelirli ülkeler üzerinde bir uygulama (1991-2011). *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 27-60.
- Yeldan, E. (2011). *İktisadi büyüme ve bölüşüm teorileri*. (Çev. Yıldırımoglu, M., Öztürkler, H). Ankara: Efil Yayınevi
- Yenilmez, F., Kılıç, E. (2018). Türkiye’de işgücüne katılma oranı-işsizlik oranı ilişkisi: Cinsiyet ve eğitim düzeyine dayalı bir analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi* 13 , 55-76.
- Yentürk, N., Kurtaran, Y., Nemutlu, G. (Editörler). (2012). *Türkiye’de gençlik çalışması ve politikaları*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Yıldırım, N. (2011). *İktisadi büyüme teorisi*. Ankara: Barış Kitap.
- Yılmaz, A. (2013). Say yasası üzerine bir inceleme klasik iktisatçıların ve Marx’ın yorumu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (1).

Yılmaz, Ş. B. (2010). *Türkiye için denge döviz kuru tahmini*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Yılmaz, T., Fidan. F., Karataş, V. (2004). İşsizliğin sosyo-psikolojik sonuçları: Sosyo demografik özelliklere göre bireylerin tutumları bir alan araştırması. *Sosyal Siyasal Konferansları Dergisi*, 0(48), 164-183.

Yılmaz, G. Ö. (2005). Türkiye ekonomisinde büyüme ile işsizlik oranları arasındaki nedensellik ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 2, 11-29.

Zachraiadis, M. (2004). R&D-induced growth in the OECD. *Review of Development Economics*, 8(3), 423-439.

Zaim, S. (1997). *Çalışma ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

İNTERNETTEN YARARLANILAN KAYNAKLAR

Choudhry, M., Marelli, E., Signorelli, M. (2012). *Key determinants of youth unemployment in OECD countries*.1-18.Web:aiel.it/page/old_paper/Choundhry_Marelli_Signorelli. pdf. adresinden 8 Agustos 2019’da alınmıştır.

OECD. (2009). *Job for youth Australia*. Web:https://read.oecd-ilibrary.org/employment/jobs-for-youth-des-emplois-pour-les-jeunes-australia-2009_9789264060203-en#page1 adresinden 30 Kasım.2019’de alınmıştır.

Romer, M. P. (1994). *Beyond classical and Keynesian macroeconomic policy*. Web: http://www.cba.edu.kw/alshammari/521NOTES/Beyond_classical_and_keynesian_macro-economic_policy.pdf adresinden 15.Kasım.2019’ da alınmıştır.

Web: https: //kms.kaysis.gov.tr/ Home/Goster/35379 adresinden 18 Haziran 2019’da alınmıştır.

Web:https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm adresinden 18 Haziran 2019’ da alınmıştır.

Web:http://rapory.tuik.gov.tr/26-06-2019-17:38:06-952691100498386870882480845.html adresinden 27 Haziran 2019’ da alınmıştır.

Web:http://rapory.tuik.gov.tr/26-06-2019-18:04:34-19070303631363315645188658971.html adresinden 27 Haziran 2019’ da alınmıştır.

Web:<http://rapory.tuik.gov.tr/08-08-2019-19:41:43-867613119301937674249266668.html> adresinden 08 Agustos 2019' da alınmıştır.

Web:https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-assessment-and-analytical-framework_9789264281820-en#page13 adresinden 11 Agustos 2019' da alınmıştır.

Web:<https://nces.ed.gov/surveys/pisa/idepisa/report.aspx> adresinden 12 Agustos 2019

Web:<https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart> adresinden 12 Agustos 2019' da alınmıştır.

Web:https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_619892/lang--tr/index.htm adresinden 22 Agustos 2019' da alınmıştır.

Web:<http://siteresources.worldbank.org/TURKEYINTURKISHEXTN/Resources/455687-1328710754698/YoneticiOzeti.pdf> adresinden 25 Agustos 2019' da alınmıştır.

Web:http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1067 adresinden 04 Elül 2019' da alınmıştır.

Web:https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page32.jspx?indicator=UNE_DEAP_SEX_AGE_RT&subject=LUU&locale=EN&datasetCode=A&collectionCode=YI&_adf.ctrl-state=oa6wl9mq7_193&_afLoop=690934199117633&_afWindowMode=0&_afWindowId=oa6wl9mq7_190#!%40%40%3Findicator%3DUNE_DEAP_SEX_AGE_RT%26_afWindowId%3D0a6wl9mq7_190%26subject%3DLUU%26locale%3DEN%26_afLoop%3D690934199117633%26datasetCode%3DA%26collectionCode%3DYI%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3Dh4q84egqu_9 adresinden 01 Ekim 2019' da alınmıştır.

Web:https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page32.jspx?locale=EN&subject=LUU&indicator=EIP_NEET_SEX_NB&datasetCode=A&collectionCode=YI&_afLoop=950113070874903&_afWindowMode=0&_afWindowId=null#!%40%40%3Findicator%3DEIP_NEET_SEX_NB%26_afWindowId%3Dnull%26subject%3DLUU%26locale%3DEN%26_afLoop%3D950113070874903%26datasetCode%3DA%26collectionCode%3DYI%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D68w86xny4_49 adresinden 04 Ekim 2019' da alınmıştır.

Web: <https://data.worldbank.org> adresinden 22 Ekim 2019' da alınmıştır.

Web:https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TEMP_D adresinden 11 Ekim 2019

Web:https://www.oecd-ilibrary.org/employment/public-expenditure-on-active-labour-market-policies-2013-1_lmpxp-table-2013-1-en adresinden 16 Ekim 2019'da alınmıştır.

.

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Sivas'ta doğdu. Kongre Lisesini bitirdikten sonra 2003 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine başladı. 2008 yılında lisans eğitimini tamamladı. 2010 yılında askerlik görevini yerine getirdi. 2012 – 2013 yıllarında mühendislik firmasında, 2015-2016 yıllarında tekstil firmasında tedarik zinciri uzman yardımcısı olarak çalıştı. 2017 yılında Giresun Üniversitesi İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitime başladı. 2018-2019 yılında erasmus öğrenci değişim programı ile Polonyada öğrenim gördü. Ders aşaması tamamladıktan sonra Dr. Öğr.Üyesi Burcu YILMAZ ŞAHİN'nin tez danışmanlığında tez aşamasına geçmiş bulunmaktadır.

